

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Llyfryn Rheolau Cais Sengl 2026

Cynllun y Taliad Sylfaenol (BPS)

- Y Taliad Ailddosbarthu
- Y Taliad i Ffermwyr Ifanc

Cynlluniau Eraill

- Cymorth Organig (OS)
- Cynllun Troi'n Organig (OCS)
- Cynnal Creu Coetir (WCM)
- Premiwm Creu Coetir (WCP)

Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig

- Premiwm Creu Coetir Glastir (GWCP)
- Taliad Cynnal Creu Coetir Glastir (GCM)
- Premiwm Creu Coetir Glastir (GCP)

Neges Bwysig:

Mae'n bwysig iawn eich bod yn darllen ac yn deall y Llyfryn hwn os ydych yn bwriadu ceisio am unrhyw rai o'r cynlluniau hyn yn 2026.

Chwefror 2026

Ymwadiad

Mae'r llyfryn hwn yn esbonio rheolau Cais Sengl (sy'n ymgorffori Cynllun y Taliad Sylfaenol) a System Integredig Gweinyddu a Rheoli (IACS) ar gyfer 2026 yn ogystal â Chynlluniau Eraill: Troi'n Organig (OCS), Cymorth Organig (OS), Cynnal Creu Coetir (WCM) a Premiwm Creu Coetir (WCP), Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig: Premiwm Creu Coetir Glastir (GWCP), Cynnal Creu Coetir Glastir (GCM) a Premiwm Creu Coetir Glastir (GCP).

Mae rheolau'r Cais Sengl ar gyfer Cynllun y Taliad Sylfaenol yn seiliedig ar Ddeddf Taliadau Uniongyrchol i Ffermwyr (Parhad Deddfwriaethol) 2020 (c.2). Rheoliadau Rheolau ar gyfer Taliadau Uniongyrchol i Ffermwyr (Diwygio) 2020 rhif 91. Rheoliadau Cyllido, Rheoli a Monitro Taliadau Uniongyrchol (Diwygio) 2020 rhif 90. Rheoliadau'r Polisi Amaethyddol Cyffredin (Taliadau Uniongyrchol) (Diwygiadau Amrywiol) (Cymru) 2020 rhif 104 (w.17) a Rheoliadau Taliadau Uniongyrchol i Ffermwyr a Materion Gwledig (Diwygiadau Amrywiol ac ati) (Cymru) (Ymadael â'r UE) 2020 rhif 1556 (cy.328) a Rheoliadau Cynllun y Taliad Sylfaenol (Tapro, Hawliau i Daliadau a Chau) (Cymru) 2025.

Mae Cynlluniau Eraill a Chynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig yn seiliedig ar Reoliad y Cyngor 1305/2013, Rheoliad Dirprwyedig 807/2014 a Rheoliad Gweithredu 808/2014, Rheoliad y Cyngor 1303/2013; Rheoliad y Cyngor 1306/2013, Rheoliad Dirprwyedig 640/2014 a Rheoliad Gweithredu 809/2014. Rheoliadau Rhaglenni Datblygu Gwledig (Cymru) 2014/3222 (W.327), Rheoliadau Polisi Amaethyddol Cyffredin (System Integredig Gweinyddu a Rheoli a Gorfodi a Thrawsgydymffurfio) (Cymru) 2014/3223 (W.328) fel y'u cadwyd a'u diwygiwyd o dro i dro, gan gynnwys gan Reoliadau Cymorth Amaethyddol (Diwygiadau Amrywiol) (Cymru) (Ymadael â'r UE) 2021/400 (W.129).

Gan fod y rheolau'n newid o dro i dro, ni all Llywodraeth Cymru warantu bod y llyfryn hwn yn rhoi datganiad cwbl gywir o'r gyfraith ac ni all y llyfryn hwn gymryd lle cyngor penodol ar broblemau cyfreithiol unigol.

Cynhyrchwyd gan Lywodraeth Cymru.

ISBN Digidol 978-1-83745-083-1

© Hawlfraint y Goron 2026

CYNNWYS

Prif Newidiadau	1
Cyfnod Pontio'r BPS ar gyfer 2026	1
Cynlluniau Eraill	2
Trawsgydymffurfio	3
Codau Cnydau Newydd	3
Adran A: Pwyntiau Pwysig	4
A1 Diffiniad o Ffermwr	4
A2 Cynnal Caeau a Throsglwyddo Tir	5
A3 Ffurflen Cais Sengl (SAF)	5
A4 Y dyddiad cau ar gyfer cyflwyno Dogfennau Ategol	6
A5 Hawliadau Cynllun y Taliad Sylfaenol ar dir a roddwyd y gorau i gynhyrchu neu goedwigo arno	6
A6 Tir mewn mwy nag un wlad	7
A7 Archwiliadau cychwynnol	7
A8 Cosbau am orddatgan	7
A9 Datgan dim ond y tir sydd o dan eich rheolaeth ar y SAF	7
A10 Creu amodau artiffisial	8
A11 Taliadau BPS	8
A12 Cynlluniau Eraill a Thaliadau Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig	8
A13 Ymddygiad Annerbyniol	8
A14 Rhwystro Archwiliad	9
A15 Didynnu ar gyfer Coed a Choetir	9
Adran B: Cynllun y Taliad Sylfaenol (BPS)	10
B1 Cyflwyniad i'r BPS	10
B2 BPS	10
B3 Diffiniad o Ffermwr a Gweithgarwch Amaethyddol	11
B4 Tir sydd o dan eich rheolaeth	11
B5 Beth mae 'o dan reolaeth ffermwr' yn ei olygu?	11

CYNNWYS

B6 Tir Comin	14
B7 Cyd-ddefnyddio tir	15
B8 Ffermwyr cyfran	15
B9 Dau yn defnyddio'r un tir – tir sy'n cael ei hawlio gan ddau ffermwr neu fwy o dan gynlluniau gwahanol	15
B10 Anghydfodau ynghylch pwy sy'n berchen ac yn meddiannu'r tir	16
B11 Tir sy'n gymwys am y BPS	16
B12 Mathau o Dir sy'n Gymwys am y BPS	16
B13 Tir â'r	17
B14 Cnydau Parhaol	18
B15 Tir â Choed neu Nodweddion Anghymwys eraill	19
B16 Nodweddion y Dirwedd sy'n cael eu diogelu o dan Drawsgydymffurfio	19
B17 Cnydau amaethyddol nad ydynt yn cael eu defnyddio at bwrpas amaethyddol	20
B18 Amodau arbennig ar gyfer tir sy'n cael ei ddefnyddio i hyfforddi milwyr	20
B19 Cynlluniau Eraill, Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig neu o dan gytundebau rheoli Cyfoeth Naturiol Cymru	20
B20 Tir sydd ddim yn gymwys am y BPS	21
B21 Tir y rhoddir gorau i gynhyrchu arno oherwydd gwaith cwmnïau trydan, dŵr a nwy	21
B22 Gweithgareddau anamaethyddol ar dir BPS	23
B23 Sut mae'r cyfyngiadau'n gweithio	24
B24 Tir â phaneli solar	24
B25 Rheolau Arbennig ar gyfer Cywarch	25
B26 Trwydded y Swyddfa Gartref	25
B27 Labeli had cywarch	25
B28 Samplu a phrofi cywarch	26
B29 Ildio hawliau	26
B30 Trosglwyddo hawliau	26

CYNNWYS

B31 Rheolau defnyddio hawliau BPS	26
B32 Taliad Ffermwyr Ifanc	26
B33 Beth yw'r oed ifancaf ar gyfer Taliad y Ffermwr Ifanc?	27
B34 Pwy sy'n gymwys am Daliad y Ffermwr Ifanc?	27
B35 Sut bydd y taliad Ffermwyr Ifanc yn cael ei gyfri?	27
B36 Taliad Ailddosbarthu	28
B37 Taliadau BPS (yn cynnwys taliadau Ailddosbarthu a Ffermwyr Ifanc)	28
B38 Sut byddwn ni'n cyfri'r taliadau?	28
B39 Capiu taliadau mwy	29
B40 Tir mewn mwy nag un wlad	29
B41 Maint yr hawliad lleiaf gan ffermwr sy'n hawlio mewn mwy nag un wlad	29
Adran C: Cynlluniau Eraill	31
C1 Cyflwyniad	31
C2 Cynlluniau Eraill i'w hawlio ar y SAF	31
C3 Cynllun Troi'n Organig	31
C4 Cymorth Organig	33
C5 Taliad Cynnal a Chadw Creu Coetir a'r Premiwm Creu Coetir	38
C6 Hysbysiad am amgylchiadau sy'n effeithio ar eich ymrwymadau	40
Adran D – Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig	41
D1 Cyflwyniad	41
D2 Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig i'w hawlio ar y SAF	41
D3 Hysbysu am amgylchiadau sy'n effeithio ar eich ymrwymadau Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig	41
D4 Y gofynion ar gyfer hawlio taliad arwynebedd blynyddol ar y SAF	41
D5 Taliad	42
D6 Cynlluniau nad ydych yn eu hawlio ar y SAF	43
Adran E – Trawsgydymffurfio	44
E1 Cyflwyniad	44
E2 Effaith Trawsgydymffurfio	44

CYNNWYS

E3 Cosbau am dorri amodau Trawsgydymffurfio	45
E4 Gwybodaeth am Drawsgydymffurfio	45
E5 Tabl yn dangos yr SMR a'r GAEC	46
Adran F – Newidiadau'r Busnes a'r Tir	47
F1 Manylion y busnes	47
F2 Diweddarau'ch Cofnodion	48
F3 Defnyddio Rhifau Yswiriant Gwladol	48
F4 Taliadau	48
F5 Newidiadau i'r tir	48
F6 Newid tir sydd ag angen rhif cae newydd	49
F7 Tir sydd heb ei gofrestru	49
F8 Trosglwyddo tir	50
F9 Lleoliad Tir	50
F10 Diweddarau mapiau tir amaethyddol yng Nghymru	50
F11 Brasfapiau	51
Adran G – Gostyngiadau, Gwaharddiadau a Chywiro Camgymeriadau	53
G1 Cyflwyniad	53
G2 Ceisiadau hwyr am daliad	53
G3 Dogfennau ategol hwyr	53
G4 Peidio â datgan yr holl tir amaethyddol sydd ar y daliad	53
G5 Anghysonderau o ran y tir sydd wedi'i ddatgan ar gyfer BPS, Cynlluniau Eraill a Chynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig'	54
G6 Anghysonderau o Fewn Grwpiau Cnydau	54
G7 Cynlluniau Eraill a Chynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig	55
G8 Taliad Ffermwr Ifanc: Torri'r amodau cymhwysedd	56
G9 Cynlluniau Eraill a Chynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig: Torri amodau cynlluniau	56
G10 Gostyngiadau am dorri rheolau Trawsgydymffurfio	57
G11 Bwriad	58

CYNNWYS

G12 Asesu cosbau	59
G13 Crynhoi gostyngiadau	59
G14 Amgylchiadau pan na chaiff taliadau eu lleihau na'u hatal	60
G15 Camgymeriadau amlwg	61
G16 Newid ac ychwanegu	62
G17 Rhoi gwybod am gamgymeriad	62
G18 Tynnu'r SAF yn ôl	62
Adran H – Archwiliadau	63
H1 Archwiliadau	63
H2 Beth yw'r archwiliadau?	63
H3 Pam mae angen ymweld â chi?	64
H4 Beth byddwn yn ei wneud?	64
H5 Sut gallwch baratoi ar gyfer archwiliad?	64
H6 Cynlluniau Tir	65
H7 Archwiliadau Trawsgydymffurfio	66
H8 Cadw cofnodion	67
H9 Beth sy'n digwydd ar ôl archwiliad?	67
H10 Y camgymeriadau mwyaf cyffredin – sy'n arwain at gosbau ariannol	68
H11 – Rhwystro archwiliad	68
H12 Rhestr i ffermwyr o bethau i'w gwneud cyn archwiliad	69
Adran I – Y Drefn Apelio a Chwyno	71
I1 Y drefn apelio	71
I2 Y drefn gwyn	72
Adran J – Datgelu Data	73
J1 Deddf Diogelu Data 1998: Hysbysiad Preifatrwydd	73
J2 Rhesymau dros rannu data personol	74
J3 Cyhoeddi a Datgelu Gwybodaeth	75
J4 Hawliau o dan y Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol (GDPR)	75
Adran K – Ffurflen y Cais Sengl	77

CYNNWYS

K1 Cyfarwyddyd a help i llenwi'ch SAF	77
K2 Y dyddiad cau ar gyfer cyflwyno'r SAF	77
K3 Pwy sy'n cael cyflwyno'ch SAF?	78
K4 Hawlio taliadau ar y SAF	78
K5 Datgan tir ar y SAF	79
K6 Datgan Tir Comin ar y SAF	80
K7 Gwybodaeth sydd wedi'i llenwi ar eich rhan ar eich SAF	80
K8 Dogfennau ategol	82
K9 Cyflwyno'ch SAF	85
K10 Ymateb i ymholiadau	86
Atodiad 1: Datgan a Thynnu Nodweddion Anghymwys	87
Atodiad 2 – Codau Datgan a Defnydd Tir	104
Atodiad 3 – Cynlluniau Coedwigo a Chytundebau Rheoli Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC)	115
Atodiad 4: Dyddiadau Pwysig	118
Atodiad 5: Rhestr Termiau	120
Atodiad 6: Rhestr o Ddogfennau Cyfeirio	124
Atodiad 7: Manylion Cysylltu	125

Prif Newidiadau

Dylech ddefnyddio'r llyfryn hwn i hawlio o dan Gynllun y Taliad Sylfaenol (BPS), Cynlluniau Eraill a Chynlluniau Coetir Datblygu Gwledig.

Os ydych chi'n bwriadu hawlio o dan y Cynllun Ffermio Cynaliadwy – Haen Gyffredinol 2026, cyfeiriwch at Ganllawiau Haen Gyffredinol y Cynllun Ffermio Cynaliadwy (SFS).

Cyfnod Pontio'r BPS ar gyfer 2026

Tapro Taliadau'r BPS

Fel rhan o'r pontio o'r BPS i'r SFS, o 1 Ionawr 2026, bydd BPS yn cael eu tapro i'r canrannau canlynol bob blwyddyn: **60%, 40%, 20%**. Daw taliadau'r BPS i ben yn 2029. Ni fydd y Taliad wedi'i Ailddosbarthu na'r Taliad i Ffermwyr Ifanc yn cael eu lleihau i'r un graddau.

Taliad i Ffermwyr Ifanc

O 1 Ionawr 2026, bydd taliad y BPS i ffermwyr ifanc yn cau i ymgeiswyr newydd ar gyfer 2026 a thu hwnt. Bydd y rheini sydd wedi'i hawlio'n llwyddiannus yn y gorffennol, gan gynnwys yn 2025, yn cael hawlio taliad y BPS i Ffermwyr ifanc am hyd at 5 mlynedd o'r flwyddyn pan wnaeth y busnes ei hawlio y tro cyntaf, tan y daw'r BPS i ben neu tan iddynt hawlio'r SFS, p'un bynnag ddaw gyntaf.

Trosglwyddo a Lesio Hawliau BPS

Byddwch yn cael parhau i drosglwyddo neu lesio hawliau BPS cyn belled â bod gennych arwynebedd o dir BPS cymwys (neu fwy) sy'n cyfateb i'r hawliau sy'n cael eu trosglwyddo neu eu lesio. Ni fydd modd trosglwyddo na lesio hawliau heb dir.

Pan fo hawliau yn cael eu lesio, rhaid bod gan yr hawliau a'r tir cysylltiedig yr un dyddiad gorffen. Os bydd les y tir yn gorffen yn gynnar, bydd yr hawliau'n mynd yn ôl i'r lesydd. Os ydy'r lesydd yn hawlio SFS, bydd yr hawliau hynny yn cael eu hildio'n awtomatig.

Gellir parhau i drosglwyddo a lesio hawliau'r BPS gyda thir hyd at ddiwedd y cyfnod pontio, tra bydd y BPS ar gael tan flwyddyn 2028.

Tynnu Hawliau'n ôl

Ar 1 Ionawr 2026, daw'r rheol 2 flynedd ar gyfer defnyddio hawliau BPS i ben ac ni chaiff hawliau BPS eu tynnu'n ôl.

Ildio Hawliau

O Ionawr 2026, unwaith y bydd busnes fferm wedi hawlio SFS, ni fydd yn cael hawlio BPS. Bydd busnes y fferm yn gorfod ildio unrhyw hawliau BPS sydd ganddo h.y. ni

PRIF NEWIDIADAU

fyddant mwyach ar gael ar gyfer eu defnyddio i hawlio BPS nag ar gyfer eu gwerthu ar y farchnad agored.

Pan fo'r lesydd er enghraifft wedi lesio hawliau tan 2027, ac mae'r lesydd yn ymrwymo i SFS, byddwn yn anrhydeddu'r les gyda'r derbynnydd tan ddiwedd y cyfnod rhentu. Bydd yr hawliau'n dychwelyd i'r lesydd ar ddiwedd y cyfnod rhentu neu os yw'r derbynnydd yn ymrwymo i SFS, pa un bynnag sydd gynharaf.

Y Gronfa Genedlaethol

Ar 1 Ionawr 2026, bydd y Gronfa Genedlaethol yn cau i sicrhau na fydd arwynebedd y tir sydd ar gael o dan y BPS yn cynyddu yn ystod y cyfnod pontio. Ni fydd ffermwyr newydd na Ffermwyr Ifanc, oni bai bod hawliau BPS yn cael eu trosglwyddo neu'u lesio iddynt, yn cael hawlio taliad BPS. Bydd yn rhaid i'r ffermwyr hyn ymuno â'r SFS i gael cymorth.

Rheol Defnyddio Hawliau BPS

O 1 Ionawr 2026, nid yw'r rheol defnyddio 2 flynedd ar gyfer hawliau BPS bellach yn berthnasol a byddwn yn rhoi'r gorau i dynnu hawliau BPS yn ôl.

Cynlluniau Eraill

Gellir hawlio'r Cynlluniau canlynol ar y tir ar SAF 2026:

- **Cymorth Organig** - Taliad fesul hectar ar dir cymwys i gynhyrchwyr sydd eisoes yn organig ac a fydd â thystysgrif organig lawn gydol 2026. Rhaid hawlio'ch taliad Cymorth Organig ar eich SAF. Rhaid i chi hefyd gyflwyno'r dogfennau ategol angenrheidiol erbyn 31 Rhagfyr 2026. Gweler Adran C am ragor o wybodaeth.
- **Cynllun Troi'n Organig** – Os oes grant Troi'n Organig wedi'i ddyfarnu i chi, sy'n dechrau ar 1 Ionawr 2026, rhaid hawlio'r taliad ar y SAF. Os dechreuodd eich contract Cynllun Troi'n Organig cyn 1 Ionawr 2026, rhaid ichi gadarnhau ar y SAF eich bod yn bodloni gofynion y cynllun. Rhaid i chi hefyd gyflwyno'r dogfennau ategol angenrheidiol erbyn 31 Rhagfyr 2026. Gweler Adran C am ragor o wybodaeth.
- **Premiwm Creu Coetir a Thaliad Cynnal a Chadw Creu Coetir** – mae taliadau arwynebedd blynyddol ar gael ar ôl plannu coetir o dan y Grant Creu Coetir newydd neu'r Cynllun Grantiau Bach – Creu Coetir.

Ni chewch hawlio blwyddyn gyntaf y Premiwm Creu Coetir na'r Taliad Cynnal a Chadw Creu Coetir nes bod gwaith plannu/ffensio'r Grant Creu Coetir neu'r Grantiau Bach – Creu Coetir wedi'i gwblhau a'i hawlio yn y flwyddyn galendr flaenorol.

Os gwnaethoch chi gwblhau'r gwaith plannu/ffensio newydd a'i hawlio ar ôl 31 Rhagfyr 2025, ni chewch hawlio taliadau blwyddyn gyntaf y Taliad Cynnal a Chadw Creu Coetir na'r Premiwm Creu Coetir tan 2027.

Gweler Adran C am ragor o wybodaeth.

Trawsgydymffurfio

Cafodd newidiadau eu gwneud i Daflenni Ffeithiau a Safonau Dilysadwy Trawsgydymffurfio 2025.

Mae'r manylion llawn a fersiynau diweddara'r dogfennau [ar wefan Llywodraeth Cymru](#).

Codau Cnydau Newydd

Mae'r codau cnydau canlynol yn newydd. Bydd angen i chi ystyried y codau cnydau hyn wrth lenwi'ch cais SAF 2026 a'i newid lle bo angen.

MA7 - Indrawn â chnwd wedi'i hau oddi tano

ML1 - Gwyndynnydd cymysg (gwyndynnydd aml-rywogaeth neu flodeuog yn enwau eraill arnyn nhw)

UM1 - Cymysgedd o ydau a chnwd protein wedi'u hau yn y gwanwyn, heb eu chwistrellu

WB1 - Cnwd Gorchudd ar gyfer Bywyd Gwyllt

ADRAN A: PWYNTIAU PWYSIG

Adran A: Pwyntiau Pwysig

A1 Diffiniad o Ffermwr

A1.1 Er mwyn cael hawlio **BPS**, rhaid ichi fod yn ffermwr sy'n cynnal gweithgareddau amaethyddol bob blwyddyn y byddwch yn hawlio taliad o dan y cynlluniau hyn.

Er mwyn hawlio **Cynllun Troi'n Organig** a/neu **Cymorth Organig** rhaid i chi fod yn gynhyrchudd cynradd o gynnyrch amaethyddol.

A1.2 Mae **ffermwr** yn berson naturiol neu gyfreithiol neu'n grŵp o bersonau naturiol neu gyfreithiol, pa bynnag statws cyfreithiol sydd wedi'i roi i bersonau neu grwpiau o'r fath dan gyfraith genedlaethol, sydd â daliad yn y DU ac sy'n cynnal **gweithgarwch amaethyddol**.

A1.3 Ystyr **Daliad** yw'r holl unedau yn y DU sy'n cael eu defnyddio ar gyfer gweithgareddau amaethyddol a'u rheoli (hynny yw, sydd ar gael i'w defnyddio) gan Ffermwr.

A1.4 Ystyr **Gweithgarwch Amaethyddol** yw:

- cynhyrchu, magu neu dyfu cynhyrchion amaethyddol. Mae hynny'n cynnwys cynaeafu cnydau neu cadw anifeiliaid ar gyfer eu godro, eu bridio neu at bwrpas amaethyddol arall.
- cadw tir amaethyddol mewn cyflwr sy'n ei wneud yn addas ar gyfer ei bori neu ei drin ond heb ei baratoi yn fwy na thrwy ddulliau neu â pheiriannau amaethyddol arferol. Yng Nghymru, mae hyn yn golygu rheoli rhywogaethau chwyn estron goresgynnol a phrysgwydd.
- cynnal gweithgarwch sy'n bodloni gofynion sylfaenol ar dir amaethyddol sy'n cael ei gadw'n naturiol mewn cyflwr addas ar gyfer ei bori neu ei drin. Yng Nghymru, morfeydd heli a thwyni tywod yw'r rheini. Rhaid ichi o leiaf bori'r tir hwn gyda 0.01 i 0.05 uned da byw yr hectar y flwyddyn ar gyfartaledd, neu reoli rhywogaethau chwyn estron goresgynnol a phrysgwydd.

A1.5 Os oes mwy na hanner eich tir amaethyddol yn perthyn i'r categori 'ei gadw'n naturiol mewn cyflwr addas ar gyfer ei drin a'i bori' h.y. twyni tywod a morfeydd heli, rhaid ichi gynnal o leiaf un o'r gweithgareddau canlynol ar y tir hwnnw hefyd:

- tyfu neu fagu cynhyrchion amaethyddol
- cynnal o leiaf y lefel pori ofynnol (o leiaf 0.01 i 0.05 Uned Da Byw yr hectar y flwyddyn ar gyfartaledd)
- rheoli planhigion estron goresgynnol.

A1.6 Mae cynhyrchwyr cynradd cynhyrchion amaethyddol yn gweithio yn y sectorau ffermio canlynol: cnydau â'r, eidion, llaeth, geifr, garddwriaeth, moch, dofednod, defaid, cadw gwenyn.

ADRAN A: PWYNTIAU PWYSIG

A1.7 Os nad ydych yn datgan da byw ac os nad ydych yn datgan cnydau â neu gnydau parhaol ar eich SAF, rhaid ichi gyflwyno dogfennau ategol (e.e. cofnodion symud anifeiliaid, anfonebau torri, plygu a chynnal perthi neu gontractau silwair) erbyn 31 Rhagfyr 2026 i brofi'ch bod yn bodloni'r gofynion uchod ac yn cynnal gweithgarwch ffermio yn 2026.

A1.8 Ni chaiff unrhyw daliad (gan gynnwys Rhagdaliad BPS) Cynllun Troi'n Organig na Chymorth Organig ei wneud tan y bydd tystiolaeth wedi dod i law eich bod yn cynnal gweithgarwch amaethyddol yn 2026. Os na cheir tystiolaeth erbyn 31 Rhagfyr 2026, caiff eich hawliad ei wrthod, ac mae'n bosibl y caiff eich contract Cynllun Troi'n Organig ei dynnu'n ôl, ac y bydd taliadau blaenorol yn cael eu hadennill.

A1.9 Ar gyfer **Cymorth Organig**, os oes rhaid ichi gyflwyno tystiolaeth i ddangos gweithgarwch amaethyddol ar gyfer y Cynllun Taliad Sylfaenol (BPS) neu os nad ydych wedi hawlio BPS, bydd raid ichi gyflwyno tystiolaeth erbyn 31 Rhagfyr 2026 i brofi eich bod yn **gynhyrchydd cynradd o gynhyrchion amaethyddol**. Os na chyflwynir tystiolaeth erbyn 31 Rhagfyr 2026, caiff eich hawliad ei wrthod.

A2 Cynnal Caeau a Throsglwyddo Tir

A2.1 Rhaid rhoi gwybod i Lywodraeth Cymru am newidiadau i barseli tir ac unrhyw drosglwyddiadau tir o fewn 30 niwrnod ar ôl i'r newidiadau ddigwydd. Llenwch gais '**Rheoli fy Nhir**' gan ddefnyddio'ch cyfrif RPW Ar-lein i roi gwybod inni os yw perchennog neu denant y tir yn newid. Rhaid defnyddio '**Rheoli fy Nhir**' hefyd i gofrestru tir newydd ac i roi gwybod inni am newidiadau i nodweddion parhaol ac i ffiniau caeau.

A2.2 Bydd angen prawf arnom mai chi sy'n berchen ar y tir neu fod gennych hawl i'w feddiannu pan fyddwch yn cofrestru neu'n cymryd tir newydd.

Os ydych yn berchen ar y tir rydych yn ei gofrestru, rhaid ichi gyflwyno'r canlynol;

- **Gweithred Teitl neu**
- **Copi o Gofrestr Teitl.**

Rhaid i'r dogfennau hyn gynnwys y map cysylltiedig.

Os ydych yn denant neu'n borwr ar y tir, rhaid ichi gyflwyno naill ai llythyr oddi wrth y perchennog i gadarnhau ei fod wedi rhoi caniatâd ichi ddefnyddio'r tir at ddiben amaethyddol, gan gynnwys dyddiadau, neu gytundeb tenantiaeth wedi'i arwyddo gan bob parti. Ni fydd tystiolaeth arall yn ddigon a chaiff ei gwrthod.

A2.3 Gall adeiladau ac iardiau ond gael eu rhannu os oes ffin rwystrol yn bodoli a bod mynediad ar wahân ar gyfer y ddwy ardal. Os nad oes ffin rwystrol a mynediad ar wahân ni chaniateir i chi rannu'r parcel tir presennol.

A3 Ffurflen Cais Sengl (SAF)

A3.1 Dylech ddarllen y llyfryn hwn '*Llyfryn Rheolau Cais Sengl 2026*' a'r '*Canllaw Sut i Lenwi Ffurflen Cais Sengl 2026 (SAF) Ar-lein*' cyn llenwi'ch SAF 2026. Mae'r Llyfryn hwn yn drech nag unrhyw wybodaeth sydd wedi'i chyhoeddi.

ADRAN A: PWYNTIAU PWYSIG

A3.2 Cais ar-lein yw SAF 2065 fydd ar gael ichi ei lenwi trwy'ch cyfrif RPW ar-lein. Gallwch fynd i'ch cyfrif RPW Ar-lein trwy'r ddolen ar [wefan Llywodraeth Cymru](#). Os nad ydych wedi cofrestru eto gydag RPW Ar-lein neu os oes angen helpu arnoch i lenwi'ch cais ar-lein, cysylltwch â'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid (fe welwch fwy o fanylion yn Atodiad 7 y llyfryn hwn).

A3.3 Rhaid llenwi SAF 2026 gan ddefnyddio RPW Ar-lein i hawlio taliad o dan y cynlluniau a restrir isod:

- Cynllun y Taliad Sylfaenol (BPS) gan gynnwys y Taliad Ailddosbarthu a'r Taliad Ffermwyr Ifanc.
- Cymorth Organig (OCS) - dyfarniad grant yn dechrau o 1 Ionawr 2026
- Cymorth Organig (OS)
- Premiwm Creu Coetir (WCP)
- Cynnal Creu Coetir (WCM)
- Premiwm Creu Coetir Glastir (GWCP)
- Taliad Cynnal Creu Coetir Glastir (GCM)
- Premiwm Creu Coetir Glastir (GCP).

A3.4 Rhaid ichi hefyd gwblhau SAF 2026 i gadarnhau eich bod yn cydymffurfio gyda gofynion contract y cynllun a restrir isod:

- Cynllun Troi'n Organig (OCS).

A3.5 Rhaid ichi lenwi SAF 2026 os ydych am barhau i wneud cais am daliad 'Ffermwyr Ifanc'.

A3.6 Y dyddiad cau ar gyfer cyflwyno'ch SAF 2026 yw canol nos, Dydd Gwener 15 Mai 2026.

A4 Y dyddiad cau ar gyfer cyflwyno Dogfennau Ategol

A4.1. Y dyddiad cau i hawlwr neu ddeiliaid contract a/neu ddyfarniad grant i gyflwyno dogfennau ategol, os oes angen gwneud hynny, yw 31 Rhagfyr 2026.

A5 Hawliadau Cynllun y Taliad Sylfaenol ar dir a roddwyd y gorau i gynhyrchu neu goedwigo arno

A5.1 Ni fydd unrhyw dir a neilltuwyd yn flaenorol o dan gytundeb Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru - Rhaglen Datblygu Gwledig ar gyfer Cymru 2014-2020 bellach yn gymwys ar gyfer BPS trwy ddatgan codau cnydau BW1 neu CW1. Rhaid

ADRAN A: PWYNTIAU PWYSIG

datgan y tir hwn gyda chod defnydd tir priodol a restrir yn Atodiad 2 Tabl 1a/neu Tabl 4.

A5.2 Gall tir a goedwigir o dan gynllun creu coetir barhau i fod yn gymwys ar gyfer BPS, yn amodol ar y meini prawf cymhwysedd a nodir yn Adran B19 ac Atodiad 3

A6 Tir mewn mwy nag un wlad

A6.1 Os oedd hawlydd BPS â thir mewn mwy nag un wlad yn dibynnu ar dir y tu allan i Gymru yn 2020 i fodloni'r rheol ar yr hawliad lleiaf o 5ha o dir, bydd yn dal i fod yn gymwys o dan y rheol 5ha o dir yn 2026. Ond bydd RPW dim ond yn talu BPS ar dir yng Nghymru fydd wedi'i hawlio gan ddefnyddio Hawliau BPS Cymru.

A7 Archwiliadau cychwynnol

A7.1 Bydd RPW yn cynnal archwiliadau cychwynnol o'r SAF y byddwch wedi'i chyflwyno i weld a oes gwahaniaethau rhwng eich datganiad a'r wybodaeth sydd gennym am y caeau sydd wedi'u mapio. Hefyd, os ydych yn cynnal Opsiwn Rheoli o dan Contract a/neu Ddyfarniad Grant Creu Coetir Datblygu Gwledig mewn parcel tir, bydd RPW yn edrych i weld a ydych wedi datgan cnwd yn y cae i gefnogi'r opsiwn. Os gwelwn unrhyw broblemau, rhown wybod ichi, gan roi manylion y tir perthnasol. Cewch wedyn gyfle i ofyn am gael newid eich datganiad ar y SAF yn unol â hynny.

A7.2 Byddwn yn anfon llythyrau o dan 'Archwiliadau Cychwynnol', ar RPW Ar-lein yn unig, cyn gynted ag y medrwn ar ôl 15 Mai 2026. Os cewch lythyr o dan 'Archwiliadau Cychwynnol' a'ch bod am newid eich datganiad SAF ynghylch y caeau a nodir yn y llythyr, bydd gennych tan 19 Mehefin 2026 i ymateb. **Pwysig:** Os bydd ateb yn cyrraedd RPW ar ôl 19 Mehefin 2026, caiff ei wrthod a gallech gael eich cosbi am orddatgan (Gweler Adran G y llyfryn hwn am fwy o fanylion).

A7.3 Y cyfan y mae llythyr 'Archwiliad Cychwynnol' yn ei wneud yw rhoi cyfle ichi osgoi tramgwyddo neu dorri rheol. Ni chewch ddefnyddio'r dyddiad cau, 19 Mehefin 2026, i gynyddu'ch hawliad. Bydd dyddiadau cau arferol y SAF, sef 1 Mehefin 2026 heb gosb, yn parhau i fod yn gymwys ar gyfer gwneud pob math arall o newid i'ch SAF Rhoddir cosb am bob diwrnod gwaith y bydd yn hwyr wedi hynny tan a chan gynnwys 9 Mehefin 2026. Gwrthodir pob newid arall sy'n cyrraedd ar ôl 9 Mehefin 2026.

A8 Cosbau am orddatgan

A8.1 Os ydych chi'n hawlio ar dir nad yw ar gael ichi ei ddefnyddio neu dir nad yw'n gymwys am daliad, mae'n bosib y cewch eich cosbi am orddatgan. Mae Adran G yn esbonio sut y bydd cosbau am orddatgan yn cael eu cyfrif.

A9 Datgan dim ond y tir sydd o dan eich rheolaeth ar y SAF

A9.1 Dim ond y tir sydd o dan eich rheolaeth ar 15 Mai 2026 y dylech ei ddatgan. Ni ddylech ddatgan tir rydych yn berchen arno ond yn ei rentu i ffermwr arall, oni bai eich bod yn cadw rheolaeth llwyr. Mae'n bwysig eich bod yn darllen y data am gaeau sydd wedi'u llenwi ymlaen llaw ar eich rhan ar y SAF yn ofalus iawn oherwydd efallai y bydd angen eu newid. Darllenwch baragraff B4 y llyfryn hwn.

ADRAN A: PWYNTIAU PWYSIG

A9.2 Peidiwch â datgan tir rydych yn ei feddiannu os ydy'ch tenantiaeth wedi dod i ben neu os ydy'ch hysbysiad ymadael yn golygu daw'ch tenantiaeth i ben cyn 15 Mai 2026. Os ydych yn hawlio ar dir nad oes hawl cyfreithiol gennych i'w feddiannu, gallai'ch hawliadau 2026 gael ei gosbi.

A9.3 Chi sy'n gyfrifol am sicrhau bod y tir yn parhau i gydymffurfio â gofynion y cynllun am y flwyddyn galendr honno. Felly os ildiwch eich reolaeth ar y tir ar ôl 15 Mai 2026 a'n bod yn dod i wybod nad yw'r tir bellach yn cydymffurfio â rheolau'r cynllun, efallai y cewch eich cosbi am orddatgan os nad yw'r tir bellach yn gymwys. Os ydych yn torri'r safonau Trawsgydymffurfio ar y tir hwn, cewch eich cosbi am hynny hefyd, oni bai bod rhywun arall sy'n hawlio BPS 2026 wedi cymryd y tir hwnnw.

A9.4 Dylech gadw tystiolaeth fod neu y bu tir o dan eich rheolaethar 15 Mai 2026. Os gofynnwn am dystiolaeth ac nad ydych yn gallu dangos tystiolaeth foddhaol, caiff eich hawliad BPS 2026 ei wrthod ac ni chewch daliad. Hefyd, rhaid ichi adael i archwilwyr RPW fynd i'r holl dir a hawlir. Os na chaiff archwilwyr fynd i'r tir hwnnw, gallai'ch hawliad gael ei gosbi a gallwn ystyried gofyn ichi ad-dalu'r taliadau a wnaed ichi mewn blynnyddoedd cynt.

A10 Creu amodau artiffisial

A10.1 Os gwelwn eich bod wedi creu amgylchiadau artiffisial i gael mantais o'r rheolau sy'n ymwneud â thalu'r BPS, gan gynnwys osgoi cael eich capio, byddwn yn ymchwilio i'r mater ac mae'n bosibl y cadwn daliadau'n ôl, gofyn am ad-daliad neu wrthod eich talu. Mae hyn yn cynnwys y Taliad Ffermwyr Ifanc a y Taliad Ailddosbarthu.

A11 Taliadau BPS

A11.1 Cyn belled â bod hawliad cymwys a'r holl ddogfennau ategol yn ein cyrraedd, byddwn yn rhagdal i fyny i 70% o werth amcangyfrifedig eich hawliad BPS 2026 o 14 Hydref 2026. Caiff y gweddill ei dalu o 12 Rhagfyr 2026 (Gweler Adran B37).

A12 Cynlluniau Eraill a Thaliadau Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig

A12.1 Yn ddibynnol ar ddilysu hawliad cymwys yn llawn, gan gynnwys derbyn yr holl ddogfennau ategol angenrheidiol, rydym yn bwriadu gwneud taliadau'r Cynllun Eraill a Chynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig o 29 Ionawr 2027 ymlaen.

A13 Ymddygiad Annerbyniol

A13.1 Ni ddylai swyddogion Llywodraeth Cymru, unigolion neu sefydliadau sy'n cyflawni dyletswyddau ar ran Llywodraeth Cymru (ee. Cyfoeth Naturiol Cymru, yr Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion (APHA), Gwasanaeth Symud Gwartheg Prydain (BCMS), Yr Asiantaeth Safonau Bwyd, EID Cymru, Awdurdodau Lleol) orfod dioddef ymddygiad ymosodol camdriniol neu sarhaus na gofynion neuymddygiad afresymol parhaus gan ymgeiswyr/hawlwyd na'u cynrychiolwyr. Mae hyn hefyd yn berthnasol i aelodau'r Panel Apelio Annibynnol.

ADRAN A: PWYNTIAU PWYSIG

Mae dogfen [Rheoli Ymddygiad Annerbyniol Cwsmeriaid Llywodraeth Cymru](#) ar gael ar wefan Llywodraeth Cymru sy'n esbonio'r hyn yr ydym yn ei ystyried yn ymddygiad annerbyniol.

Gall ymddygiad annerbyniol arwain at ddileu taliadau a/neu wrthod ceisiadau.

A14 Rhwystro Archwiliad

A14.1 Mae'n ofyniad cyfreithiol eich bod yn caniatáu i archwiliad gael ei gynnal i gwirio cymhwysedd a gofynion cynlluniau, gan gynnwys gwirio bod rheolau Trawsgydymffurfio wedi eu bodloni.

Os byddwch chi neu eich cynrychiolydd yn rhwystro archwiliad rhag cael ei gynnal, bydd eich cais neu eich hawliadau yn cael eu gwrthod.

A15 Didynnu ar gyfer Coed a Choetir

A15.1 Gwnaeth ymarfer Cadarnhau Data y Cynllun Ffermio Cynaliadwy bennu arwynebeddau o 0.01ha neu uwch lle and oedd didyniad am goed/coetir wedi'i nodi fel nodwedd parhaol. Fe'ch cynghorir i wirio bod pob coeden/coetir 0.01ha neu uwch ar eich daliad wedi'i ddatgan. Os nad ydynt dylech wneud yr addasiadau angenrheidiol ar eich datganiad SAF 2026.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

Adran B: Cynllun y Taliad Sylfaenol (BPS)

B1 Cyflwyniad i'r BPS

B1.1 I allu cael taliad BPS, rhaid:

- bod gennych o leiaf 5 hectar o dir amaethyddol yng Nghymru cymwys o dan eich rheolaeth ar 15 Mai 2026,
- os oes gennych lai na 5 hectar o dir amaethyddol cymwys yng Nghymru ond eich bod yn ffermio bob ochr y ffin ac yn dibynnu ar dir y tu allan i Gymru i fodloni'r rheol hawlio ar o leiaf 5 hectar o dir yn 2020, byddwch yn dal i fod yn gymwys am 2026.
- bod yn berchen neu'n lesio i mewn o leiaf 5 o hawliau BPS.

B1.2 Rhaid eich bod hefyd yn:

- **Ffermwr** sy'n cynnal gweithgareddau amaethyddol.

B2 BPS

B2.1 Y Taliadau Uniongyrchol yw'r taliad BPS, y taliad Ailddosbarthu a'r taliad i Ffermwyr Ifanc.

B2.2 Bydd blwyddyn cynllun y BPS yn rhedeg o 1 Ionawr i 31 Rhagfyr. Os ydych yn hawlio taliad ar dir, rhaid ichi fod yn gymwys am flwyddyn gyfan y cynllun. Chi sy'n gyfrifol am gadw at y safonau Trawsgydymffurfio am flwyddyn gyfan y cynllun ac am drefnu bod archwilywyr RPW yn gallu mynd ar y tir gydol y flwyddyn. O beidio â chyflawni'r naill ymrwymiad, gallai'ch hawliad gael ei gosbi neu gallech gael eich gwahardd o'r Cynllun.

B2.3 Mae'r BPS yn cael ei reoli o dan y System Integredig Gweinyddu a Rheoli (IACS), sy'n pennu amodau ar gyfer:

- adnabod ffermwyr a thir
- cynnal archwiliadau gweinyddol, ar y fferm a synhwyro o bell i gadarnhau bod arwynebedd a defnydd y tir yn bodloni Rheoliadau DU.

B2.4 Er mwyn cael hawlio BPS, rhaid ichi ddatgan ar eich SAF bob blwyddyn yr holl dir sydd o dan eich rheolaeth (yn eiddo ichi neu wedi'i rentu) ar 15 Mai, pa un a ydych am hawlio taliad ar y tir neu beidio. Mae hyn yn cynnwys pob coetir/coedwigaeth, trac, buarth ac arwyneb caled ac ati a'r holl dir ddaw o dan ymrwymiad Cynlluniau Eraill a Chynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig. Mae'n bwysig nad ydych yn datgan tir rydych wedi'i osod ar rent ac nad yw felly ar gael ichi o dan eich rheolaeth. Gweler paragraff B4 y llyfryn hwn am esboniad o ystyr 'tir sydd ar gael ichi ei ddefnyddio/o dan eich rheolaeth'.

B2.5 Caiff pob busnes ffermio hawlio BPS pa un a yw'n unig fasnachwr, yn bartneriaeth neu'n endid cyfreithiol (ond nid Cymdeithasau Tir Comin). Fodd bynnag,

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

os gwelwn eich bod wedi creu amodau artiffisial i gael mantais o'r rheolau sy'n ymwneud â thalu'r BPS, gan gynnwys osgoi cael eich capio, neu hawlio BPS ar dir i ddefnyddio hawliau heb fagu, tyfu cynnyrch amaethyddol ar y tir hwnnw, byddwn yn ymchwilio i'r mater ac mae'n bosibl y gallwn gadw taliadau'n ôl, gofyn am ad-daliad neu wrthod eich talu. Mae hyn yn cynnwys y Taliad Ffermwyr Ifanc a y Taliad Ailddosbarthu.

B3 Diffiniad o Ffermwr a Gweithgarwch Amaethyddol

B3.1 Er mwyn cael hawliau BPS a thaliadau BPS, rhaid eich bod yn ffermwr sy'n cynnal gweithgarwch amaethyddol. Rhaid ichi fod yn ffermwr sy'n cynnal gweithgarwch amaethyddol bob blwyddyn rydych yn hawlio BPS (gweler paragraff A1).

B4 Tir sydd o dan eich rheolaeth

B4.1 Er mwyn hawlio taliadau'r BPS, rhaid ichi allu dangos bod y tir sy'n cael ei ddatgan i gefnogi'ch hawliad o dan eich rheolaeth ar 15 Mai 2026.

B4.2 Chi fydd yn gyfrifol am gwrdd â'r gofynion Thrawsgydymffurfio sy'n ymwneud â'r tir drwy gydol y flwyddyn galendr (gweler Adran E y llyfryn hwn am ragor o fanylion am Drawsgydymffurfio), ac am sicrhau hefyd bod y tir yn parhau'n gymwys am y BPS. Er enghraifft: ni fydd cae sy'n cael ei droi at weithgaredd anamaethyddol e.e. maes parcio, bellach yn gymwys am y BPS.

B4.3 Oni bai bod tir yn dir comin/yn cael ei gyd-ddefnyddio (gweler paragraffau B6 – B7 y llyfryn hwn), dim ond unwaith mewn blwyddyn y cewch ddefnyddio parcel o dir i hawlio taliad BPS ac ni chaiff dau ffermwr ddefnyddio'r un cae yr un pryd i hawlio taliad BPS. Felly os bydd dau ffermwr gwahanol yn hawlio taliad BPS ar yr un darn o dir, ni chaiff y naill na'r llall daliad nes cadarnhau pwy sydd â'r hawl i ddefnyddio'r tir i gefnogi ei gais am BPS. Efallai y caiff y ffermwr nad oes ganddo'r hawl i hawlio taliad ar y tir ei gosbi am orddatgan. Mae'n bwysig felly fod ffermwyr yn gwybod i bwy y mae'r tir o dan ei reolaeth a phwy sy'n ei ddefnyddio i hawlio taliad ar Hawliau BPS. (Fel arfer ni fydd ffermwr â thrwydded bori yn cael hawlio am nad yw'r tir o dan ei rheolaeth.)

B4.4 Rhaid ichi allu profi bod gennych hawl cyfreithiol i feddiannu'r tir rydych yn hawlio arno e.e. yn achos tir nad ydych yn berchen arno, bod gennych denantiaeth gan y landlord sy'n eich galluogi i ffermio'r tir fel y gwelwch orau ac mai chi sy'n gyfrifol am ei gadw mewn cyflwr amaethyddol ac amgylcheddol da. Bydd cytundebau ysgrifenedig yn gallu roi tystiolaeth ichi ac i RPW fod gennych gytundeb.

B4.5 Os bydd hectar sy'n gymwys o dan y cynllun yn cael ei ddatgan gan ddau neu ragor o ffermwyr, y ffermwr sy'n penderfynu ar y gweithgarwch amaethyddol ar y tir hwnnw, sy'n cael yr elw ac yn ysgwyddo'r risgiau ariannol o'r gweithgarwch hwnnw fydd y sawl sydd â rheolaeth ar y tir hwnnw.

B5 Beth mae 'o dan reolaeth ffermwr' yn ei olygu?

B5.1 Wrth ddatgan eich tir ar SAF 2026 rhaid ichi ddatgan dim ond y tir sydd o dan eich rheolaeth ar 15 Mai 2026. Mae'r tir 'ar gael i chi':

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

- os mai chi sy'n berchen arno ac nad ydych wedi'i roi ar rent
- os ydych yn denant â 'meddiannaeth egsgliwsif' o dan naill ai Denantiaeth Busnes Fferm o dan Ddeddf Tenantiaethau 1995 neu denantiaeth lawn o dan y Ddeddf Daliadau Amaethyddol 1986
- os ydych yn denant â thenantiaeth lafar â'r un lefel o reolaeth â'r uchod
- os ydych wedi caniatáu trwydded o dan drefniant trwyddedu penodol ar gyfer pori, tyfu cnwd neu ladd gwair/silwair dros gyfnod penodedig a chyfyngedig o amser o fewn y flwyddyn ond eich bod wedi cadw rheolaeth ar y tir.

B5.2 Pwy sydd â'r tir o dan ei rheolaeth i hawlio Taliad Sylfaenol (BPS)?

Senario sy'n disgrifio natur y meddiant ar y tir	Pwy sy'n cael hawlio?	
	Tenant Codau statws A, B neu C	Perche- nnog Cod statws O
Rydych yn pori'ch defaid neu'n lladd gwair/silwair ar yr adegau a nodir yn y drwydded (lafar neu ysgrifenedig). Nid ydych yn cael cynnal gweithgarwch amaethyddol arall ar y tir heb ganiatâd y trwyddedwr. Dydych chi ddim yn cael hawlio.		✓
Chi sy'n ffermio'r tir a chi sy'n gyfrifol am gynnal a chadw'r tir mewn cyflwr amaethyddol ac amgylcheddol da ond nid oes gennych denantiaeth. Mae'ch cytundeb â pherchennog (neu denant) y tir yn golygu nad oes angen ichi ofyn caniatâd i gynnal a ffermio'r tir fel y gwelwch yn dda neu fel y gwelwch ei angen. Nid yw'r trwyddedwr yn cynnal nac yn contractio unrhyw weithgarwch amaethyddol ar y tir. Chi ddylai hawlio, fel tenant.	✓	
Chi sy'n cynnal (neu'n talu contractwr i gynnal) y tir a chi sy'n gyfrifol am ei gyflwr, ond rydych yn gosod y tir sy'n eiddo ichi i ffermwr arall o dan drwydded. Mae'r drwydded yn nodi'r cyfnod penodol pan gaiff y trwyddedai ddefnyddio'r tir a'r cyfyngiadau/terfynau ar yr hyn y caiff ei wneud ar y tir. Chi sy'n hawlio, fel y perchennog.		✓
Chi sy'n cynnal (neu'n talu contractwr i gynnal) y tir a chi sy'n gyfrifol am ei gyflwr. Mae gennych denantiaeth ffurfiol ar y tir rydych yn ei is-osod i ffermwr arall o dan drwydded. Mae'r drwydded yn nodi cyfnod penodol pan gaiff y trwyddedai ddefnyddio'r tir a chyfyngiadau/terfynau ar yr hyn y caiff ei wneud ar y tir. Chi ddylai hawlio, fel tenant.	✓	

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

Nid ydych yn cynnal unrhyw weithgarwch amaethyddol ar y tir (ac eithrio fel contractwr). Chi sy'n berchen ar y tir ac rydych yn ei osod i ffermwr arall o dan drwydded. Mae'r drwydded yn caniatáu'r ffermwr arall i gynnal (neu dalu am) gynnal y tir a bod yn gyfrifol am ei gyflwr. Dydych chi ddim yn cael hawlio.	✓	
Nid ydych yn cynnal unrhyw weithgarwch amaethyddol ar y tir (ac eithrio fel contractwr). Mae gennych denantiaeth ffurfiol ar y tir ac rydych yn ei is-osod i ffermwr arall o dan drwydded. Mae'r drwydded yn caniatáu'r ffermwr arall i gynnal (neu dalu am) gynnal y tir a bod yn gyfrifol am ei gyflwr. Dydych chi ddim yn cael hawlio a dylai'ch trwyddedai hawlio fel tenant.	✓	
Nid ydych yn cynnal gweithgarwch amaethyddol ar eich tir ond mae'r tir o dan eich rheolaeth ar 15 Mai am gyfnod byr. Weddill y flwyddyn, rydych yn ei osod o dan drwydded neu denantiaeth a'r tenant/trwyddedai sy'n ei gynnal mewn cyflwr amaethyddol ac amgylcheddol da yn ogystal â'i bori. Er bod gennych y tir ar 15 Mai, nid chi sy'n ffermio'r tir. Y tenant/trwyddedai sydd ar y tir ond nid yw'r tir o dan ei rheolaeth ar 15 Mai. Chaiff neb felly hawlio BPS.		

B5.3 Y peth pwysig i'w gofio o'r tabl hwn yw os mai chi yw deiliad y drwydded ac mai chi sy'n ffermio'r tir ac yn ei gadw mewn cyflwr amaethyddol ac amgylcheddol da, chi sy'n cael hawlio arno a hynny fel tenant.

B5.4 Os yw tir wedi'i osod i denant o dan Ddeddf Taliadau Amaethyddol 1986 neu Denantiaeth Busnes Fferm (h.y. tenantiaeth ffurfiol), mae o dan rheolaeth y tenant, nid y landlord. Felly rhaid peidio â chynnwys y tir hwn ar SAF y landlord.

B5.5 Os ydych yn caniatáu i rywun dan drwydded fynd ar eich tir yn benodol i bori neu ladd gwair/silwair dros gyfnod penodedig a chyfyngedig o amser; ac nad yw'r drwydded honno yn trosglwyddo rheolaeth am y tir yn ôl rheolau'r BPS i'r trwyddedai, mae'r tir hwnnw o dan rheolaeth y trwyddedwr. Os ydych yn ffermwr (perchennog/tenant) o dan gytundeb ffermio ar Gontract, mae'r tir ar o dan eich rheolaeth chithau (y perchennog/tenant) hefyd.

B5.6 Os oes gennych drwydded i feddiannu tir yn benodol i bori neu ladd gwair / silwair dros gyfnod penodedig o amser, nid yw'r tir o dan eich rheolaeth chi ac ni chewch hawlio taliadau BPS ar y tir hwnnw ac ni ddylech ei ddatgan ar y SAF. Yr hyn sy'n digwydd ar y tir fydd yn pennu beth yw'r trefniant. Felly, os mai chi sy'n gwneud yr holl waith ffermio a gwaith cadw'r tir ac yn ei bori a lladd gwair/silwair dros gyfnod amhenodol neu ddi-dor, yna mae'n debygol, beth bynnag yw'r disgrifiad o'r trefniant gan y partïon cysylltiedig, mewn termau cyfreithiol, mai tenant ydych chi. Mewn sefyllfa o'r fath, rydych chi'n denant i bob pwrpas ac mae'r tir o dan eich rheolaeth ichi ei ddefnyddio a chi ddylai hawlio fel y tenant.

B5.7 Dylai trwyddedwyr ofalu eu bod yn diffinio'r cyfnod penodol a'r gweithgareddau a ganiateir o dan y trefniant yn glir fel na fydd dryswch ynghylch i bwy y mae'r tir o dan rheolaeth. Fel yr un sy'n hawlio taliad, mae hefyd yn bwysig eich bod yn gallu

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

cynnig tystiolaeth o'ch gweithgarwch amaethyddol ar y tir dan sylw (e.e. cofnodion symud anifeiliaid, anfonebau am dorri perthi (gwrychoedd), ffensio neu gontractau silwair).

B5.8 Mae'r rheolau hyn yn gymwys i denantiaethau ysgrifenedig a llafar. Rydym yn sylweddoli bod trefniadau o bob math ar waith, ond bydd o fantais i chi fel hawlydd sicrhau'n fuan bod gennych ddigon o dystiolaeth i ateb unrhyw amheuan ynghylch pwy sy'n gymwys am y BPS, gan y gallai peidio â gwneud arwain at gosbau am orddatgan.

B6 Tir Comin

B6.1 Rydych yn cael defnyddio hawliau pori tir comin i gadarnhau a chefnogi'ch hawl i daliad BPS os oes gennych hawl gyfreithiol i roi anifeiliaid i bori ar y tir comin hwnnw. Byddwch yn ffermwr actif, yn cynnal gweithgarwch amaethyddol a rhaid ichi gwrdd â gofynion eraill y BPS os ydych am ddefnyddio tir comin i hawlio BPS. Rhaid cadw at yr amodau Trawsgydymffurfio ar bob tir comin sy'n cael ei ddatgan ar gyfer y BPS.

B6.2 Os caiff y gofynion Trawsgydymffurfio eu torri unrhyw le ar y tir comin, mae'n bosibl y gallai'r ffermwr neu ffermwyr sy'n gyfrifol am eu torri golli ei daliad neu ran ohono. Nid yw'r BPS yn effeithio ar hawliau cyfreithiol y cominwyr.

B6.3 Bydd faint o dir comin y bydd Llywodraeth Cymru yn ei neilltuo ar gyfer BPS yn 2026 yn dibynnu ar faint o hawliau pori fydd wedi'u cofrestru i hawlwr BPS a SFS – yr Haen Gyffredinol ar y tir comin hwnnw a bydd yr hectarau gaiff eu neilltuo i ffermwyr unigol yn dibynnu ar yr hawliau pori y byddant wedi'u datgan ar eu SAF. Gallai'r arwynebedd porthiant sydd ar gael ar gyfer BPS gael ei leihau os bydd yr arwynebedd na ellir ei bori ar y tir comin yn cynyddu neu gallai gael ei leihau neu ei gynyddu yn ôl faint o dir comin sy'n cael ei ddatgan ar ffurflenni SAF bob blwyddyn.

B6.4 O dan Orchymyn Tiroedd Comin (Holli Hawliau) (Cymru) 2014, gellir rhoi hawliau i bori anifeiliaid ar dir comin ar les neu drwydded (holli hawliau fel y'i gelwir) am hyd at 5 mlynedd ac i hynny fod yn gyfreithlon, rhaid cadw at reolau llym. Mae'r rheolau hynny'n cynnwys hysbysu'r bobl neu'r sefydliadau canlynol am unrhyw gytundebau lesio neu drwyddedu newydd (gan gynnwys cael hawliau ar fenthylg) o fewn 28 niwrnod:

- yr Awdurdod Cofrestru Tir Comin sy'n gyfrifol am yr ardal lle mae'r tir
- perchennog y comin lle ceir defnyddio'r hawliau pori
- ysgrifennydd unrhyw Gymdeithas Gominwyr, Cyngor Cominwyr (o'i sefydlu) neu unrhyw gorff lleol arall sy'n gyfrifol am reoli'r tir comin lle ceir defnyddio'r hawliau pori
- Cyfoeth Naturiol Cymru, os yw'r tir comin lle ceir defnyddio'r hawliau pori yn cynnwys Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA) o dan Ddeddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981.

B6.5 Dylech wybod y bydd y tir porthiant fydd yn cael ei neilltuo ar gyfer yr hawliau pori fydd wedi'u datgan ar eich SAF yn amrywio o flwyddyn i flwyddyn. Ni fydd modd

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

gwarantu y bydd y tir porthiant y gwnaeth Llywodraeth Cymru ei neilltuo yn y gorffennol ar gael ichi ddefnyddio Hawliau BPS.

B6.6 Eich cyfrifoldeb chi yw sicrhau bod gennych ddigon o dir i allu cefnogi'ch ceisiadau/hawliau BPS.

B7 Cyd-ddefnyddio tir

B7.1 Os bydd dau ffermwr neu fwy yn cyd-bori tir nad yw'n dir comin (a heb gytundeb ffermio cyfran), yna caiff y ddau nodi'r cae yn yr adran Data Caeau/Parseli Tir ar eu SAF a hawlio ar ran boradwy benodol o'r cae sydd o dan ei rheolaeth (h.y. y mae ganddynt yr hawl i'w defnyddio). Mae'n bwysig bod y ddau gais yn datgan arwynebedd cyfan y cae rhyngddynt h.y. gan gynnwys tir cymwys ac anghymwys, ond rhaid gofalu nad yw cyfanswm yr arwynebedd sy'n cael ei ddatgan gan bob porwr yn fwy na chyfanswm arwynebedd y cae gan y byddai hynny'n arafu proses dilysu'r cais a gallai arwain at gosbau am orddatgan. Mae'n bwysig felly bod ffermwyr sy'n cyd-bori tir nad yw'n dir comin yn gofalu nad ydynt yn cyflwyno data anghywir na data sy'n croesddweud.

Enghraifft: mae cae 20 hectar o faint yn cael ei rannu rhwng dau ffermwr. Bydd y ddau ffermwr yn datgan eu cyfran o'r cae ar un llinell o'i SAF (os nad oes tir anghymwys). Os oes tir anghymwys, rhaid i'r naill ffermwr neu'r llall ei ddatgan neu gallent ei ddatgan rhyngddynt.

B8 Ffermwyr cyfran

B8.1 Os oes gan ddau ffermwr neu fwy gytundeb ffermio cyfran, dim ond un fydd yn cael hawlio BPS. Rhaid cynnwys yr holl dir sydd o dan y cytundeb ar SAF y ffermwr sy'n hawlio'r BPS a rhaid i'r hawliau sy'n cael eu defnyddio fod yn eiddo iddo fe/hi. Dim ond y ffermwr sydd â hawliau'r cytundeb ar (15 Mai) sy'n cael eu defnyddio i hawlio taliad.

B8.2 Y ffermwr sy'n hawlio taliad sy'n gyfrifol am rannu'r taliad (neu am ofyn am ad-daliad). Os oes gan aelodau eraill y cytundeb ffermio cyfran dir nad yw'n rhan o'r cytundeb, dylent gyflwyno'u SAF eu hunain ar gyfer y tir hwnnw.

B8.3 Dylai pob aelod o'r cytundeb ystyried yn ofalus sut mae'r busnes yn cael ei drefnu i wneud yn siŵr ei fod yn cydymffurfio â rheolau'r Cynllun. Efallai y dylech ofyn am gyngor arbenigwr ar hyn, yn enwedig os cafodd y cytundeb ei wneud sawl blwyddyn yn ôl.

B9 Dau yn defnyddio'r un tir – tir sy'n cael ei hawlio gan ddau ffermwr neu fwy o dan gynlluniau gwahanol

B9.1 Er mwyn bodloni gofynion Cynlluniau Eraill a/neu Gynllun Creu Coetir Datblygu Gwledig rhaid i ffermwr ddarparu tystiolaeth bod ganddo reolaeth lwyr dros y tir y mae'n ei ymrwymo i'r cynllun. Os yw un ffermwr wedi datgan y tir ar gyfer y BPS, ni fydd ffermwr arall yn gallu ymrwymo'r tir hwnnw i gontract cynllun arall. Byddai hyn yn golygu bod dau yn defnyddio'r un tir.

B9.2 Os oes anghydfod, gyda mwy nag un ffermwr yn hawlio bod ganddo reolaeth lwyr ar yr un darn o dir yr un pryd, ni chaiff y naill na'r llall daliad nes y cadarnheir

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

pwy sy'n gymwys. Dyma fydd y drefn os bydd y naill ffermwr e.e. yn hawlio Cynllun Ffermio Cynaliadwy a'r llall yn hawlio'r BPS.

B9.3 Os gwelwn fod ffermwyr wedi hawlio ar yr un tir, bydd gofyn iddyn nhw gadarnhau sut mae trefniadau eu busnes yn caniatáu i ddau fodloni'r amodau ar gyfer ymuno â'r cynllun.

B9.4 Ac eithrio o dan amgylchiadau prin, bydd cosbau'n debygol o gael eu rhoi ar naill ai'ch taliadau BPS neu'ch taliadau Cynlluniau Eraill neu Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig os byddwch yn cyflwyno SAF 2026 ar gam gan ddatgan bod gennych dir o dan eich rheolaeth i ddefnyddio ar 15 Mai 2026.

B10 Anghydfodau ynghylch pwy sy'n berchen ac yn meddiannu'r tir

B10.1 Nid yw Llywodraeth Cymru'n gallu dyfarnu unrhyw anghydfod ynghylch pwy sy'n berchen y tir a phwy sy'n ei feddiannu, yn enwedig os ydy'r ddau barti'n cyflwyno tystiolaeth i gefnogi eu hawliad. Mewn amgylchiadau o'r fath, ni fydd y naill barti na'r llall yn cael taliad, gan fod yn rhaid dangos bod SAF yn ddilys i gael gwneud taliad.

B11 Tir sy'n gymwys am y BPS

B11.1 Rhaid ichi hawlio ar 5 hectar o leiaf o dir cymwys - dyma'r arwynebedd lleiaf felly y gallwch hawlio a derbyn taliadau'r BPS arno yn 2026. Arwynebedd cymwys lleiaf parcel o dir yw 0.10 hectar.

B11.2 Ar gyfer y BPS, hectar cymwys yw unrhyw dir amaethyddol yn y daliad sy'n borfa barhaol, yn dir â'r neu'n dir o dan gnydau parhaol sy'n cael ei ddefnyddio i gynnal gweithgarwch amaethyddol neu cyn belled â bod y tir yn cael ei ddefnyddio'n bennaf i gynnal gweithgareddau amaethyddol arno ym mlwyddyn berthnasol y cynllun, gall peth ohono gael ei ddefnyddio hefyd i gynnal gweithgareddau anamaethyddol sydd wedi'u rhestru ym mharagraff B20 y llyfryn hwn. Mae hynny'n cynnwys hefyd, o dan rai amgylchiadau, beth tir y rhoddwyd y gorau i gynhyrchu arno neu sydd wedi'i goedwigo o dan Gynlluniau Eraill, Cynlluniau Creu Coetir DG neu gytundebau rheoli Cyfoeth Naturiol Cymru (darllenwch baragraff B19 y llyfryn hwn).

B11.3 Bydd o leiaf 5 hectar o dir cymwys ar gael i chi ar 15 Mai 2026 os ydych am geisio am Hawliau BPS a hawlio taliad BPS.

B12 Mathau o Dir sy'n Gymwys am y BPS

Tir pori parhaol

B12.1 Tir pori parhaol yw tir sy'n cael ei ddefnyddio i dyfu porfa neu borthiant glas, boed hwnnw'n dyfiant sydd wedi aildyfu'n naturiol neu'n dyfiant sydd wedi'i hau. Ni fydd wedi bod yn rhan o gylchdro cnydau'r daliad am bum mlynedd neu fwy; gall gynnwys rhywogaethau eraill fel llwyni a/neu goed y gellir eu pori cyn belled ag mai'r borfa neu'r porthiant glas arall yw'r brif dyfiant o hyd. Hefyd, gall gynnwys tir y gellir ei bori lle mae'n hen arfer lleol nad porfa a phorthiant glas arall yn draddodiadol yw'r prif dyfiant mewn ardaloedd pori.

B12.2 Mae porfa neu borthiant glas yn golygu pob planhigyn glas sydd yn draddodiadol yn tyfu ar dir pori naturiol neu sydd fel arfer yn cael ei gynnwys mewn

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

cymysgedd hadau i'w hau ar dir pori neu ddôl, boed ar gyfer ei bori gan anifeiliaid pori neu beidio e.e. meillion neu ffawlys (sainfain).

B12.3 Yng Nghymru, mae porfa barhaol yn cynnwys hefyd fannau sydd gan fwyaf o dan gorlwyni brodorol gan gynnwys y rheini o deulu'r Ericaceae (grug) a'r rhywogaeth *Ulex gallii* (eithin mân) a/neu rywogaethau brodorol y teulu Juncaceae (brwyn) a Cyperaceae (hesg) ac y gellir eu pori.

B12.4 Bydd tir sydd wedi bod o dan borfa ers 15 Mai 2021 heb fod yn rhan o gylchdro cnydau, yn troi'n borfa barhaol ar 15 Mai 2026.

B12.5 Bydd tir sydd wedi'i ail-hau â phorfa neu borthiant glas arall o fewn cyfnod o bum mlynedd yn dal i gyfrif fel tir pori parhaol. Fodd bynnag, bydd tir pori parhaol sydd wedi'i ail-hau'n borfa dros dro ar ôl cnwd 'rhwng cnydau' fel sofrl maip yn y pum mlynedd diwethaf, yn cael ei ystyried yn dir âr.

B12.6 Mae'r codau cnydau canlynol yn cael eu hystyried yn borfa barhaol:

- GR2 – Porfa (porfa barhaol 5 oed neu fwy)
- GR8 – Porfa (parhaol – wedi'i ail – hau yn y 12 mis diwethaf)
- GT1 – Traciau pori
- HE7 – Gweundir (pori)
- HE9 – Grug
- SD1 – Twyni Tywod
- SM2 – Morfa heli (pori).

B13 Tir âr

B13.1 Ystyr tir âr yw:

- tir sy'n cael ei drin i dyfu cnydau – gan gynnwys tir ar gyfer cnydau combein, cnydau sy'n cael eu tyfu am ffibr, gwreiddgnydau, cnydau porthi anifeiliaid fel indrawn porthiant neu rêp porthiant, llysiau maes, blodau wedi'u torri a bylbiau a ffrwythau meddal (ond nid cnydau parhaol*). Cynhwysir cnydau a dyfir mewn tai gwydr neu o dan orchudd ar bridd neu borfa
- tir sydd wedi'i hau â chodlysiau/porthiant glas pur (dim cymysgeddau o hadau ar gyfer tir pori neu ddôl) fel alffalfa neu feillion
- porfa dros dro (gan gynnwys porthiant glas), sef tir a fu'n rhan o gylchdro cnydau'r fferm ac a fu o dan borfa neu borthiant glas am lai na phum mlynedd. Porthiant glas yw'r planhigion traddodiadol a dyfir ar borfeydd naturiol neu a gynhwysir fel arfer mewn cymysgeddau hadau ar gyfer tir pori neu ddolydd, gan gynnwys planhigion fel liwsern, ffawlys, pupys porthiant a meillion
- tir sydd ar gael ar gyfer cynhyrchu cnydau arno, ond sydd yn awr yn wyndwn. Gwyndwn yw tir heb gnwd nad yw chwaith yn cael ei bori (hynny yw, nid oes cnwd parhaol na phorfa barhaol arno). Rhaid ei gadw mewn cyflwr addas ar gyfer ei bori neu ei drin.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

*Nid yw cnydau parhaol yn cael eu hystyried yn dir âr, ond maen nhw'n gymwys am BPS.

B14 Cnydau Parhaol

B14.1 Cnydau parhaol yw cnydau, heblaw am borfa barhaol, nad ydynt yn rhan o gylchdro, sy'n tyfu am bum mlynedd neu fwy ac sy'n cael eu cynaeafu flwyddyn ar ôl blwyddyn. Maent yn cynnwys meithrinfeydd a Choedlannau Cylchdro Byr.

B14.2 Mae meithrinfeydd yn golygu tir lle mae'r planhigion prennaid ifanc canlynol yn cael eu tyfu yn yr awyr agored er mwyn eu trawsblannu'n ddiweddarach. Maent yn cynnwys:

- meithrinfeydd gwreiddgyff a chyffion gwinwydd
- coed ffrwythau a chnau a meithrinfeydd aeron
- meithrinfeydd coed addurnol
- meithrinfeydd coed coedwig heb gynnwys y rheini sy'n cael eu tyfu o fewn coedlannau i'w plannu ar y daliad
- meithrinfeydd coed a llwyni i'w plannu mewn gerddi, parciau, ar ymyl ffyrdd ac ar gloddiau (e.e. coed perthi, coed rhosod a llwyni addurnol eraill, coed conwydd addurnol) gan gynnwys gwreiddgyff a glasbrennau.

B14.3 Coedlan Cylchdro Byr yw coedlan sydd wedi'i phlannu â choed i gynhyrchu cnydau pren lluosflwydd lle mae'r gwreiddgyff a'r boncyffion yn cael eu gadael yn y pridd ar ôl cynaeafu'r pren iddynt gael ailegino yn y tymor canlynol a lle mae'r cylch cynaeafu hiraef yn 20 mlynedd:

- Gwernen (*Alnus spp*)
- Bedwen Arian (*Betula pendula*)
- Collen (*Corylus avellana*)
- Onnen (*Fraxinus excelsior*)
- Pisgwydden (*Tilia cordata*)
- Castanwydden Bêr (*Castanea sativa*)
- Masarnen (*Acer pseudoplatanus*)
- Helygen (*Salix spp*)
- Poplysen (*Populus spp*)

B14.4 Bydd angen ichi ddangos tystiolaeth yn yr archwiliad neu'r apêl eich bod yn bondocio'ch coed. Gallai prawf gwerthu brofi'ch bod yn gymwys.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B15 Tir â Choed neu Nodweddion Anghymwys eraill

B15.1 Ar gyfer pob parcel tir sy'n cynnwys coed neu nodweddion anghymwys eraill, rhaid tynnu'r arwynebeddau canlynol o'r arwynebedd cymwys:

- pethau a wnaed gan ddyn (e.e. adeiladau, wynebau caled, ffyrdd a thraciau nad ydynt yn cael eu pori) a phyllau dŵr, afonydd a nentydd anghymwys sy'n 100m² neu fwy
- darnau di-dor o graig a sgri sy'n 100m² neu fwy
- darnau di-dor o brysgwydd a rhedyn sy'n 100m² neu fwy
- clystyrau o goed sy'n 100m² neu fwy.

B15.2 Ar ôl tynnu'r arwynebeddau hyn, rhaid ichi hefyd nodi unrhyw nodweddion gwasgaredig anghymwys, h.y. sgri a chraig, prysgwydd a rhedyn, a thynnu arwynebedd sy'n eu cynrychioli.

B15.3 Ar ôl tynnu arwynebedd y nodweddion gwasgaredig anghymwys, bydd angen ichi asesu faint o goed gwasgaredig sydd yn y parcel sy'n weddill. Os oes mwy na 100 o goed yr hectar, bydd y parcel tir cyfan yn anghymwys. Os oes 100 neu lai o goed yr hectar, byddwch yn tynnu arwynebedd i gynrychioli boncyffion y coed.

B15.4 Mae coed mewn perllan a choed ffrwythau gwasgaredig yn cael eu hystyried yn gymwys am BPS gan eu bod wedi'u cynnwys yn y diffiniad o Gnwd Parhaol. Rhaid ichi roi tystiolaeth i archwylwyr RPW fod y coed yn cael eu defnyddio i gynhyrchu bwyd; gallai hynny gynnwys derbynebau gwerthu. O beidio â bodloni'r RPW bod y coed yn cael eu defnyddio i gynhyrchu bwyd, gallai gosbi'ch hawliad neu'ch gwahardd o'r cynllun.

B15.5 I ddeall sut i asesu'r arwynebeddau hyn, darllenwch Atodiad 1 y llyfryn hwn.

B16 Nodweddion y Dirwedd sy'n cael eu diogelu o dan Drawsgydymffurfio

B16.1 Mae nodweddion canlynol y dirwedd yn cael eu diogelu o dan amod Cyflwr Amaethyddol ac Amgylcheddol Da 7 (GAEC 7) Trawsgydymffurfio ac felly maent yn gymwys am daliad BPS. Ni fydd angen tynnu arwynebedd y nodweddion hyn o'r arwynebedd cymwys mewn parseli tir:

- perthi (gwrychoedd) a rhimynnau o goed
- ffosydd
- waliau cerrig traddodiadol
- cloddiau cerrig
- ffensys llechi
- Henebion Rhestredig
- pyllau dŵr naturiol neu byllau oedd wedi'u creu o dan Gynllun amaeth-Amgylcheddol blaenorol Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru yr UE –

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 ag iddynt arwynebedd o hyd at 0.10 hectar.

- coed sydd wedi'u diogelu gan Orchymyn Cadw Coed
- parthau 1 metr nad ydynt yn cael eu trin
- lleiniau clustogi o 2 fetr
- Porfa Barhaol Amgylcheddol Sensitif (PBAS).

B16.2 Os ydych chi'n hawlio taliad o dan y BPS ar gyfer Coed sy'n cael eu diogelu gan Orchymyn Cadw Coed, bydd gofyn ichi ddangos tystiolaeth ategol i gadarnhau bod y Gorchymyn Cadw Coed yn dal mewn grym. I'r perwyl hwn, bydd angen ichi gysylltu â'ch Awdurdod Cynllunio Lleol i gael naill ai copi o'r Gorchymyn Cadw Coed neu lythyr sy'n dangos bod gorchymyn yn bod i warchod y coed dan sylw.

Pwysig: rhaid i'r dystiolaeth ategol ein cyrraedd erbyn 31 Rhagfyr 2026. Ni chaiff unrhyw daliad (gan gynnwys Rhagdaliad BPS) ei wneud tan y bydd tystiolaeth wedi dod i law. Gwrthodir tystiolaeth ategol sy'n cyrraedd ar ôl 31 Rhagfyr 2026.

B17 Cnydau amaethyddol nad ydynt yn cael eu defnyddio at bwrpas amaethyddol

B17.1 Mae tir o dan gnydau amaethyddol nad ydynt yn cael eu defnyddio at bwrpas amaethyddol, e.e. i'w rhoi mewn treulydd anaerobig, yn gymwys o hyd am y BPS.

B18 Amodau arbennig ar gyfer tir sy'n cael ei ddefnyddio i hyfforddi milwyr

B18.1 Mewn rhai achosion, bydd tir amaethyddol cymwys yn cael ei ddefnyddio gan y Weinyddiaeth Amddiffyn at bwrpas hyfforddiant milwrol. Ystyrir bod hyn yn fater er budd y wlad a bydd yn cael ei ganiatáu heb effeithio ar eich gallu i hawlio BPS. Bydd yn dal gofyn cadw at y gofynion Trawsgydymffurfio.

B19 Cynlluniau Eraill, Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig neu o dan gytundebau rheoli Cyfoeth Naturiol Cymru

B19.1 Gellir defnyddio tir amaethyddol cymwys sydd wedi'i goedwigo o dan Gynllun Creu Coetir Datblygu Gwledig (Creu Coetir Glastir) neu gytundeb creu coetir Cynlluniau Eraill (Grant Creu Coetir neu Grantiau Bach – Creu Coetir) gan y ffermwr yn y cynllun plannu coetir i actifadu Hawliadau'r BPS yn 2026 dim ond os defnyddiwyd y tir hwnnw i ysgogi hawliau talu SPS yn 2008.

B19.2 Os oes amod o dan gytundeb rheoli sydd wedi'i wneud â Cyfoeth Naturiol Cymru er mwyn rhoi'r Gyfarwydddeb Cynefinoedd neu'r Gyfarwydddeb Adar ar waith, sy'n golygu bod tir amaethyddol cymwys bellach yn anghymwys, caiff y ffermwr ddefnyddio'r tir hwnnw i gefnogi ei Hawliau BPS yn 2026 os cafodd y tir hwnnw ei ddefnyddio i gefnogi Hawliau SPS yn 2008.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B19.3 Os bydd y cytundeb rheoli cymwys yn dod i ben, bydd yn rhaid i'r tir fodloni gofynion y BPS os ydych am ei ddefnyddio i gefnogi Hawliau BPS a rhaid ichi fynd yn ôl i ddefnyddio'r cod cnydau / defnyddio tir priodol. Gweler Atodiad 2 y Llyfryn hwn am restr o godau cnydau a defnyddio tir.

B19.4 Os nad yw'r tir yn bodloni gofynion y BPS, ond eich bod wedi'i ddatgan er mwyn cefnogi Hawliau BPS, cewch eich cosbi am orddatgan.

B19.5 Rhaid rheoli tir sy'n gymwys o dan y darpariaethau hyn yn unol â'r rheolau Trawsgydymffurfio perthnasol.

B19.6 Darllenwch Adran C y llyfryn hwn am ragor o fanylion y Cynlluniau Eraill perthnasol.

B19.7 Darllenwch Adran D y llyfryn hwn am fwy o wybodaeth am Gynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig.

B20 Tir sydd ddim yn gymwys am y BPS

Tir anamaethyddol at bwrpas y BPS

B20.1 Os ydych yn ansicr a yw'ch tir yn gymwys, holwch y Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid.

B20.2 Nid yw'r canlynol yn dir amaethyddol: gerddi, parciau hamdden, tir comin mewn trefi, gerddi swolegol, pyllau dŵr anghymwys, adeiladau, wynebau caled, peilonau wedi'u ffensio a thir â mwy na 100 o goed yr hectar, prysgwydd, rhedyn, clystyrau o goed (gweler Atodiad 1 y llyfryn hwn). Nid ydynt felly'n gymwys am y BPS. Er hynny, rhaid ichi ddatgan y tiroedd hyn ar eich SAF a bydd dal gofyn ichi gadw at y gofynion Trawsgydymffurfio ar y tiroedd hyn os ydynt yn cael eu defnyddio at bwrpasau amaethyddol.

B21 Tir y rhoddir gorau i gynhyrchu arno oherwydd gwaith cwmnïau trydan, dŵr a nwy

B21.1 Os ydych yn cael eich gorfodi gan gorff sydd â phwerau statudol i roi'r gorau i gynhyrchu ar dir, er enghraifft gan un o'r cyfleustodau i osod pibell, fe all fod yn anodd ichi gwrdd â'r amodau i hawlio taliad ar eich Hawliau BPS.

B21.2 Os ydych wedi rhoi'r gorau i gynhyrchu am gyfnod ac felly'n methu â bodloni'r amodau am daliad BPS, efallai y gellid ystyried bod Force Majeure wedi effeithio arnoch. Cysylltwch â'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid gan esbonio'ch sefyllfa er mwyn iddi allu ei hystyried.

B21.3 Os ydych wedi rhoi'r gorau i gynhyrchu'n barhaol ac felly'n methu â bodloni'r amodau ar gyfer hawlio taliad BPS, gan gynnwys gorfod cadw'r tir yn unol â gofynion Trawsgydymffurfio am y flwyddyn galendr ofynnol, dylech wneud cais i'r cwmni cyfleustodau neu'r asiantaeth statudol am iawndal.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B22 Gweithgareddau anamaethyddol ar dir BPS

B22.1 Os ydych yn hawlio BPS ac am gynnal gweithgareddau anamaethyddol, rydym yn eich cynghori i gysylltu â'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid. Nid yw'r categorïau isod yn gyflawn ond maent yn rhoi syniad o'r math o weithgareddau sy'n perthyn i bob categori.

B22.2 Categori 1 - Gweithgareddau a ganiateir heb gyfyngiadau:

- pysgota
- cystadlaethau plygu perthi, cystadlaethau aredig lleol ac arddangosfeydd trin tir os ydynt yn gyson â rheolau GAEC cymwys (ond nid digwyddiadau lle byddai yno stondinau gwerthu - byddai'r rheini'n perthyn i Gategori 2)
- teithiau natur gan ysgolion a phrifysgolion ac ymweliadau fferm
- merlota ar hyd llwybrau ceffyl*
- beicio ar hyd llwybrau neu lwybrau ceffyl penodol*
- cerdded*
- gwyllo adar
- saethu (cig gwyllt)
- hela ceirw
- hela gydag abwyd
- paragleidio
- barcuta.

* Byddai llwybrau neu lwybrau ceffylau ag wyneb arnynt yn cael eu hystyried yn dir anghymwys p'run bynnag.

B22.3 Categori 2 - Gweithgareddau hyd at derfyn o 28 diwrnod:

- saethu (colomennod clai)
- arwerthiannau cist ceir
- gwyliau a digwyddiadau
- ffeiriau a sioeau gwledig
- ocsiynau ac arwerthiannau fferm
- gweithgareddau gyda cheffylau (heblaw'r rheini a ddisgrifir yng Nghategori 1)

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

- balwnio
- parcio ceir (p'un a yw'n gysylltiedig ag un o'r gweithgareddau a restrir neu beidio)
- gwersylloedd Sgowtiaid a Geidiaid a'u tebyg
- safleoedd carafanau a gwersylla (ar gyfer cyfnodau o 28 diwrnod neu fwy, ni ddylid defnyddio'r tir hwnnw i gefnogi cais. Nid oes raid iddo effeithio ar gae cyfan)
- lleoliadau teledu a ffilm
- chwaraeon moduro.

B22.4 Categori 3 - Gweithgareddau y byddai'n amhosibl eu hystyried yn weithgareddau amaethyddol ac sydd felly'n anghymwys. Lleoliadau felly sydd â'r prif bwrpas o gynnal gweithgareddau hamdden neu weithgareddau anamaethyddol eraill arnynt, fel cyfleusterau chwaraeon parhaol, cyrsiau carlamu, paneli solar a meysydd awyr.

B23 Sut mae'r cyfyngiadau'n gweithio

B23.1 Ym mhob achos, bydd y cyfyngiadau'n para am y flwyddyn galendr.

B23.2 O ran y cyfyngiadau ar nifer y diwrnodau y gellir cynnal gweithgaredd anamaethyddol arnynt, bydd rhan o ddiwrnod yn cyfrif fel diwrnod llawn. Os ydych yn cynnal gweithgareddau anamaethyddol, dylech gyfrif hefyd y diwrnodau y mae'r tir yn cael ei gadw neu ei baratoi ar gyfer y gweithgaredd, nid y diwrnodau pan fydd y gweithgaredd yn cael ei gynnal yn unig. Os eir dros y terfyn, yr arwynebedd yr effeithir arno yn hytrach na'r daliad cyfan neu, fel ag sy'n briodol, y cae cyfan, fydd yn cael ei ystyried yn anghymwys. Cynghorion at bwrpas y BPS yn unig yw'r rhain. Gallai fod cyfyngiadau eraill e.e. cynllunio.

B23.3 Cofiwch y bydd gofyn ichi gadw at amodau Trawsgydymffurfio ar eich holl dir amaethyddol gydol y flwyddyn galendr.

B24 Tir â phaneli solar

B24.1 Ni fydd caeau â phaneli solar arnynt yn gymwys am y BPS. Mae hyn yn cynnwys y tir sydd rhwng, o dan ac o gwmpas y paneli, hyd yn oed os yw'n cael ei bori, neu os yw ar gael i'w bori. Nid yw'n bosibl yn ein barn ni gan ystyried mai amaethyddol yw prif bwrpas y tir hwn o dan reolau'r BPS.

B24.2 Os ceir y paneli solar yn un rhan yn unig o'r cae (e.e. mewn cornel neu mewn un pen) a'ch bod am hawlio taliad ar weddill y tir, bydd yn rhaid ichi ffensio'r tir o gwmpas y paneli i greu 2 gae ar wahân. Bydd gofyn ichi roi gwybod i ni am y newid hwn drwy gyflwyno Rheoli Fy Nhir.

B25 Rheolau Arbennig ar gyfer Cywarch

Cyflwyniad

B25.1 Rhaid ichi ddatgan ar eich SAF unrhyw dir sydd gennych sy'n cael ei ddefnyddio i dyfu cywarch, ar gyfer gwneud ffeibr neu at bwrpas arall. Gellir defnyddio'r tir hwnnw i gefnogi'ch cais am BPS.

B26 Trwydded y Swyddfa Gartref

B26.1 Os ydych yn bwriadu tyfu cywarch, rhaid gofyn i'r Swyddfa Gartref am drwydded cyn hau'r cywarch. Mae'n drosedd tyfu cywarch ym Mhrydain at unrhyw bwrpas heb drwydded. Oni bai'ch bod wedi gwneud trefniadau gwahanol gyda'r Swyddfa Gartref, dylech wneud cais am drwydded i: [Hemp Growing Licence](#).

Mae canllaw ymgeisio ar gael i'ch helpu i lenwi'r cais ar gael ar-lein yn: [Industrial hemp: licensing guidance](#).

I gael rhagor o wybodaeth, ewch i: [Controlled drugs licences fees and returns](#).

neu cysylltwch â:

Home Drugs and Firearms Licensing Unit

Ffôn: 0300 105 0248

drwy e-bostio nhw: DFLU.dom@homeoffice.gov.uk

B26.2 Dylech wneud cais am drwydded cyn gynted ag y medrwch ar ôl penderfynu'ch bod am dyfu cywarch. Nid yw'r Swyddfa Gartref yn rhoi trwyddedau i bawb yn ddiwahân. Wrth ystyried pob cais, bydd yn pwyso a mesur pethau fel cefndir yr ymgeisydd, pwrpas y cywarch a lleoliad y caeau gan gynnwys manylion yr Arolwg Ordnans. Bydd yn rhaid cael tystiolaeth bod gennych Contract i werthu'r cywarch i brosesydd sydd wedi'i gymeradwyo gan y Swyddfa Gartref.

B27 Labeli had cywarch

B27.1 Os ydych yn tyfu cywarch, rhaid defnyddio had ardystiedig un o'r mathau cymwys o gywarch. Rhaid anfon y labeli had swyddogol, sy'n cadarnhau'r math o gywarch, at Lywodraeth Cymru gyda'r SAF. **Rhaid** ichi gyflwyno'r holl dystiolaeth ysgrifenedig ar gyfer hyn erbyn 15 Mai 2026 fan hwyraf. Os byddwch yn cyflwyno tystiolaeth ysgrifenedig ar ôl 15 Mai 2026 ond erbyn 9 Mehefin, byddwch yn cael eich cosbi am gyflwyno'r hawliad yn hwyr. Ni fydd tystiolaeth ysgrifenedig sy'n cael ei chyflwyno ar ôl 9 Mehefin yn cael ei hystyried.

B27.2 Os byddwch yn hau ar ôl 15 Mai, rhaid datgan y cnwd ar y SAF yn yr adran Data Caeau/Parseli Tir yn y golofn Ail Gnwd. Rhaid cyflwyno labeli'r had cyn 30 Mehefin.

B27.3 Os na fydd y gwaith prosesu yn cael ei wneud neu os na fyddwch wedi cadw at y rheolau arbennig ar gyfer cywarch, gallech gael eich cosbi'n ariannol am beidio â chadw at yr amodau ar gyfer hawlio'r BPS.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B28 Samplu a phrofi cywarch

B28.1 Rhaid i'r Deyrnas Unedig samplu o leiaf 20% o gyfanswm yr arwynebedd o gywarch sy'n cael ei dyfu i sicrhau bod lefel tetrahydrocannabinol (THC) y cnwd o dan y lefel a bennwyd. Rhaid ichi felly, ar gyfer pob math o gywarch rydych yn ei hau, rannu pob cae yn eich cais yn dair a chadw o leiaf 4,000 o blanhigion ym mhob rhan, am o leiaf 10 niwrnod ar ôl i'r planhigion flodeuo, rhag ofn y bydd angen cymryd sampl.

B28.2 Rhaid ichi beidio â chynaeafu'r rhannau hyn tan y bydd y gwaith samplu wedi'i wneud neu tan y byddwch wedi cael llythyr i gadarnhau na fydd angen cynnal gwaith samplu.

B29 Ildio hawliau

B29.1 O Ionawr 2026, unwaith y bydd busnes fferm wedi hawlio SFS, ni fydd yn cael hawlio BPS. Bydd busnes y fferm yn gorfod ildio unrhyw hawliau BPS sydd ganddo h.y. ni fyddant mwyach ar gael ar gyfer eu defnyddio i hawlio BPS nag ar gyfer eu gwerthu ar y farchnad agored.

Pan fo'r lesydd er enghraifft wedi lesio hawliau tan 2027, ac mae'r lesydd yn ymrwmo i SFS, byddwn yn anrhydeddu'r les gyda'r derbynnydd tan ddiwedd y cyfnod rhentu. Bydd yr hawliau'n dychwelyd i'r lesydd ar ddiwedd y cyfnod rhentu neu os yw'r derbynnydd yn ymrwmo i SFS, pa un bynnag sydd gynharaf.

B30 Trosglwyddo hawliau

B30.1 Byddwch yn cael parhau i drosglwyddo neu lesio hawliau BPS cyn belled â bod gennych arwynebedd o dir BPS cymwys (neu fwy) sy'n cyfateb i'r hawliau sy'n cael eu trosglwyddo neu eu lesio. Ni fydd modd trosglwyddo na lesio hawliau heb dir.

Pan fo hawliau yn cael eu lesio, rhaid bod gan yr hawliau a'r tir cysylltiedig yr un dyddiad gorffen. Os bydd les y tir yn gorffen yn gynnar, bydd yr hawliau'n mynd yn ôl i'r lesydd. Os ydy'r lesydd yn hawlio SFS, bydd yr hawliau hynny yn cael eu hildio'n awtomatig.

Gellir parhau i drosglwyddo a lesio hawliau'r BPS gyda thir hyd at ddiwedd y cyfnod pontio, tra bydd y BPS ar gael tan flwyddyn 2028.

B30.2 Cewch fwy o wybodaeth trwy ddarllen y llyfryn '*Canllaw Masnachu Hawliau BPS*' sydd ar gael ar wefan Llywodraeth Cymru.

B31 Rheolau defnyddio hawliau BPS

B31.1 O 1 Ionawr 2026 bydd y rheol defnydd 2 flynedd yn dod i ben ar gyfer hawliau BPS a bydd y broses adennill hawliau BPS yn stopio.

B32 Taliad Ffermwyr Ifanc

B32.1 O 1 Ionawr 2026, bydd taliad y BPS i ffermwyr ifanc yn cau i ymgeiswyr newydd ar gyfer 2026 a thu hwnt. Bydd y rheini sydd wedi'i hawlio'n llwyddiannus yn

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

y gorffennol, gan gynnwys yn 2025, yn cael hawlio taliad y BPS i Ffermwyr ifanc am hyd at 5 mlynedd o'r flwyddyn pan wnaeth y busnes ei hawlio y tro cyntaf, tan y daw'r BPS i ben neu tan iddynt hawlio'r SFS, p'un bynnag ddaw gyntaf.

B33 Beth yw'r oed ifancaf ar gyfer Taliad y Ffermwr Ifanc?

B33.1 Yr ifancaf y caiff Ffermwr Ifanc ddod yn bennaeth daliad neu i reoli fel unig fasnachwr neu bartneriaeth yw 18 oed ar yr adeg pan ddaw'n bennaeth daliad neu i reoli Partneriaeth.

B33.2 Yr ifancaf y caiff Ffermwr Ifanc ddod yn bennaeth daliad neu i reoli Person Cyfreithiol e.e. cwmni cyfyngedig yw 16 oed ar yr adeg pan ddaw'n bennaeth daliad neu i reoli Person Cyfreithiol.

B34 Pwy sy'n gymwys am Daliad y Ffermwr Ifanc?

B34.1 Unig fasnachwr: rhaid ichi fod yn 40 oed neu lai ym mlwyddyn eich hawliad cyntaf am BPS, a **rhaid** ichi fod wedi sefydlu daliad newydd fel pennaeth daliad neu wedi cymryd busnes drosodd fel pennaeth daliad.

B34.2 Partneriaeth: rhaid bod y bartneriaeth yn cael ei rheoli gan Ffermwr/wyr Ifanc 40 oed neu lai ym mlwyddyn cyflwyno'r cais cyntaf am y BPS. Bydd yr aelodau hynny o'r bartneriaeth yn berchen ar gyfran o'r busnes a bydd ganddynt reolaeth wirioneddol a thymor hir ar y bartneriaeth o safbwynt gwneud penderfyniadau sy'n ymwneud â'i rheoli, ei buddiannau a'i risgiau ariannol. Gallai'r rheolaeth honno fod yn nwylo un person neu ar y cyd ag aelod arall o'r bartneriaeth (nad oes gofyn i hwnnw fod yn 40 oed neu lai). Lle ceir rheolaeth ar y cyd, rhaid i'r Ffermwr Ifanc allu dangos mai ef/hi sy'n gwneud y penderfyniadau a ddisgrifir uchod. Ni chaiff pobl nad ydynt yn Ffermwyr Ifanc roi feto ar benderfyniad y Ffermwr Ifanc. Ni ellir ystyried aelod nad yw'n bartner fod yn bennaeth daliad.

B34.3 Personau Cyfreithiol e.e. Cwmni Cyfyngedig: bydd gofyn fod gan gyfranddalwr neu gyfarwyddwr o'r cwmni sy'n 40 oed neu lai ym mlwyddyn cyflwyno'r cais cyntaf am BPS wir reolaeth ar y cwmni o safbwynt penderfyniadau sy'n ymwneud â'i reoli, ei fuddiannau a'i risgiau ariannol. Os bydd aelodau'r Cwmni Cyfyngedig yn amrywiol eu hoed, **rhaid** fod gan yr aelod sy'n 40 oed neu lai wir reolaeth ar y cwmni e.e. fel rheolwr gyfarwyddwr. Fel y disgrifir uchod, gallai'r rheolaeth honno fod yn nwylo un person neu ar y cyd ag aelod arall o'r cwmni (nad oes gofyn i hwnnw fod yn 40 oed neu lai). Ni ellir ystyried staff cyflog nad ydynt yn gyfarwyddwyr fel pennaeth daliad.

B34.4 Bydd Tŷ'r Cwmnïau'n cynnal archwiliadau i weld pwy yw aelodau'r cwmni cyfyngedig. Lle na fydd yr archwiliadau hynny'n esgor ar atebion pendant, efallai y gofynnir am dystiolaeth ddogfennol i gefnogi'r cais.

B35 Sut bydd y taliad Ffermwyr Ifanc yn cael ei gyfri?

B35.1 Bydd y taliad yn 25% o werth un o hawliau BPS Cymru yn 2026, wedi ei luosi â nifer yr hawliau BPS rydych wedi eu defnyddio yn 2026 hyd at 25 hectar.

B35.2 Gellir talu'r taliad Ffermwyr Ifanc am hyd at bum mlynedd ar ôl i'r busnes hawlio'r taliad Ffermwr Ifanc y tro cyntaf.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B36 Taliad Ailddosbarthu

B36.1 Mae Taliad Ailddosbarthu yn cael ei dalu i bob hawlydd sy'n gymwys am daliad BPS. Telir y Taliad Ailddosbarthu ar gyfradd fesul hectar, ar gyfer hyd at uchafswm o 54 hectar.

B37 Taliadau BPS (yn cynnwys taliadau Ailddosbarthu a Ffermwyr Ifanc)

B37.1 Yn yr adran hon, mae taliadau BPS yn golygu taliadau sy'n cael eu gwneud o dan y BPS, y taliad Ailddosbarthu a'r taliad Ffermwyr Ifanc (os yw'n gymwys i chi).

B37.2 Mae'r taliadau BPS yn amodol ar terfyn ariannol SFS – yr Haen Gyffredinol a BPS. Os telir mwy na'r terfyn, bydd yr holl daliadau'n cael eu gostwng at lefel y terfyn ariannol.

B37.3 Ein nod fydd talu Rhagdaliad i fyny i 70% o'r amcangyfrif o werth eich hawliad BPS o 14 Hydref 2026. Bydd y taliad hwn yn dibynnu ar gael hawliad BPS cymwys a'r dogfennau ategol angenrheidiol. Mae'n bosibl na fydd modd inni dalu Rhagdaliad BPS i chi, er enghraifft, os bydd anghydfod ynghylch eich tir, bod archwiliad wedi dangos ichi dorri'r rheolau neu bod problem gyda'r profiant.

Byddwn yn talu'r gweddill sy'n ddyledus i chi o 11 Rhagfyr 2026 cyn belled â bod eich hawliad wedi'i ddilysu'n llwyr.

Peidiwch â chymryd yn ganiataol y cewch Ragdaliad nag y caiff y balans ei dalu'n gynnar i chi yn y cyfnod talu. Gallech gael eich talu unrhyw bryd yn y cyfnod talu, unwaith y bydd yr holl archwiliadau wedi'u gwneud.

B37.4 Fydd taliadau o dan Gynllun y Taliad Sylfaenol 2026 ond yn cael eu gwneud mewn punnoedd sterling.

B37.5 Mae'r trefniadau ar gyfer tynnu arian o'r taliadau yn cael eu disgrifio yn Adran G y llyfryn hwn. Bydd gwerth net pob taliad yn cael ei nodi yn y llythyr talu ar RPW Ar-lein pan fyddwch yn cael eich talu. Bydd y llythyrau hynny'n nodi'r holl ostyngiadau.

B37.6 Bydd Llywodraeth Cymru yn gwneud popeth yn ei gallu i ddarganfod ceisiadau twyllodrus ac i ddal y rheini sy'n gyfrifol amdanynt. Bydd yn awyddus hefyd i ddal y rheini sydd wedi creu amodau ffug ar gyfer cael taliad. Ni fydd yn talu ymgeisydd oni bai ei fod yn siŵr y tu hwnt i bob amheuaeth resymol fod yr ymgeisydd yn gymwys amdano.

B38 Sut byddwn ni'n cyfri'r taliadau?

B38.1 Bydd nifer yr hectarau cymwys sydd wedi'u cadarnhau ar gyfer BPS yn cael eu lluosu â gwerth yr Hawliau BPS i gyfrif gwerth y taliad BPS bob blwyddyn.

B38.2 Byddwn yn cyfri'r y taliad Ailddosbarthu a'r taliad Ffermwyr Ifanc yn ôl nifer yr hectarau sy'n cael eu defnyddio i gefnogi Hawliau BPS.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B38.3 Fel rhan o'r pontio o'r BPS i'r SFS, o 1 Ionawr 2026, bydd BPS yn cael eu tapro i'r canrannau canlynol bob blwyddyn: **60%, 40%, 20%**. Daw taliadau'r BPS i ben yn 2029. Ni fydd y Taliad wedi'i Ailddosbarthu na'r Taliad i Ffermwyr Ifanc yn cael eu lleihau i'r un graddau.

B39 Capio taliadau mwy

B39.1 Bydd taliadau BPS yng Nghymru – ond nid taliadau Ffermwyr Ifanc – yn cael eu capio.

B39.2 Dyma fydd y cyfraddau capio:

Payment Value Capping Rate

Canran y Gostyngiad	Bandiau Talu 2026	Bandiau Talu 2027	Bandiau Talu 2028
0%	£90,000	£60,000	£30,000
15%	£90,000 i £120,000	£60,000 i £80,000	£30,000 i £40,000
30%	£120,000 i £150,000	£80,000 i £100,000	£40,000 i £50,000
55%	£150,000 i £180,000	£100,000 i £120,000	£50,000 i £60,000
100%	Dros £180,000	Dros £120,000	Dros £60,000

B39.3 Ni fydd cap ar gyfer costau cyflogau.

B39.4 Bydd archwiliadau'n cael eu cynnal i wneud yn siŵr na fydd ffermwyr wedi creu amodau artiffisial er mwyn osgoi'r cap. Os gwelwn eich bod wedi rhannu'ch busnes yn artiffisial er mwyn cael mantais, gallech golli'ch taliad.

B40 Tir mewn mwy nag un wlad

B40.1 Nid yw'r tir rydych yn ei ffermio yn y DU i gyd yn dod o dan un cais BPS mwyach. Os ydych yn ffermio tir yng Nghymru a bod gennych Hawliau BPS o Gymru, dylech barhau i hawlio ar eich SAF Cymru.

B41 Maint yr hawliad lleiaf gan ffermwr sy'n hawlio mewn mwy nag un wlad

B41.1 Yng Nghymru, rhaid hawlio BPS ar o leiaf 5 hectar. Os oes gennych lai na 5 hectar o dir amaethyddol cymwys yng Nghymru ond eich bod yn Ffermwr Trawsffiniol ac ichi ddibynnu ar dir y tu allan i Gymru yn 2021 i ffurfio 5 hectar yr hawliad lleiaf, byddwch yn dal i fod yn gymwys yn 2026.

Enghraifft: Os oedd gennych 3 hectar o dir cymwys yng Nghymru a 2 hectar o dir cymwys yn Lloegr yn 2021 a bod gennych 3 hectar o dir cymwys yng Nghymru yn 2026, byddwch yn dal i fod yn gymwys am y BPS yng Nghymru yn 2026.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

Enghraifft: Os oedd gennych 7 hectar o dir cymwys yng Nghymru a 4 hectar o dir cymwys yn Lloegr yn 2021 a bod gennych 2 hectar o dir yng Nghymru yn 2026, ni fyddwch yn gymwys i hawlio BPS yng Nghymru yn 2026.

Adran C: Cynlluniau Eraill

C1 Cyflwyniad

C1.1 O dan ddeddfwriaeth Datblygu Gwledig ddomestig, mae cyfres o Gynlluniau Eraill domesting wedi'u datblygu i gefnogi'r newid i'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy. Mae'r cynlluniau hyn yn cael eu hariannu gan Lywodraeth Cymru. Fe welwch ragor o wybodaeth am y cynlluniau hyn ar [wefan Llywodraeth Cymru](#).

C2 Cynlluniau Eraill i'w hawlio ar y SAF

C2.1 Rhaid hawlio'r cynlluniau canlynol ar y SAF:

- **Cynllun Troi'n Organig (OCS)** – cynllun cymorth sy'n seiliedig ar arwynebedd ar gyfer cynhyrchwyr amaethyddol sydd am droi o ffermio confensiynol i ffermio organig. Mae'n gcontract 5 mlynedd a hawlir yr arian yn y 2 flynedd gyntaf.
- **Cymorth Organig (OS)** – Yn darparu taliad fesul hectar ar dir cymwys i gynhyrchwyr sydd eisoes yn organig ac a fydd â thystysgrif organig lawn yn ystod 2026.
- **Cynnal a Chadw Creu Coetir (WCM)** – cynllun 12 mlynedd ar gyfer cynnal a chadw coetir newydd sydd wedi'i blannu o dan y **Grant Creu Coetir** neu'r cynllun **Grantiau Bach – Creu Coetir**.
- **Premiwm Creu Coetir (WCP)** – cynllun 12 mlynedd i ddigolledu rheolwyr tir sydd wedi colli incwm yn sgil creu coetir o dan y **Grant Creu Coetir** neu'r cynllun **Grantiau Bach – Creu Coetir**.

C2.2 Os oes gennych gcontract 5 mlynedd gyda'r **Cynllun Troi'n Organig (OCS)** a'ch bod ym mlynnyddoedd 3 i 5, rhaid ichi ddefnyddio'r SAF i gadarnhau'ch bod yn dal i fodloni gofynion eich contract. Os oes gennych gcontract OCS, cewch hawlio'r taliad Cymorth Organig ar dir sydd wedi'i ardystio'n organig.

C3 Cynllun Troi'n Organig

Derbyn taliadau trosi yn ystod 2 flynedd gyntaf eich Dyfarniad Grant

C3.1 Byddwn yn cyfri taliadau'ch Cynllun Troi'n Organig ar sail yr holl dir y byddwch yn hawlio tâl arno ar y SAF ac sy'n cael ei ddisgrifio yn Atodlenni 1 ac 1a o'ch Llythyr Dyfarnu Grant, sy'n ddilys ar 15 Mai 2024 ac ar sail unrhyw hysbysiadau fydd wedi'u gwneud ynghylch y tir. Os byddwch yn hawlio ar dir nad yw'n gymwys am daliad, gallech gael eich cosbi am orddatgan. Darllenwch **Adran G** i weld sut ydym yn cyfri'r cosbau am orddatgan

C3.2 Caiff unrhyw symiau sydd i'w tynnu o'r taliadau a threfn tynnu'r symiau hynny eu rhestru yn **Adran G** y llyfryn hwn. Bydd gwerth net taliadau'n cael eu nodi mewn llythyr talu a anfonir atoch adeg eu talu ichi. Bydd y llythyr yn nodi manylion yr holl ostyngiadau.

C3.3 I fod yn gymwys am daliad y Cynllun Troi'n Organig, rhaid ichi hefyd:

- Sicrhau'ch bod yn bodloni'r diffiniad o ffermwr a'ch bod yn cynnal gweithgaredd amaethyddol ar eich daliad bob blwyddyn yr ydych yn hawlio taliad ar ei chyfer.
- Sicrhau bod yr holl dir sydd o dan y Ddyfarniad Grant wedi'i ardystio gyda Chorff Rheoli Organig cydnabyddedig yn ddi-dor am oes y Ddyfarniad Grant. Ni chaniateir bod parcel tir wedi dechrau troi'n organig cyn i'r Ddyfarniad Grant gael ei gynnig.
- I hawlio taliad garddwriaeth Cynllun Troi'n Organig 2026 o dan gyfradd dalu 1, rhaid tyfu a gwerthu cynydau garddwriaethol ar raddfa fasnachol (bydd angen tystiolaeth). Dylai graddfa'r cynhyrchu fod yn debyg i lefelau cynhyrchu organig masnachol. Os nad oes gennych dystiolaeth eich bod yn gwerthu'n fasnachol, er enghraifft, gan nad yw'r cnwd yn barod i'w gynaeafu, e.e. gwinllan neu berllan sydd newydd ei sefydlu, efallai y gallwn eich talu os gallwch gyflwyno tystiolaeth, e.e. anfonebau ar gyfer y planhigion a / neu luniau geo-dag o'r cnwd yn y ddaear, i ddangos y bydd eich menter yn gweithredu ar raddfa fasnachol.
- Os oes gennych fenter laeth ac yn hawlio Taliad Cyfradd 4, Glaswelltir Parhaol a Dros-dro gyda Menter Odro, bydd gofyn ichi barhau i gynhyrchu llaeth am gyfnod y ddyfarniad grant.
- Rhaid cyflwyno'r dogfennau canlynol erbyn 31 Rhagfyr 2026:
 - Tystiolaeth o Weithgaredd Amaethyddol, os bydd angen
 - Copi o Dystysgrif a Rhestr Tir diweddaraf y Corff Rheoli Organig (OCB)
 - Copi o'r cais Corff Rheoli Organig
 - Cynllun troi'n organig
 - Hawlwyr Garddwriaethol – cofnodion cynydau, anfonebau a derbynebau.
 - Hawlwyr sy'n godro: naill ai llythyr bwriad oddi wrth brynwr/prosesydd llaeth sy'n dangos y byddant, mewn egwyddor, yn prynu'r llaeth organig ar ôl ichi droi'n organig NEU gadarnhad ac esboniad oddi wrth y rheini sy'n prosesu llaeth ar y daliad, o sut ydynt yn bwriadu newid eu dulliau prosesu a'u cynnyrch fel ymateb i faint o laeth organig sydd ar gael.
- Os na fyddwch yn hawlio ar barsel o dir sydd o dan ddyfarniad grant ar eich SAF, caiff y cae hwnnw ei dynnu o ddyfarniad grant y Cynllun Troi'n Organig ac ni chaiff taliad ei wneud. Gellir gofyn ichi ad-dalu taliadau blaenorol.
- Lenwi'r Datganiad Sicrwydd yn Atodlen 6 lle bo angen, fel rhan o Ffurflen Cais Sengl (SAF) 2026.

Blynyddoedd 3 i 5 o gontract Cynllun Troi'n Organig

C3.4 Mae hwn yn gontract pum mlynedd lle roedd cyllid ar gael i'w hawlio yn y ddwy flynedd gyntaf h.y. yn 2023 a 2024. Rhaid ichi gydymffurfio â gofynion y contract am dair blynedd y contract sy'n weddill.

C3.5 Mae'n rhaid i chi ddatgan pob darn o dir sy'n rhan o'ch contract ar gyfer y Cynllun Troi'n Organig ar y SAF.

C3.6 Rhaid cyflwyno'r dogfennau canlynol erbyn 31 Rhagfyr 2026:

- Copi o Dystysgrif a Rhestr Tir diweddaraf y Corff Rheoli Organig (OCB)
- Tystiolaeth o weithgaredd amaethyddol (os bydd angen, gwelir Adran A1).

C3.7 Mae'n bosibl y bydd methu cadarnhau ar yr SAF eich bod yn cydymffurfio â gofynion eich contract yn 2026, neu fethu cyflwyno dogfennau ategol erbyn 31 Rhagfyr 2026, yn arwain at ganslo eich contract a/neu adennill y taliadau sydd eisoes wedi cael eu gwneud.

Os yw'ch tir organig wedi'i ardystio'n llawn fel organig o 1 Ionawr 2026, efallai yr hoffech hawlio am y taliad Cymorth Organig / Ffermio Organig - Cymorth ar y SAF.

C4 Cymorth Organig

C4.1 Bydd taliadau Cymorth Organig yn cael eu talu ar gaeau cyfan sydd wedi'u datgan ar eich SAF ac wedi'u hardystio fel rhai cwbl organig gyda Chorff Rheoli Organig (OCB) cydnabyddedig o 1 Ionawr 2026 a 31 Rhagfyr 2026. Bydd eich taliad yn seiliedig ar y tir y byddwch wedi'i ddatgan a sydd wedi'i gynnwys yn y Rhestr Tir ddiweddaraf y byddwch wedi'i chael gan eich OCB.

C4.2 Bydd y cyfraddau talu yn seiliedig ar y defnydd tir y byddwch wedi'i ddatgan ar eich SAF 2026. Dyma gyfraddau talu'r Cymorth Organig:

Cyfradd Dalu	Disgrifiad	Taliad
1	Garddwriaeth	£375 / ha
2	Tir wedi'i amgáu gyda chnydau cylchdro/glaswelltir dros dro	£76 / ha
3	Tir wedi'i amgáu â chnydau / glaswelltir parhaol	£60 / ha
4	Tir wedi'i amgáu gyda glaswelltir parhaol a dros dro gyda menter odro	£155 / ha

Cyfradd Dalu	Disgrifiad	Taliad
5	Tir sy'n uwch na'r tir uchaf sydd wedi'i amgáu a thir penodedig arall	£10 / ha

Diffinio'r cyfraddau talu

Cyfradd dalu 1: garddwriaeth

Tir a ddefnyddir at ddibenion cynhyrchu garddwriaethol yn 2026.

Rhaid tyfu a gwerthu cynydau garddwriaethol ar raddfa fasnachol (bydd angen tystiolaeth). Dylai graddfa'r cynhyrchu fod yn debyg i lefelau cynhyrchu organig masnachol. Os nad oes gennych dystiolaeth eich bod yn gwerthu'n fasnachol, er enghraifft, gan nad yw'r cnwd yn barod i'w gynaeafu, e.e. gwinllan neu berllan sydd newydd ei sefydlu, efallai y gallwn eich talu os gallwch gyflwyno tystiolaeth, e.e. anfonebau ar gyfer y planhigion a / neu luniau geo-dag o'r cnwd yn y ddaear, i ddangos y bydd eich menter yn gweithredu ar raddfa fasnachol.

Rhaid tyfu cynydau garddwriaethol ar yr holl dir sy'n cael ei hawlio.

Nid yw cynydau porthiant da byw neu gnydau gorchudd yn gymwys.

(Dim ond tir lle mae'r cnwd garddwriaethol yn cael ei dyfu sy'n gymwys. Byddai tir arall o fewn y cylchdro yn gymwys i gyfradd talu 2).

Cyfradd dalu 2: Tir wedi'i amgáu gyda chnydau cylchdro/glaswelltir dros dro

Tir o fewn cylchdro, megis tir âr, glaswelltir o fewn cylchdro âr a glaswelltir dros dro.

Cyfradd dalu 3: Tir wedi'i amgáu â chnydau / glaswelltir parhaol

Tir nad yw o fewn cylchdro cynydau / cynydau parhaol.

Glaswelltir parhaol: GR2 a GR8.

Garddwriaeth wedi'i ddosbarthu fel cynydau parhaol, e.e. perllannau.

Cyfradd dalu 4: Tir wedi'i amgáu gyda glaswelltir parhaol a dros dro gyda menter odro.

Gall tir fod yn laswelltir o fewn cylchdro cynydau, yn laswelltir parhaol neu'n laswelltir dros dro.

- glaswelltir parhaol: GR2 a GR8
- glaswelltir dros dro: GR1

ADRAN C: CYNLLUNIAU ERAILL

Bydd yr arwynebedd mwyaf y caiff cyfradd dalu 4 ei thalu arno yn cael ei gyfrif yn ôl nifer yr anifeiliaid godro organig sydd ar y daliad a lefel stocio uchaf o 1.3 LU / Ha. Er enghraifft, bydd fferm sydd â 100 o unedau da byw godro yn gymwys i gael cyfradd dalu 3 ar 76.9 ha (100 / 1.3), cyn belled â bod 76.9ha o dir cymwys ar gael. Lle nad oes digon o dir cymwys, bydd y taliad yn cael ei gyfyngu i arwynebedd y tir cymwys sydd ar gael.

Bydd yr anifeiliaid a ddatgelir ar eich SAF yn cael eu gwirio yn erbyn cofnodion EIDCymru a BCMS.

Bydd unedau da byw yn seiliedig ar:

Da Byw	Unedau Da Byw (UDB)
Gwartheg godro (dros 24 mis)	1 UDB
Gwartheg godro - stoc ifanc (6-24 mis)	0.6 UDB
Geifr godro (6 mis neu fwy)	0.16 UDB
Geifr godro – stoc ifanc (llai na 6 mis)	0.04 UDB
Defaid godro (6 mis neu fwy)	0.11 UDB
Defaid godro – stoc ifanc (llai na 6 mis)	0.04 UDB

Bydd unrhyw dir sy'n fwy na'r uchafswm sydd ar gael i fenter odro yn cael cyfradd dalu 3 neu 5.

Cyfradd dalu 5: Tir sy'n uwch na'r tir uchaf sydd wedi'i amgáu a thir penodedig arall

Mae tir sy'n uwch i fyny na'r tir uchaf sydd wedi'i amgáu yn cael ei ddiffinio fel tir uwchlaw'r tir amaethyddol sydd wedi'i amgáu, sy'n agored ei natur ac nad yw wedi cael ei wella fawr at ddiben amaethyddol. ([Fel y nodwyd ar DataMapWales](#))

Mae tir penodol arall yn cynnwys:

- tir comin sy'n cael ei bori a chi yw'r unig borwr cofrestredig (Tir Comin ag Un Porwr)
- parseli tir â 50% neu fwy o'r cae yn gorgorsydd pori, rhos arfordirol a llawr gwlad a morfa heli
- systemau da byw ucheldirol helaeth yn bennaf gyda dwysedd stocio isel.

ADRAN C: CYNLLUNIAU ERAILL

Byddwn yn nodi bod ucheldir heb ei amgáu a thir comin sy'n cael ei bori gan un porwr yn gymwys am Gyfradd Dalu 5.

C4.3 Rhaid hawlio ar o leiaf 0.10 hectar.

C4.4 Nid oes terfyn uchaf ar arwynebedd y tir y gellir ei hawlio ar gyfer Cymorth Organig. Bydd uchafswm y taliad yn cael ei leihau yn ôl y canlynol:

Arwynebedd	Taliad
0 – 200 ha o dir cynefin cymwys	100% o'r gyfradd dalu
200 – 400 ha o dir cymwys	50% o'r gyfradd dalu
400 ha +	10% o'r gyfradd dalu

Wrth gyrraedd unrhyw drothwy talu, byddwn yn ystyried y gyfradd dalu uchaf yn gyntaf, cyn dechrau tapro'r gyfradd dalu isaf.

C4.5 Os oes nodweddion anghymwys parhaol wedi'u cyflwyno neu eu nodi ar dir sydd ar y rhestr tir Organig (e.e. coetir neu adeiladau) ni fyddwch yn gallu cael taliad arnyn nhw (gweler Atodiad 2).

C4.6 I fod yn gymwys am Gymorth Organig, rhaid ichi fodloni'r canlynol:

- Hawliwch daliad ar y SAF a'i gyflwyno erbyn 15 Mai 2026 (neu 9 Mehefin 2026 yn amodol ar gosbau cyflwyno hwyr).
- Gwneud yn siŵr eich bod yn bodloni'r diffiniad o ffermwr yn cyflawni gweithgareddau amaethyddol a'ch bod yn cynhyrchu cynnyrch amaethyddol cynradd (gweler Adran A1).
- Ni fyddwch yn gwsmer sy'n cadw ceffylau (gan gynnwys ceffylau pori), yn gwsmer coedwigaeth (gan gynnwys perchen ar goetir yn unig) nac yn grŵp o ffermwyr (gan gynnwys cymdeithasau cynhyrchwyr).
- Mae gennych o leiaf 3 hectar o dir amaethyddol cymwys, neu os nad oes gennych 3ha o dir amaethyddol cymwys, eich bod yn gallu profi'ch bod yn gwneud dros 550 o oriau o lafur safonol bob blwyddyn.
- Bydd gennych rheolaeth lwyr ar y tir dros y cyfnod 1 Ionawr 2026 – 31 Rhagfyr 2026. Mae rheolaeth lwyr fel arfer yn golygu:
 - bydd y tir yn eiddo ichi ac o dan eich meddiant
 - tenant â chytundeb tenantiaeth o dan Ddeddf Tenantiaethau Amaethyddol 1995, Tenantiaeth Busnes Fferm neu Ddeddf Daliadau Amaethyddol 1986

ADRAN C: CYNLLUNIAU ERAILL

- tenant â thenantiaeth lafar â'r un lefel o reolaeth â'r uchod
- trwyddedwr.

C4.7 Nid yw'r tir canlynol yn gymwys i dderbyn taliad Cymorth Organig:

- Tir sydd heb dystysgrif organig lawn o 1 Ionawr 2026 – 31 Rhagfyr 2026
- Tir sydd wrthi'n cael ei droi'n organig
- Rhan o gae
- Tir comin, gyda nifer o borwyr cofrestredig yn pori'r comin
- Tir sy'n cael ei ddefnyddio ar gyfer gweithgareddau nad ydynt yn rhai amaethyddol.

C4.8 Rhaid ichi hawlio'ch taliad Cymorth Organig yn yr adran Hawlio ar y SAF. Mae gofyn ichi ddatgan eich holl dir amaethyddol yn yr adran Data Caeau ar eich SAF Os ydych yn dymuno hawlio'r taliad hwn, **bydd angen i chi ychwanegu tic hawlio yn y blwch hawlio Cymorth Organig yn yr Adran Data Caeau ar yr holl barseli tir cymwys yr hoffech hawlio taliad arnynt.**

C4.9 Yn ôl y Rheoliadau sy'n rheoli'r cynlluniau, rhaid cymharu'r holl ddata ar System Adnabod Parseli Tir Llywodraeth Cymru â'r wybodaeth sydd wedi'i datgan ar bob SAF. Gwneir hyn i sicrhau bod y taliadau'n cael eu gwneud ar y darnau tir cywir, na chaiff ffermwr ei dalu ddwywaith am yr un peth ac nad yw'r categori defnyddio tir yn groes i'r defnydd tir y gofynnir amdano fel rhan o'ch hawliad. O beidio â rhoi gwybodaeth ddigon manwl am barseli unigol ar eich SAF, gallai hynny arafu'ch taliad wrth inni gadarnhau cywirdeb yr hawliad. Gallai olygu lleihau'ch taliad (gweler Adran G) neu'ch cosbi.

C4.10 Os nad yw'r cod cnydau/defnyddio tir sydd wedi'i nodi ar eich SAF ar eich rhan yn cyfateb i'r cod cnydau/defnyddio tir sy'n berthnasol i'ch tir ar y pryd, efallai y bydd angen ichi newid y cod cnydau/defnyddio tir sydd wedi'i nodi er mwyn iddo adlewyrchu'r defnydd tir cywir fel ag y mae ar 15 Mai.

C4.11 Rhaid cyflwyno'r dogfennau canlynol erbyn 31 Rhagfyr 2026:

- Copi o'r dystysgrif diweddaraf yr OCB a'r rhestr dir.
- Ar gyfer mentrau garddwriaethol sy'n hawlio cyfradd dalu 1, tystiolaeth bod cynnyrch garddwriaethol organig o'r daliad yn cael ei werthu'n fasnachol ac nid fel porthiant anifeiliaid. Er enghraifft, derbyniadau gwerth ar gyfer llysiau. Os nad oes gennych dystiolaeth eich bod yn gwerthu'n fasnachol, er enghraifft, gan nad yw'r cnwd yn barod i'w gynaeafu, e.e. gwinllan neu berllan sydd newydd ei sefydlu, efallai y gallwn eich talu os gallwch gyflwyno tystiolaeth, e.e. anfonebau ar gyfer y planhigion a / neu luniau geo-dag o'r cnwd yn y ddaear, i ddangos y bydd eich menter yn gweithredu ar raddfa fasnachol.

ADRAN C: CYNLLUNIAU ERAILL

- Ar gyfer mentrau godro sy'n hawlio cyfradd dalu 3, bydd angen tystiolaeth bod llaeth o'r daliad yn cael ei werthu gydol blwyddyn galendr 2026. Er enghraifft, copi o gontract llaeth ar gyfer blwyddyn galendr 2026. Os ydych yn prosesu llaeth ar y daliad, rhaid cadarnhau hynny ac esbonio'n ysgrifenedig sut rydych chi'n gwerthu'ch cynnyrch llaeth wedi'i brosesu.
- Tystiolaeth o weithgarwch amaethyddol a chynhyrchu cynradd (os yw'n berthnasol, gweler Adran A1).
- Tystiolaeth eich bod yn gwneud dros 550 o oriau o lafur safonol bob blwyddyn (os yw'n berthnasol). Bydd angen i chi gyflwyno nail ai:

Llythyr cyfrifwyr i gadarnhau bod y busnes wedi cwblhau mwy na 550 awr yn y flwyddyn galendr flaenorol

Neu

Dim ond os yw'n darparu lefel gyfatebol o sicrwydd y derbynnir tystiolaeth heblaw llythyr gan gyfrifydd achrededig fel prawf. Mae hyn yn golygu y dylid ei wirio gan ffynhonnell annibynnol, achrededig, fel cyfreithiwr, sydd â digon o ddealltwriaeth o'r busnes i gadarnhau'r hawliad o waith 550 awr yn cael ei wneud.

Os na fyddwch wedi cyflwyno'r dogfennau rydym wedi gofyn amdanyn nhw erbyn 31 Rhagfyr 2026, gallem wrthod eich hawliad Cymorth Organig.

C4.12 Caiff unrhyw symiau sydd i'w tynnu o'r taliadau a threfn tynnu'r symiau hynny eu rhestru yn Adran G y llyfryn hwn. Bydd gwerth net taliadau'n cael eu nodi mewn llythyr talu a anfonir atoch. Bydd y llythyr yn nodi manylion yr holl ostyngiadau.

C4.13 Yn amodol ar ddilysu'ch cais yn llawn a chyflwyno'r holl ddogfennau ategol angenrheidiol, bydd y taliad yn dechrau o 30 Ionawr 2027.

C5 Taliad Cynnal a Chadw Creu Coetir a'r Premiwm Creu Coetir

C5.1 Taliadau arwynebedd blynyddol yw'r Premiwm Creu Coetir a'r Taliad Cynnal a Chadw Creu Coetir sydd ar gael ar ôl plannu coetir newydd o dan y Grant Creu Coetir neu'r cynllun Grantiau Bach – Creu Coetir.

C5.2 Mae'r taliad cynnal a chadw yn talu am gynnal a chadw coetir newydd ac mae'r premiwm blynyddol yn daliad i'ch digolledu am incwm a gollwyd o ganlyniad i gwblhau gwaith plannu newydd. Mae'r ddau daliad ar gael am 12 mlynedd.

C5.3 Ni chewch hawlio blwyddyn gyntaf y Premiwm Creu Coetir na'r Taliad Cynnal a Chadw Creu Coetir nes bod gwaith plannu/ffensio'r Grant Creu Coetir neu'r Grantiau Bach – Creu Coetir wedi'i gwblhau, a'i hawlio yn y flwyddyn galendr flaenorol.

ADRAN C: CYNLLUNIAU ERAILL

C5.4 Os gwnaethoch chi gwblhau'r gwaith plannu/ffensio newydd a'i hawlio ar ôl 31 Rhagfyr 2025, ni chewch hawlio taliadau blwyddyn gyntaf y Taliad Cynnal a Chadw Creu Coetir na'r Premiwm Creu Coetir tan 2027.

C5.5 I fod yn gynnwys i dderbyn taliad o dan y cynllun Cynnal Creu Coetir a'r cynllun Premiwm Creu Coetir rhaid ichi:

- gyflwyno SAF yn datgan eich holl dir
- hawlio taliad ar yr SAF a'i gyflwyno erbyn 15 Mai 2026 (neu 9 Mehefin 2026 yn ddarostyngedig i gosb am gyflwyno'n hwyr) er mwyn cael eich talu yn unol â'ch contract a / neu eich dyfarniad grant
- bod â chyfrifoldeb rheoli a rheolaeth llwyr dros y tir wedi'i hawlio ar ei gyfer
- cydymffurfio'n llwyr â gofynion contract eich Grant Creu Coetir neu eich contract neu ddyfarniad grant o dan y cynllun Grantiau Bach – Creu Coetir.

C5.6 Rhaid ichi ddatgan eich holl dir amaethyddol yn yr adran Data Caeau yn eich SAF. Rhaid ichi hawlio taliadau'r cynllun Cynnal Creu Coetir a'r cynllun Premiwm Creu Coetir yn adran Hawliadau'r SAF. Bydd angen ichi hefyd nodi'r caeau rydych am eu defnyddio i gefnogi'r taliad ar gyfer pob cynllun rydych yn hawlio o dano. Rhaid gwneud hyn yn yr adran Data Caeau yn yr SAF (gweler adran K4).

C5.7 Byddwn yn llenwi hawliad ymlaen llaw a thicio ar lefel parcel os yw ein cofnodion yn dangos bod gennych contract a / neu ddyfarniad grant o dan y Grant Creu Coetir a / neu Grantiau Bach – Creu Coetir. Rhaid ichi wirio hyn a'i gywiro pan fydd angen.

C5.8 Os yw'r statws cyfreithiol ar gyfer eich busnes yn unrhyw beth heblaw unig fasnachwr, bydd gofyn i chi gwblhau Atodlen 6 - Datganiad Sicrwydd: Gweithdrefnau Gwrth-dwyll a Llywodraethu ar y ffurflen gais SAF i roi sicrwydd bod gweithdrefnau llywodraethu a gwrth-dwyll rhesymol a digonol ar waith yn y busnesau sydd wedi derbyn cyllid.

C5.9 Yn ôl y Rheoliadau sy'n rheoli'r cynlluniau, rhaid cymharu'r holl ddata ar System Adnabod Parseli Tir Llywodraeth Cymru â'r wybodaeth sydd wedi'i datgan ar bob SAF. Gwneir hyn i sicrhau bod y taliadau'n cael eu gwneud ar y darnau tir cywir, na chaiff ffermwr ei dalu ddwywaith am yr un peth ac nad yw'r categori defnyddio tir yn groes i'r defnydd tir y gofynnir amdano fel rhan o'ch Contract. Rhaid ichi ddarllen eich Contract a'ch mapiau i sicrhau'ch bod yn datgan yr arwynebeddau a'ch codau defnyddio tir/cnydau yn gywir ar eich SAF. O beidio â rhoi gwybodaeth ddigon manwl am barseli unigol ar eich SAF, gallai hynny arafu'ch taliad wrth inni gadarnhau cywirdeb yr hawliad. Gallai olygu lleihau'ch taliad (gweler Adran G) neu'ch cosbi.

C5.10 Rhaid ichi sicrhau eich bod yn defnyddio'r codau defnyddio tir cywir sydd wedi'u rhestru yn Atodiad 3 i'r llyfryn hwn. Mae'n bosibl y bydd methu datgan codau defnyddio tir sy'n cyd-fynd â'ch contract yn arwain at daliad llai a / neu gosbau'n cael eu cymhwyso i'ch hawliad.

C5.11 Bydd taliadau'n cael eu cyfrifo'n seiliedig ar y darnau o dir rydych wedi hawlio taliad ar eu cyfer ar yr SAF, wedi'u cofnodi ar y contract a /neu y dyfarniad grant fel y

ADRAN C: CYNLLUNIAU ERAILL

nodir yn yr Atodlen sy'n ddilys ar 15 Mai 2026 ac unrhyw hysbysiadau wedi'u gwneud mewn perthynas â'r tir hwnnw. Os ydych yn hawlio ar gyfer tir nad yw'n gymwys ar gyfer taliad mae'n bosibl y byddwch yn cael cosb am orddatgan. Mae Adran G yn egluro sut bydd cosbau am orddatgan yn cael eu cyfrifo.

C5.12 Os rhoddir y gorau i gynhyrchu ar dir oherwydd y cynllun Grant Creu Coetir neu'r cynllun Grantiau Bach – Creu Coetir, ni ellir defnyddio'r tir hwnnw i gefnogi hawliad am daliad BPS oni bai iddo gael ei ddefnyddio'n llwyddiannus i gefnogi hawliau talu SPS yn 2008. Cewch chi barhau i ddefnyddio'r tir hwnnw i gefnogi'ch hawliad am BPS tra'i fod o dan ymrwymiad coedwigo cymwys. Gweler Adran B19 y llyfryn hwn am ragor o wybodaeth ynghylch bodloni gofynion y BPS ac Atodiad 2 Tabl 2.

C5.13 I gael parhau'n gymwys am y BPS, rhaid defnyddio'r codau cynydau/defnyddio tir cywir. Er enghraifft, dylech ddewis BW1 ar gyfer coetir llydanddail yn bennaf neu CW1 ar gyfer coetir conwydd yn bennaf. Am ragor o wybodaeth ynghylch bodloni gofynion y BPS, ewch i Adran B y Llyfryn hwn.

C5.14 Yn amodol ar ddilysu'ch cais yn llawn a chyflwyno'r holl ddogfennau ategol angenrheidiol, bydd y taliad yn dechrau o 30 Ionawr 2027.

C6 Hysbysiad am amgylchiadau sy'n effeithio ar eich ymrwymadau

C6.1 Rhaid rhoi gwybod i Lywodraeth Cymru cyn pen 30 diwrnod calendr am unrhyw newidiadau yn eich tir ac am unrhyw amgylchiadau allai effeithio ar eich ymrwymiad i'r cynllun ac am unrhyw newidiadau i ymrwymadau'ch Contract a/neu Ddyfarniad Grant. O beidio â gwneud, gallai'ch taliad gael ei leihau neu ei wrthod. Byddai peidio â chadw at y cyfnod amser yn gyfystyr â thorri un o reolau'r cynllun. Rhaid rhoi gwybod trwy 'Rheoli fy Nhir' ar eich cyfrif RPW Ar-lein.

Adran D – Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig

D1 Cyflwyniad

D1.1 Daeth Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru yr UE - Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014-2020 i ben ar 31 Rhagfyr 2023.

D1.2 Os oes gennych gontract **Creu Coetir Glastir**, yn dibynnu pryd y cafodd y coetir ei greu, mae'n ofynnol i chi gynnal y coetir hwnnw am 12 neu 15 mlynedd.

Er bod Rhaglen Datblygu Gwledig 2014-2020 yr UE wedi cau, mae eich contract Creu Coetir Glastir yn parhau i weithredu yn 2026 o dan Gyfraith a Gymathwyd ac fe'i ariennir yn gyfan gwbl gan Lywodraeth Cymru.

D2 Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig i'w hawlio ar y SAF

D2.1 Yn dibynnu pryd y cafodd y coetir newydd ei greu, gellir hawlio taliadau arwynebedd blynyddol o dan y canlynol:

- **Premiwm Creu Coetir Glastir (GWCP)** – cynllun 15 mlynedd i ddigolledu hawlwr sy'n colli incwm am sefydlu coetir ers 2010
- **Premiwm Creu Coetir Glastir (GCP)** – cynllun 12 mlynedd i ddigolledu hawlwr sy'n colli incwm am sefydlu coetir ers 2015
- **Taliad Cynnal Creu Coetir Glastir (GCM)** – cynllun 12 mlynedd i gynnal gwaith plannu newydd mewn coetiroedd a sefydlwyd ers 2015.

D3 Hysbysu am amgylchiadau sy'n effeithio ar eich ymrwymadau Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig

D3.1 Rhaid rhoi gwybod i Lywodraeth Cymru cyn pen 30 diwrnod calendr am unrhyw newidiadau yn eich tir ac am unrhyw amgylchiadau allai effeithio ar eich ymrwymiad i'r cynllun ac am unrhyw newidiadau i ymrwymadau'ch Contract. O beidio â gwneud, gallai'ch taliad gael ei leihau neu ei wrthod. Byddai peidio â chadw at y cyfnod amser yn gyfystyr â thorri un o reolau'r cynllun. Rhaid rhoi gwybod trwy 'Rheoli fy Nhir' ar eich cyfrif RPW Ar-lein.

D4 Y gofynion ar gyfer hawlio taliad arwynebedd blynyddol ar y SAF

D4.1 Dylech gyflwyno SAF bob blwyddyn i hawlio'r cynlluniau a restrir ym mharagraff D2.

D4.2 Mae gofyn ichi ddatgan eich holl dir amaethyddol yn yr adran Data Caeau ar eich SAF. Rhaid cofrestru tir newydd trwy ddefnyddio 'Rheoli fy Nhir' ar eich cyfrif RPW Ar-lein.

D4.3 Yn ôl y Gyfraith a Gymathwyd, rhaid cymharu'r holl ddata ar System Adnabod Parseli Tir Llywodraeth Cymru â'r wybodaeth sydd wedi'i datgan ar bob SAF. Gwneir hyn i sicrhau bod y taliadau'n cael eu gwneud ar y darnau tir cywir, na chaiff ffermwr ei dalu ddwywaith am yr un peth ac nad yw'r categori defnyddio tir yn groes i'r

ADRAN D: CYNLLUNIAU CREU COETIR DATBLYGU GWLEDIG

defnydd tir y gofynnir amdano fel rhan o'ch Contract. O beidio â rhoi gwybodaeth ddigon manwl am barseli unigol ar eich SAF, gallai hynny arafu'ch taliad wrth inni gadarnhau cywirdeb yr hawliad. Gallai olygu lleihau'ch taliad (gweler Adran G) neu'ch cosbi.

D4.4 Os oes gennych contract Cynllun Creu Coetir Datblygu Gwledig, gofalwch eich bod yn defnyddio'r codau defnyddio tir cywir. Rhestrir y codau hynny yn Atodiad 3 y llyfryn hwn. Gallai peidio â datgan codau defnyddio tir sy'n cyfateb i opsiynau rheoli arwain at leihau'ch taliad a/neu gosbi'ch hawliad.

D5 Taliad

D5.1 Rhaid ichi hawlio'ch taliad rheoli blynyddol ar gyfer y cynlluniau a restrir ym mharagraff D2.1 y llyfryn hwn yn yr adran Hawlio a'r adran Data Caeau ar eich SAF a chyflwyno'r ffurflen erbyn 15 Mai neu, er y bydd cosb am ei chyflwyno'n hwyr, erbyn 9 Mehefin er mwyn cael eich talu yn unol â'ch Contract Creu Coetir Datblygu Gwledig. Mae gofyn ichi ddatgan holl dir eich daliad amaethyddol a'r codau cynyddau/defnyddio tir perthnasol i'w cymharu â'ch Contract.

D5.2 I fod yn gymwys am daliad blynyddol, rhaid ichi:

- gyflwyno SAF bob blwyddyn gan ddatgan eich holl dir (gan gynnwys eich hawliau pori tir comin)
- hawlio taliad ar y SAF a'i chyflwyno erbyn 15 Mai 2026 (neu 9 Mehefin 2026 o dalu cosb am ei chyflwyno'n hwyr) er mwyn cael eich talu yn unol â'ch Contract
- bod yn gyfrifol am y tir sydd wedi eu hawlio a bod â reolaeth lwyr arno
- bodloni gofynion eich Contract Creu Coetir Datblygu Gwledig.

D5.3 Byddwn yn cyfri'ch taliadau ar sail yr holl dir y byddwch yn hawlio tâl arno ar y SAF ac sy'n rhan o'ch Contract yn unol â'r manylion yn eich Contract, ac sy'n ddilys ar 15 Mai 2026 ac ar sail unrhyw hysbysiadau fydd wedi'u gwneud ynghylch y tir. Os byddwch yn hawlio ar dir nad yw'n gymwys am daliad, gallech gael eich cosbi am orddatgan. Darllenwch Atodiad G i weld sut ydym yn cyfri'r cosbau am orddatgan.

D5.4 Ar ôl archwilio a chadarnhau'ch cais Cynllun Creu Coetir Datblygu Gwledig byddwn yn dechrau gwneud y taliadau o 30 Ionawr 2027.

D5.5 Caiff unrhyw symiau sydd i'w tynnu o'r taliadau a threfn tynnu'r symiau hynny eu rhestru yn Adran G y llyfryn hwn. Bydd gwerth net taliadau'n cael eu nodi mewn llythyr talu a anfonir atoch. Bydd y llythyr yn nodi manylion yr holl ostyngiadau.

D5.6 Os ydych wedi rhoi'r gorau i gynhyrchu ar dir sydd o dan ymrwymiad Cynllun Creu Coetir Datblygu Gwledig, caiff ffermwr / rheolwr tir ond ei ddefnyddio i hawlio BPS os cafodd y tir hwnnw ei ddefnyddio'n llwyddiannus i gefnogi hawliau talu SPS yn 2008. Cewch chi barhau i ddefnyddio'r tir hwnnw i gefnogi'ch hawliad am BPS tra'i fod o dan ymrwymiad coedwigo cymwys. Gweler Adran B19 y llyfryn hwn am ragor o wybodaeth ynghylch bodloni gofynion y BPS ac Atodiad 2 Tabl 2.

ADRAN D: CYNLLUNIAU CREU COETIR DATBLYGU GWLEDIG

D5.7 I gael parhau'n gymwys am y BPS, rhaid ichi ddefnyddio'r codau cnydau/defnyddio tir cywir. Er enghraifft, dylech ddewis BW1 ar gyfer llydanddail yn bennaf neu CW1 ar gyfer conwydd yn bennaf. Am ragor o wybodaeth ynghylch bodloni gofynion y BPS, ewch i Adran B y Llyfryn hwn.

D6 Cynlluniau nad ydych yn eu hawlio ar y SAF

D6.1 Nid ar y SAF y mae hawlio'r cynlluniau canlynol:

- Y Cynllun Coetir Ffermydd a'r cynlluniau Premiwm Coetir Ffermydd.

D6.2 Bydd eich Contract yn esbonio sut i hawlio'r cynlluniau hyn ar RPW Ar-lein

Adran E – Trawsgydymffurfio

E1 Cyflwyniad

E1.1 Mae Trawsgydymffurfio yn ofyniad rheoleiddiol y mae'n rhaid i ffermwyr gadw ati er mwyn cael taliadau'r BPS, Cynlluniau Eraill a Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig a hawliwyd ar y SAF.

E1.2 Chi sy'n gyfrifol am ofalu'ch bod yn deall ac yn cadw at y gofynion a safonau Trawsgydymffurfio sydd wedi'u seilio ar ddeddfau domestig a Ewropeaidd a'r Gyfraith Gymhathedig bresennol.

E1.3 Mae dwy elfen i'r drefn Drawsgydymffurfio:

- Y Gofynion Rheoli Statudol (SMR) a
- Safonau ar gyfer cadw tir mewn 'Cyflwr Amaethyddol ac Amgylcheddol Da' (GAEC).

E1.4 Maen nhw'n cynnwys rhwymedigaethau manwl o dan ddeddfau presennol y dylai ffermwyr fod yn eu cyflawni p'run bynnag, mewn perthynas ag:

- yr amgylchedd, y newid yn yr hinsawdd a GAEC
- iechyd cyhoeddus, iechyd anifeiliaid ac iechyd planhigion
- lles anifeiliaid.

E2 Effaith Trawsgydymffurfio

E2.1 Rhaid cadw at yr amodau Trawsgydymffurfio gydol y flwyddyn ar holl dir amaethyddol eich daliad a hefyd ar unrhyw dir anamaethyddol sy'n dod o dan Cynlluniau Eraill a Chynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig. Mae hynny'n cynnwys yr holl dir sydd o dan eich rheolaeth ar 15 Mai bob blwyddyn, p'un a ydych yn defnyddio Hawliau BPS ar y tir hwnnw neu beidio. Er enghraifft: os oes gennych sied ar eich tir sydd mewn cyflwr gwael ac a all felly greu problemau lles i'ch anifeiliaid, rydych wedi torri un o'ch amodau Trawsgydymffurfio er nad yw arwynebedd y sied ei hun yn cyfrannu at eich taliad BPS.

E2.2 Os ydych yn rhentu tir i mewn neu allan yn ystod y flwyddyn, mae'n bwysig eich bod yn ystyried amodau'r cytundeb rhyngoch chi a'r sawl sy'n trosglwyddo neu sy'n derbyn y tir. Gofalwch eich bod yn diogelu'ch buddiannau rhag ichi gael y bai am dramgwydd sy'n cael ei wneud gan y ffermwr sy'n trosglwyddo neu sy'n derbyn y tir.

E2.3 Mae ffermwyr sy'n hawlio BPS yn ymrwmo i gadw at yr amodau Trawsgydymffurfio am y flwyddyn galendr gyfan. Os caiff tir ei rentu rhwng ffermwyr sy'n hawlio BPS, taliad y ffermwr sy'n gyfrifol am dorri'r amodau fydd yn cael ei leihau neu ei atal. Os nad yw meddiannydd newydd y tir yn hawlio BPS yn y flwyddyn honno (ar unrhyw dir), y meddiannydd gwreiddiol sydd wedi hawlio BPS yn y flwyddyn honno fydd yn cael ei gosbi os caiff amodau eu torri, hyd yn oed os cânt eu torri ar ôl i'r tir gael ei drosglwyddo.

ADRAN E: TRAWSGYDYMFFURFIO

E2.4 Yn achos taliadau Cynlluniau Eraill a Chynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig, taliadau'r ffermwr sy'n eu hawlio fydd yn cael ei lleihau neu eu hatal. Os ydych yn gosod tir neu'n gwerthu tir i ffermwr arall nad yw'n hawlio arno am ran o'r flwyddyn ac os bydd yn torri amod Trawsgydymffurfio ar y tir hwnnw, eich taliad chi fydd yn cael ei gosbi gan mai'ch cyfrifoldeb chi yw cadw at yr amodau Trawsgydymffurfio.

E2.5 Os bydd ffermwr yn torri'r rheolau tagio a chofrestru gwartheg a/neu ddefaid/geifr, ceidwad yr anifeiliaid fydd fel arfer yn cael ei gosbi. Fodd bynnag, os ydych yn gadael i anifeiliaid ffermwr arall bori'ch tir, gofawch fod y ceidwad wedi'u cofrestru yn ôl y gofyn, gan gynnwys rhoi gwybod i BCMS yn achos gwartheg, EID Cymru yn achos defaid neu'r gwasanaeth AML2 ar gyfer moch, os caiff yr anifeiliaid eu symud i neu o'ch tir. Os na fyddwch chi neu rywun sy'n gweithredu ar eich rhan neu o dan eich rheolaeth yn cadw at y rheolau Trawsgydymffurfio, gallem leihau'ch taliadau mewn cysylltiad â cheisiadau a wnaethoch yn y flwyddyn galendr pan welwyd bod yr amod wedi'i dorri.

E2.6 Os bydd yr amodau Trawsgydymffurfio yn cael eu torri unrhyw le ar dir comin, gallai'r ffermwr neu'r ffermwyr sy'n gyfrifol golli'u taliad neu ran ohono.

E3 Cosbau am dorri amodau Trawsgydymffurfio

E3.1 Darllenwch Adran G y llyfryn hwn am ragor o wybodaeth ynghylch sut i gyfrif a chymhwyso cosbau Trawsgydymffurfio. Yn ogystal, gallai torri SMR arwain at eich erlyn gan y corff gorfodi arbenigol priodol.

E4 Gwybodaeth am Drawsgydymffurfio

E4.1 Mae Taflenni Ffeithiau Trawsgydymffurfio i Ffermwyr yn rhoi disgrifiad manwl o'r gofynion Trawsgydymffurfio. Mae'r taflenni'n cynnwys hefyd gwybodaeth ynghylch beth i'w ddisgwyl mewn archwiliad, canllaw arferion da i helpu ffermwyr i sicrhau eu bod yn cydymffurfio wrth eu gwaith a rhestr o gysylltiadau defnyddiol.

E4.2 Mae'r canllaw '[Pan ddaw'r archwilydd](#)' yn cynnwys gwybodaeth am yr hyn i'w ddisgwyl mewn archwiliad a chynghor ar arferion da i helpu ffermwyr i sicrhau eu bod yn cydymffurfio wrth eu gwaith.

E4.3 Fe welwch gopi o Daflenni Ffeithiau Trawsgydymffurfio i Ffermwyr, Safonau Dilysu Trawsgydymffurfio a Matrics Cosbi Taliadau Trawsgydymffurfio ar wefan Llywodraeth Cymru. Os oes gennych ymholiadau, cysylltwch â'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid.

E4.4 Chi sy'n gyfrifol am ofalu'ch bod yn deall gofynion a safonau Trawsgydymffurfio a chadw atyn nhw.

E4.5 Byddwn yn cyhoeddi negeseuon pwysig a newidiadau a diweddariadau yn e-gylchlythyr Gwlad.

E5 Tabl yn dangos yr SMR a'r GAEC

Gofynion Rheoli Statudol (SMR)	Cyflwr Amaethyddol ac Amgylcheddol Da (GAEC)
SMR 1: Diogelu Dŵr	GAEC: 1: Dŵr – Sefydlu Lleiniau Clustogi
SMR 2: Adar Gwyllt	GAEC 2: Dŵr – Defnyddio Dŵr i Ddyfrhau'r Tir
SMR 3: Gwarchod Ffawna a Fflora (Bioamrywiaeth)	GAEC 3: Dŵr – Dŵr Daeare
SMR 4: Cyfraith Bwyd a Phorthiant	GAEC 4: Pridd a Stoc Garbon – sicrhau lefel ofynnol o orchudd ar y pridd
SMR 5: Cyfyngiadau ar Ddefnyddio Betaweithyddion a Sylweddau sy'n cael Effaith Hormonaidd neu Thyrostatig ar Anifeiliaid Fferm	GAEC 5: Pridd a stoc garbon – Cyfyngu ar waith trin tir i ddiogelu pridd rhag erydiad
SMR 6: Adnabod a Chofrestru Moch	GAEC 6: Pridd a Deunydd Organig – Eu Diogelu
SMR 7: Adnabod a Chofrestru Gwartheg	GAEC 7: Cadw Nodweddion y Tirlun
SMR 8: Adnabod Defaid a Geifr	
SMR 9: Atal, Rheoli a Dileu Enseffalopathïau Sbyngffurf Trosglwyddadwy (TSE)	
SMR 10: Cyfyngiadau ar Ddefnyddio Cynnyrch Amddiffyn Planhigion	
SMR 11: Safonau Lles i Amddiffyn Lloi	
SMR 12: Safonau Lles i Amddiffyn Moch	
SMR 13: Safonau Lles i Amddiffyn Anifeiliaid Fferm	

Adran F – Newidiadau'r Busnes a'r Tir

F1 Manylion y busnes

F1.1 I gofrestru manylion eich busnes am y tro cyntaf, bydd angen ichi lenwi'r [ffurflen gofrestru ar-lein](#). Darllenwch y [canllaw ar sut i gofrestru](#) i gael rhagor o fanylion. Gallwch newid y rhan fwyaf o fanylion eich busnes ar-lein. Ond os ydych am gofnodi newidiadau mawr, efallai y bydd Llywodraeth Cymru'n gofyn ichi am ragor o fanylion. Ffoniwch y Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid am ragor o wybodaeth.

F1.2 Os ydych yn gysylltiedig â mwy nag un busnes ffermio, peidiwch â chymryd yn ganiataol y caiff y busnesau hynny eu trin fel busnesau ar wahân wrth wneud cais am gyllid amaethyddol cyffredin, hyd yn oed os ydyn nhw'n gyrff ar wahân o safbwynt y gyfraith, fel partneriaethau neu gwmnïau cyfyngedig. Diben hyn yw sicrhau nad ydych yn creu amodau artiffisial i gael taliad.

F1.3 Dim ond os ydy'r busnes yn cael ei redeg fel busnes ar wahân yn unol ag amodau penodol y dylech gyflwyno cais ar wahân ar ei gyfer. Bydd Llywodraeth Cymru yn ystyried:

- statws cyfreithiol y busnes
- enwau a chyfrifoldebau'r bobl sy'n rhan o'r busnes (gan gynnwys canran eu cyfranddaliadau os oes angen)
- i ba raddau y mae'r busnes yn cael ei redeg ar wahân ar lefel ymarferol o ddydd i ddydd
- a oes ganddo gynlluniau a chyfrifon ar wahân
- i ba raddau y mae penderfyniadau ar y naill fferm yn annibynnol ar y llall
- pwy sy'n gyfrifol am reolaeth ariannol y busnes a phwy sy'n cael yr elw.

F1.4 Nid yw'r un o'r rhain yn ddigon ynddo'i hun i droi'r ddadl ac mae'n bosibl y gofynnwn i chi am fwy o wybodaeth, fel cytundeb partneriaeth, tystysgrif y cwmni, erthyglau'r cwmni a/neu gyfrifon. Eich cyfrifoldeb chi yn y pen draw yw profi i Lywodraeth Cymru fod y busnesau'n rhai ar wahân.

F1.5 Bydd angen asesu busnesau fferm sy'n uno neu'n rhannu bob yn un yn ôl eu hamgylchiadau penodol a'r cyllid amaethyddol y ceisir amdano. Bydd Llywodraeth Cymru am ystyried y ffactorau canlynol:

- unrhyw drefniadau i drosglwyddo/lesio hawliau
- statws y busnes (h.y. a yw'n newydd/yn parhau/ar wahân).

F1.6 Rhaid anfon manylion unrhyw uniadau neu raniadau trwy'ch cyfrif RPW Ar-lein neu drwy lythyr i'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid i'w hasesu.

F2 Diweddarw'ch Cofnodion

F2.1 Cofiwch hysbysu Llywodraeth Cymru am unrhyw newidiadau ym manylion eich busnes, gan gynnwys pan fydd strwythur y busnes yn newid e.e. partner yn gadael neu'n ymuno â'r busnes. Os gwelwch wallau yn y manylion sydd wedi'u rhagbrintio ar ffurflenni a llythyrau e.e. rhif ffôn anghywir, camsillafu enw neu gyfeiriad, anfonwch y cywiriadau atom trwy'ch cyfrif Taliadau Gwledig Cymru (RPW) Ar-lein neu drwy lythyr i'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid. Ni fydd angen i'ch partneriaid arwyddo'r llythyr hwnnw. Eich cyfrifoldeb chi yw sicrhau bod y cofnodion sydd gennym am eich busnes ffermio yn gywir a chyfredol. Mae hyn yn cynnwys eich dewis iaith (Cymraeg neu Saesneg) ar gyfer llythyru.

F3 Defnyddio Rhifau Yswiriant Gwladol

F3.1 Bydd angen inni gasglu rhifau Yswiriant Gwladol pob aelod o fusnes fferm er mwyn dilysu busnesau all hawlio ddwywaith ar yr un tir i sicrhau eu bod yn cael eu trin yn briodol a hefyd i ddilysu ffermwyr ifanc.

F3.2 Bydd hawlwr newydd yn gallu ychwanegu eu rhif Yswiriant Gwladol yn ystod y broses gofrestru ar-lein. Os nad ydych yn gwybod beth yw'ch rhif Yswiriant Gwladol, ewch i [wefan Yswiriant Gwladol](#) neu ffoniwch:

Llinell Cofrestru Yswiriant Gwladol
Ffôn: 0300 200 3500
Ffôn Testun: 0300 200 3519

F4 Taliadau

F4.1 Bydd holl daliadau'r cynllun yn cael eu gwneud trwy BACS. Os bydd eich manylion bancio'n newid, rhaid ichi roi gwybod i Lywodraeth Cymru am hynny er mwyn i'r taliadau gael eu trosglwyddo'n uniongyrchol i'ch cyfrif banc/cymdeithas adeiladu newydd. Dylech roi gwybod am unrhyw newid yn ddi-oed i osgoi oedi wrth wneud taliadau.

F5 Newidiadau i'r tir

F5.1 Rhaid ichi roi gwybod i RPW, os ydych yn newid parcel tir neu'n trosglwyddo tir, cyn pen 30 diwrnod ar ôl i'r newid ddigwydd. Os na fyddwch wedi'n hysbysu o fewn 30 diwrnod, rhowch wybod i Lywodraeth Cymru am y newidiadau cyn gynted â phosibl.

F5.2 Llenwch gais 'Rheoli fy Nhir', gan ddefnyddio'ch cyfrif RPW Ar-lein, i:

- gofrestru parseli tir
- ychwanegu, dileu neu newid nodweddion parhaol
- rhoi gwybod inni'ch bod yn trosglwyddo tir (h.y. prynu / gwerthu / rhentu)
- newid dyddiad olaf rhentu

ADRAN F: NEWIDIADAU I'R BUSNES A'R TIR

- rhoi gwybod am newid i'r ffin (uno / hollti / symud ffiniau).

Cewch gyngor llawn ar sut i ddefnyddio 'Rheoli fy Nhir' ar [wefan Llywodraeth Cymru](#).

F5.3 Mae'n bwysig bod ffermwyr sydd â chontract a/neu Ddyfarniad Grant o dan Gynlluniau Eraill neu Chynllun Creu Coetir Datblygu Gwledig yn cofio y byddan nhw'n cael eu cosbi am beidio â chadw at y terfyn 30 niwrnod.

F6 Newid tir sydd ag angen rhif cae newydd

F6.1 Rhaid gwneud cais am rif cae newydd yn 'Rheoli fy Nhir' ar RPW Ar-lein.

F6.2 Bydd angen rhif cae newydd ar gyfer caeau sy'n perthyn i un o'r categorïau isod:

- caeau sydd heb eu cofrestru o'r blaen ar gyfer IACS
- caeau sydd wedi'u rhannu'n barhaol
- caeau sydd wedi'u cyfuno'n barhaol
- caeau sydd â ffin newydd.

F6.3 Bydd 'Rheoli fy Nhir' yn rhoi rhif(au) caeau ichi ar gyfer y newidiadau hyn a dylech eu defnyddio wrth lenwi'ch SAF. Mae hynny'n golygu ychwanegu rhifau caeau newydd yn adran Data Caeau'ch SAF a dileu unrhyw rifau caeau nad ydyn nhw bellach yn bodoli.

Wrth lenwi'r SAF gofaliwch nad ydych yn defnyddio rhif y cae newydd a rhif yr hen gae (os nad ydych yn ei ddefnyddio mwyach) i hawlio taliad rhag ichi gael eich cosbi'n ariannol. Cofiwch ychwanegu rhif y cae newydd yn adran Data Caeau'ch SAF a chlicio ar 'Dileer' i ddileu rhif yr hen gae os nad ydych yn ei ddefnyddio mwyach.

F6.4 Ni fydd angen ichi wneud cais am rifau cae newydd os yw'r cae wedi'i rannu dros dro rhwng dau neu ragor o gnydau neu ddau neu ragor o ymgeiswyr. Dylech ddangos hyn ar eich SAF trwy roi pob un o rannau'r cae os ydyn nhw o dan eich rheolaeth ar 15 Mai ar linellau gwahanol.

F6.5 Ni all adeiladau ac iardiau ond gael eu rhannu os oes ffin rwystrol yn bodoli a bod mynediad ar wahân ar gyfer y ddwy ardal. Os nad oes ffin rwystrol a mynediad ar wahân ni chaniateir i chi rannu'r parsel tir presennol.

F7 Tir sydd heb ei gofrestru

F7.1 Os ydych yn bwriadu datgan tir sydd heb ei gofrestru ar eich SAF, rhaid ichi gyflwyno cais 'Rheoli fy Nhir' cyn pen 30 diwrnod ar ôl cael y tir.

ADRAN F: NEWIDIADAU I'R BUSNES A'R TIR

F7.2 Hefyd, pan fyddwch yn cofrestru tir newydd, bydd angen ichi roi prawf mai chi sy'n berchen arno neu fod gennych hawl i'w feddiannu. Os ydych yn berchen ar y tir rydych yn ei gofrestru, rhaid ichi gyflwyno'r canlynol;

- **Gweithred Teitl** neu
- **Copi o Gofrestr Teitl.**

Rhaid i'r dogfennau hyn gynnwys y map cysylltiedig.

Os ydych yn denant neu'n borwr ar y tir, rhaid ichi gyflwyno naill ai llythyr oddi wrth y perchennog i gadarnhau ei fod wedi rhoi caniatâd ichi ddefnyddio'r tir at ddiben amaethyddol, gan gynnwys dyddiadau, neu gytundeb tenantiaeth wedi'i arwyddo gan bob parti. Ni fydd tystiolaeth arall yn ddigon a chaiff ei gwrthod.

F7.3 Cofiwch, ni fydd angen ichi gofrestru tir sydd eisoes wedi'i gofrestru gyda Llywodraeth Cymru. Bydd 'Rheoli fy Nhir' yn dangos a yw'r tir wedi'i gofrestru eisoes neu beidio.

F8 Trosglwyddo tir

F8.1 Os ydych yn prynu neu'n gwerthu tir, neu'n ei rentu i mewn/allan, ac os bydd y tir hwnnw o dan eich rheolaeth ar 15 Mai, rhaid ichi roi gwybod i RPW cyn pen 30 diwrnod ar ôl trosglwyddo'r tir. Rhaid gwneud hynny ar gais 'Rheoli fy Nhir' ar RPW Ar-lein.

Bydd angen prawf arnom mai chi sy'n berchen ar y tir neu fod gennych hawl i'w feddiannu pan fyddwch yn cofrestru neu'n cymryd tir newydd. Os ydych yn berchen ar y tir rydych yn ei gofrestru, rhaid ichi gyflwyno'r canlynol;

- **Gweithred Teitl** neu
- **Copi o Gofrestr Teitl.**

Rhaid i'r dogfennau hyn gynnwys y map cysylltiedig.

Os ydych yn denant neu'n borwr ar y tir, rhaid ichi gyflwyno naill ai llythyr oddi wrth y perchennog i gadarnhau ei fod wedi rhoi caniatâd ichi ddefnyddio'r tir at ddiben amaethyddol, gan gynnwys dyddiadau, neu gytundeb tenantiaeth wedi'i arwyddo gan bob parti. Ni fydd tystiolaeth arall yn ddigon a chaiff ei gwrthod.

F9 Lleoliad Tir

F9.1 Mae gofyn i Lywodraeth Cymru neilltuo Rhifau CPH sy'n dangos lle mae pob parsel o dir.

F10 Diweddaru mapiau tir amaethyddol yng Nghymru

F10.1 Mae RPW yn diweddaru ei fapiau drwy'r amser gan ddefnyddio'r wybodaeth ddiweddaraf o MasterMap sy'n cael ei darparu gan yr Arolwg Ordnans.

F10.2 Mae'n bosibl bod y parseli tir ar eich daliad wedi newid o ganlyniad i hyn, er enghraifft, trwy newid ffiniau cae a/neu nodweddion parhaol fel adeiladau, ffyrdd,

ADRAN F: NEWIDIADAU I'R BUSNES A'R TIR

afonydd a phyllau dŵr. Byddwn yn rhoi gwybod ichi am unrhyw newidiadau sy'n effeithio ar eich hawliad fel rhan o broses ddilysu'ch SAF.

F10.3 Mae'n bwysig iawn eich bod yn cadarnhau bod yr adran Data Caeau ar eich SAF 2026 wedi'i llenwi'n gywir. Mae'n bwysig hefyd eich bod yn gofalu bod unrhyw newidiadau yn sgil archwiliad yn 2025 (fe welwch y manylion yn IACS 7A) neu yn sgil apêl, wedi'u gwneud i'ch SAF.

F11 Brasfapiau

F11.1 Mae gofyn i'r RPW fapio rhannau o barsel tir. Bydd y SAF yn gofyn ichi lenwi brasfap electronig lle bo gofyn gwneud hynny fel rhan o'ch cais. Os ydych yn llenwi cais 'Rheoli fy Nhir', darllenwch y llyfryn 'Sut i ddefnyddio Rheoli fy Nhir' am ragor o gyngor. Fe welwch gopi ar [wefan Llywodraeth Cymru](#).

Bydd y SAF yn gofyn ichi am fap electronig pan:

- fydd dau god cynydau wedi'u nodi ar y ffurflen a bod BW1, CW1, GC2B, GC3B, GR9B, GS1B, GS2B, HE6B, RE3B, SC2B yn un o'r codau hynny ac os yw'r arwynebedd sydd wedi'i ddatgan ar gyfer un o'r codau cynydau hyn yn wahanol i'r arwynebedd sydd wedi'i nodi. Er enghraifft, rydych wedi datgan GR2 ac SC2B ond bod yr arwynebedd sydd wedi'i ddatgan ar gyfer SC2B yn wahanol i'r arwynebedd sydd wedi'i nodi.
- na fydd y cynydau'n gymwys am rai cynlluniau e.e. mae rhan o'r cae o dan SC2 – Coridor Glan Nant (ddim yn gymwys am BPS) ac mae'r gweddill o dan GR2 – Porfa barhaol (cymwys am BPS)
- fydd newid wedi'i wneud i bwl sy'n gymwys am BPS (PD1) neu'ch bod yn datgan pwl newydd sy'n gymwys am BPS yn y cae
- fydd newid wedi'i wneud i Nodwedd Barhaol neu'ch bod yn datgan Nodwedd Barhaol newydd mewn cae, fel yr isod:

ZZ10 – Coetir – conwydd – grŵp

YY14 – Coetir – conwydd – gwasgaredig (> 100/Ha)

ZZ11 – Coetir – llydanddail – grŵp

YY15 – Coetir – llydanddail – gwasgaredig (> 100/Ha)

YY16 – Coetir – boncyffion

ZZ20 – Rhedyn – grŵp

YY21 – Rhedyn – gwasgarog

ZZ22 – Prysgwydd/eithin/mieri – grŵp

YY23 – Prysgwydd/eithin/mieri – gwasgarog

ADRAN F: NEWIDIADAU I'R BUSNES A'R TIR

- ZZ40 – Sgri/creigiau/cnycau/tywod – grŵp
- YY41 – Sgri/creigiau/cnycau/tywod – gwasgarog
- ZZ30 – Pyllau – anghymwys
- ZZ31 – Afonydd a nentydd
- TR2 – Coetir conwydd – heb ei bori (gan gynnwys coed Nadolig)
- WS1 – Coetir llydanddail – heb ei bori
- NO1 – Gweithgareddau anamaethyddol
- ZZ89 – Adeiladau a buarthau
- ZZ92 – Arwynebau caled
- ZZ94 – Heolydd
- ZZ97 – Traciau heb eu pori

O dan rai amgylchiadau, gofynnir am frASFapiau o barseli tir y cafodd Archwiliad Tir 2025 ei gynnal arnynt. Os yw'r datganiad tir yn cyd-fynd ag Archwiliad Tir 2025 ac nad oes unrhyw newid wedi'i wneud i'r parcel ers cynnal yr archwiliad, gallwch roi tic yn y blwch 'Newid oherwydd archwiliad' ar y parcel tir yn yr adran Data Caeau. Trwy roi tic yn y blwch hwn, ni fydd angen ichi gyflwyno brasfap o'r parcel. Byddwn yn defnyddio manylion Archwiliad 2025. Os oes unrhyw beth yn parcel wedi newid ers yr archwiliad h.y. newid i'r nodweddion parhaol ac ati, yna bydd angen ichi ddarparu brasfap, felly peidiwch â rhoi tic yn y blwch 'Newid oherwydd archwiliad'.

Os yw'r ffiniau wedi newid ers yr archwiliad, bydd angen ichi gyflwyno cais Rheoli fy Nhir. Gallwch wneud hynny ar eich cyfrif RPW Ar-lein os nad ydych eisoes wedi gwneud.

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

Adran G – Gostyngiadau, Gwaharddiadau a Chywiro Camgymeriadau

G1 Cyflwyniad

G1.1 Os bydd eich ffurflen SAF a/neu ddogfennau ategol yn ein cyrraedd yn hwyr neu os gwelir gwybodaeth anghywir arnynt neu'ch bod wedi torri rheolau'r cynlluniau, bydd eich taliad yn cael ei leihau a gallech gael eich gwahardd yn unol â rheolau'r cynllun.

G2 Ceisiadau hwyr am daliad

G2.1 Rydym yn barod i dderbyn y SAF hyd at 25 diwrnod calendr ar ôl y dyddiad cau, 15 Mai 2026 h.y. erbyn canol nos 9 Mehefin 2026. Yn ôl rheoliadau rhaid i Lywodraeth Cymru wrthod ffurflenni SAF sy'n cyrraedd mwy na 25 diwrnod calendr yn hwyr (h.y. ar ôl 9 Mehefin 2026). Hynny, mewn cysylltiad â'r holl gynlluniau a hawliwyd ar y SAF.

G2.2 Oni bai y bu achos o force majeure neu amgylchiadau eithriadol, os byddwch yn cyflwyno'ch SAF ar ôl y dyddiad cau, 15 Mai 2026, bydd eich taliad yn gostwng 1% am bob diwrnod gwaith y bydd yn hwyr dros y cyfnod o 25 diwrnod calendr hyd at a chan gynnwys 9 Mehefin 2026.

G3 Dogfennau ategol hwyr

G3.1 Rhaid i'r dystiolaeth ategol ar gyfer BPS ein cyrraedd erbyn 31 Rhagfyr 2026. Ni chaiff unrhyw daliad (gan gynnwys Rhagdaliad BPS) ei wneud tan y bydd dystiolaeth wedi dod i law eich bod yn cynnal gweithgarwch amaethyddol yn 2026 (os bydd angen). Os na fydd dystiolaeth wedi cyrraedd erbyn 31 Rhagfyr 2026, caiff eich hawliad ei wrthod.

G3.2 Rhaid i bob dystiolaeth ddogfennol ar gyfer Cynlluniau Eraill, yn benodol y Cynllun Troi'n Organig a Chymorth Organig, ein cyrraedd erbyn 31 Rhagfyr 2026. Bydd unrhyw dystiolaeth ddogfennol sy'n cyrraedd ar ôl y dyddiad hwn yn cael ei gwrthod gan effeithio o bosibl ar daliadau'r cynllun.

G4 Peidio â datgan yr holl tir amaethyddol sydd ar y daliad

G4.1 Os na fyddwch wedi datgan yr holl dir amaethyddol y mae gennych reolaeth arno ar eich SAF (yr holl dir rydych yn berchen arno a'r tir rydych yn ei rentu i mewn), ac nid y tir rydych yn ceisio taliadau BPS, daliad Cynlluniau Eraill neu Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig arno yn unig e.e. coetir/coedwigaeth, traciau, buarthau, wynebaw caled ac ati, gallai taliadau gael eu lleihau.

G4.2 Os oes gwahaniaeth rhwng yr arwynebedd sy'n cael ei ddatgan ar y SAF a chyfanswm y tir amaethyddol y dylai'r ffermwr fod wedi'i ddatgan, bydd taliadau'r cynlluniau yn cael eu gostwng fel a ganlyn:

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

Gwahaniaeth	Gostyngiad
Hyd at 3%	Dim gostyngiad
Mwy na 3% a hyd at 20%	1% o ostyngiad
Mwy na 20% a hyd at 50%	2% o ostyngiad
Mwy na 50%	3% o ostyngiad

G5 Anghysonderau o ran y tir sydd wedi'i ddatgan ar gyfer BPS, Cynlluniau Eraill a Chynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig'

G5.1 Os gwelir bod gwir arwynebedd grŵp cnydau yn fwy na'r hyn sydd wedi'i ddatgan ar y SAF, yr arwynebedd sydd wedi'i ddatgan ar y SAF fydd yn cael ei ddefnyddio i gyfri'r taliad.

G5.2 Dyma'r grwpiau cnydau:

- darnau tir sydd wedi'u datgan at ddiben hawlio'r BPS, y taliad Ailddosbarthu a'r taliad Ffermwr Ifanc
- darnau tir sy'n derbyn yr un faint o gymorth, o dan Gynlluniau Eraill
- darnau tir sy'n derbyn yr un faint o gymorth o dan Gynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig.

G5.3 Ar gyfer hawlio BPS, Cynllun Troi'n Organig, Cymorth Organig, y Cynllun Creu a Chynnal Coetir, Premiwm Creu Coetir a'r Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig, bydd maint eich taliadau yn dibynnu ar yr arwynebeddau y byddwch wedi'u datgan ar eich SAF 2026. . Ar gyfer Cynllun Troi'n Organig a/neu Cymorth Organig, bydd eich hawliad yn cael ei ddilysu yn erbyn y parseli o dir sydd yn eich Tystysgrif OCB a'r rhestr tir.

G5.4 Ar gyfer BPS, fe all fod yn bosibl defnyddio swm sydd wedi'i orddatgan mewn un parcel i'w gyfrif mewn parcel arall sydd wedi'i ddatgan, ond dim ond ar ôl archwiliad.

G5.5 Os gwelir bod arwynebedd grŵp cnydau yn llai na'r hyn sydd wedi'i ddatgan ar y SAF, caiff y taliad ei gyfrif ar sail yr arwynebedd lleiaf. Fodd bynnag, os yw'r gwahaniaeth yn yr arwynebedd sydd wedi'i ddatgan ar gyfer yr holl grwpiau cnydau yn llai na 0.10 hectar, bydd taliadau'n seiliedig ar yr arwynebedd a gafodd ei ddatgan.

G6 Anghysonderau o Fewn Grwpiau Cnydau

Cosbau BPS am Orddatgan

G6.1 Os bydd y gwahaniaeth rhwng yr arwynebedd sydd wedi'i ddatgan a'r arwynebedd sydd wedi'i weld ar gyfer grŵp cnydau yn fwy na 3% neu 2 hectar o'r arwynebedd a welwyd, bydd yr arwynebedd sy'n gymwys am daliad yn cael ei leihau

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

1.5 gwaith y gwahaniaeth a welwyd.

G6.2 Ni fydd y gosb yn fwy na 100% o'r symiau sy'n seiliedig ar yr arwynebedd gafodd ei ddatgan.

Enghreifftiau:

- Mae cwsmer yn datgan bod ganddo 100 hectar o dir BPS cymwys ond gwelir mewn archwiliad mai 98.5 hectar yw'r gwir arwynebedd. Ni chaiff y taliad ei leihau gan nad yw'r gwahaniaeth yn fwy na 3% neu 2 hectar ond bydd y taliad yn seiliedig ar 98.5 hectar
- Mae cwsmer yn datgan bod ganddo 100 hectar o dir BPS ond gwelir mewn archwiliad mai 90 hectar yw'r gwir arwynebedd. Gan fod 10 hectar o wahaniaeth, bydd taliad y BPS yn cael ei wneud ar 75 hectar, sef 90 hectar minws 15 hectar (10 hectar x 1.5).

G6.3 Ond os bydd y gwahaniaeth rhwng yr arwynebedd sydd wedi'i ddatgan a'r arwynebedd sydd wedi'i weld ar gyfer grŵp cnydau yn fwy na 3% neu 2 hectar, o'r arwynebedd a welwyd, ond ddim mwy na 10% o'r arwynebedd a welwyd, caiff y gosb ei chyfrif yn unol â'r uchod a'i haneru. Rhoddir y gosb hon ar wahân ar bob cynllun – y BPS, Ailddosbarthu a Ffermwr Ifanc.

Enghraifft:

- Mae cwsmer yn datgan bod ganddo 100 hectar o dir BPS cymwys ond gwelir mai 88 hectar sydd ganddo. Gan fod yr arwynebedd sydd wedi'i orddatgan yn fwy na 10%, nid oes modd haneru'r arwynebedd sydd wedi'i orddatgan. Caiff y taliad BPS ei wneud ar 70 hectar, sef 88 hectar minws 18 hectar (12 hectar x 1.5)
- Mae cwsmer yn datgan bod ganddo 200 hectar o dir BPS cymwys ond gwelir mai 190 hectar sydd ganddo. Cyfrifir mai 10 hectar x 1.5 = 15 hectar yw'r gosb. Gan fod yr arwynebedd sydd wedi'i orddatgan yn llai na 10%, caiff y gosb BPS o 15 hectar ei haneru. Caiff taliad BPS ei wneud ar 190 hectar – 7.5 hectar = 182.5 hectar.

G7 Cynlluniau Eraill a Chynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig

G7.1 Os bydd y gwahaniaeth rhwng yr arwynebedd sydd wedi'i ddatgan a'r arwynebedd sydd wedi'i weld ar gyfer grŵp cnydau yn fwy na 3% neu 2 hectar o'r arwynebedd a welwyd, bydd yr arwynebedd sy'n gymwys am daliad yn cael ei leihau 1.5 gwaith y gwahaniaeth a welwyd.

G7.2 Ni fydd y gosb yn fwy na 100% o'r symiau sy'n seiliedig ar yr arwynebedd gafodd ei ddatgan.

Enghreifftiau:

- Mae cwsmer yn datgan bod ganddo 100 hectar o dir Cynllun Creu a Chynnal Coetir cymwys ond gwelir mai 98.5 hectar sydd ganddo. Ni chaiff y taliad ei leihau gan nad yw'r gwahaniaeth yn fwy na 3% neu 2 hectar ond bydd y taliad yn seiliedig ar 98.5 hectar

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

- Mae cwsmer yn datgan bod ganddo 100 hectar o dir Cynllun Creu a Chynnal Coetircymwys ond gwelir mai 90 hectar sydd ganddo. Gan fod 10 hectar o wahaniaeth, bydd y taliad yn cael ei wneud ar 75 hectar, sef 90 hectar minws 15 hectar (10 hectar x 1.5).

G7.3 Ond os bydd y gwahaniaeth rhwng yr arwynebedd sydd wedi'i ddatgan a'r arwynebedd sydd wedi'i weld ar gyfer grŵp cnydau yn fwy na 3% neu 2 hectar, o'r arwynebedd a welwyd, ond ddim mwy na 10% o'r arwynebedd a welwyd, caiff y gosb ei chyfrif yn unol â'r uchod a'i haneru.

Enghraifft:

- Mae cwsmer yn datgan bod ganddo 100 hectar o dir Cynllun Creu a Chynnal Coetircymwys ond gwelir mai 88 hectar sydd ganddo. Gan fod yr arwynebedd sydd wedi'i orddatgan yn fwy na 10%, nid oes modd haneru'r arwynebedd sydd wedi'i orddatgan. Caiff y taliad ei wneud ar 70 hectar, sef 88 hectar minws 18 hectar (12 hectar x 1.5)
- Mae cwsmer yn datgan bod ganddo 200 hectar o dir Cynllun Creu a Chynnal Coetircymwys ond gwelir mai 190 hectar sydd ganddo. Cyfrifir mai 10 hectar x 1.5 = 15 hectar yw'r gosb. Gan fod yr arwynebedd sydd wedi'i orddatgan yn llai na 10%, caiff y gosb BPS o 15 hectar ei haneru. Caiff taliad ei wneud ar 190 hectar – 7.5 hectar = 182.5 hectar.

G8 Taliad Ffermwr Ifanc: Torri'r amodau cymhwysedd

G8.1 Os byddwch yn torri'r amodau cymhwysedd, rhaid eich cosbi. Cynhelir archwiliadau gweinyddol neu archwiliadau ar y fferm i weld a ydych wedi torri rheolau ac os gwelir eich bod, cewch wybod hynny mewn llythyr.

G8.2 Os nad yw'r ymgeisydd yn bodloni neu os gwelir nad yw'n bodloni'r amodau cymhwysedd a ddisgrifir ym mharagraffau B32 – B34 y llyfryn hwn, ni chaiff taliadau ffermwr ifanc eu talu neu bydd yn rhaid eu had-dalu'n llwyr.

G8.3 Os gwelir bod tystiolaeth ffug wedi'i rhoi i brofi cymhwysedd, ni thelir y taliad Ffermwr Ifanc. Hefyd, bydd cosb ychwanegol, sy'n cyfateb i 20% o'r taliad Ffermwr Ifanc a fyddai wedi cael ei dalu, yn gorfod cael ei ad-dalu o daliadau yn y flwyddyn galendr nesaf. Os na fydd modd cymryd y swm llawn o'r taliadau yn y flwyddyn galendr nesaf, bydd y gweddill yn cael ei dynnu o daliadau a wneir yn y ddwy flynedd ganlynol, yn ôl yr angen. O ran gostwng y taliadau dros y tair blynedd ar ôl gorddatgan, gellir eu cymryd o daliadau BPS, Cynlluniau Eraill a thaliadau Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig.

G9 Cynlluniau Eraill a Chynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig: Torri amodau cynlluniau

G9.1 Mae cyfraith a gymhathwyd a rheoliadau domestig yn nodi bod rhaid eich cosbi os byddwch yn torri meini prawf cymhwysedd ar gyfer y cynlluniau. Cynhelir gwiriadau gweinyddol neu archwiliadau ar y fferm i weld a ydych wedi torri rheolau, ac os gwelir eich bod wedi gwneud hynny, cewch wybod yn ysgrifenedig.

G9.2 Bydd maint y gosb neu'r gwaharddiad yn dibynnu ar ba mor ddifrifol, mawr a

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

pharhaol yw'r tramgwydd ac a yw'n digwydd mwy nag unwaith. O dan amgylchiadau penodol, caiff taliadau blynyddoedd cynt eu gostwng a'u gwahardd. O dan amgylchiadau difrifol iawn, gallai hyn olygu dod â'ch cytundeb a/neu ddyfarniad grant i ben a'ch gwahardd rhag ymuno â Chynlluniau Eraill arall am hyd at ddwy flynedd.

G9.3 Mae Llywodraeth Cymru yn asesu tramgwyddau yn ôl safonau dilysadwy sy'n cyfateb i'r amodau ar gyfer ymuno â'r cynllun. Mae matrices wedi'i lunio i benderfynu ar lefel y gosb. Mae'r matricesau cosbi a'r safonau dilysadwy i'w gweld ar [wefan Llywodraeth Cymru](#).

G9.4 Os caiff cais ffug ei wneud, neu os na fydd y ffermwr wedi darparu'r wybodaeth angenrheidiol, bydd hynny'n arwain at wrthod taliadau ym mlwyddyn gweld y cais ffug a bydd yn rhaid ad-dalu unrhyw arian a dalwyd yn y flwyddyn honno. Hefyd, efallai y cewch eich gwrthod rhag derbyn cymorth o dan Gynlluniau Eraill ym mlwyddyn gweld y cais ffug ac yn y flwyddyn galendr ganlynol.

G10 Gostyngiadau am dorri rheolau Trawsgydymffurfio

G10.1 Yn ôl rheoliadau, os na fyddwch yn dilyn y gofynion a'r safonau ar gyfer Trawsgydymffurfio, rhaid eich cosbi. Cynhelir archwiliadau gweinyddol neu archwiliadau ar y fferm i weld a ydych wedi cadw at y safonau ac os gwelir nad ydych, cewch wybod hynny mewn llythyr.

G10.2 Os na fyddwch wedi bodloni'r Gofynion Rheoli Statudol (SMR) neu ofynion Cyflwr Amaethyddol ac Amgylcheddol Da (GAEC), boed yn fwriadol neu drwy esgeulustod, gallech golli'ch taliad BPS, Cynlluniau Eraill ar y tirneu taliadau Cynllun Creu Coetir Datblygu Gwledig, neu ran o'r taliadau hynny. Wrth benderfynu ar faint y gostyngiad a'r gwaharddiad, byddwn yn ystyried pa mor fawr, difrifol, parhaol ac ailadroddus y bu'r achos o anghydymffurfio a phwy yn union sy'n gyfrifol amdano.

G10.3 Os bydd ffermwr yn torri'r Rheolau ar Adnabod a Chofrestru gwartheg a/neu ddefaid/geifr, ceidwad yr anifeiliaid fel arfer fydd yn cael ei gosbi am dorri rheol. Ond os ydych yn gadael i anifeiliaid ffermwr arall bori ar eich tir, gofalgwch fod y ceidwad wedi'i gofrestru yn ôl y gofyn, gan gynnwys rhoi gwybod i BCMS neu EID Cymru neu'r gwasanaeth AML2, fod anifeiliaid wedi'u symud ar eich tir ac oddi ar eich tir.

G10.4 Os byddwch yn hawlio taliadau unrhyw gynllun sy'n dod o dan amodau Trawsgydymffurfio yn 2026, chi fydd yn gyfrifol am gydymffurfio â'r holl ofynion Trawsgydymffurfio am y flwyddyn galendr lawn. Os bydd tir yn cael ei drosglwyddo rhwng ffermwyr sy'n hawlio BPS, dim ond taliad yr hawliwr fu'n gyfrifol am dorri rheol fydd yn cael ei leihau neu ei atal. Fodd bynnag, yn achos taliadau Cynlluniau Eraill a Chynllun Creu Coetir Datblygu Gwledig, taliadau'r ffermwr sy'n eu hawlio fydd yn cael eu lleihau neu eu hatal. Os ydych yn gosod tir neu'n gwerthu tir i ffermwyr eraill nad ydynt yn hawlio taliad arno am ran o'r flwyddyn ac os byddant yn torri amod Trawsgydymffurfio ar y tir hwnnw, bydd hyn yn effeithio ar eich taliad chi gan mai'ch cyfrifoldeb chi yw cadw at yr amodau Trawsgydymffurfio am y flwyddyn galendr. Hefyd, gallai'r corff gorfodi arbenigol perthnasol eich erlyn am dorri SMR.

G10.5 Cofiwch: rhaid cadw at y gofynion Trawsgydymffurfio am y flwyddyn galendr lawn.

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

G10.6 Os ydych yn trosglwyddo tir neu'n derbyn tir yn ystod y flwyddyn, mae'n bwysig eich bod yn ystyried amodau'r cytundeb rhyngoch chi a'r sawl sy'n trosglwyddo neu sy'n derbyn y tir. Gofalwch eich bod yn diogelu'ch buddiannau rhag ichi gael y bai am dramgwydd sy'n cael ei wneud gan y sawl sy'n trosglwyddo neu sy'n derbyn y tir.

G10.7 Dylech gael gwybod gennym am unrhyw reol sydd wedi cael ei thorri o fewn tri mis ar ôl cynnal yr archwiliad. Ar gyfer profion TB hwyr, bydd hyn o fewn tri mis ar ôl i'r Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion roi gwybod i Lywodraeth Cymru bod prawf TB yn hwyr, nid y dyddiad pan roedd y prawf TB i fod i gael ei gynnal.

G11 Bwriad

Esgeulustod

G11.1 Os byddwch yn torri un o'r rheolau Trawsgydymffurfio drwy esgeulustod, bydd eich holl daliadau uniongyrchol yn y flwyddyn galendr y gwelwyd bod y rheol wedi'i thorri yn cael eu lleihau. Fel arfer, bydd cyfanswm y taliad sy'n ddyledus yn cael ei ostwng 3%, ond gellid lleihau'r gostyngiad i 0% neu ei gynyddu i 5%, gan ddibynnu ar natur y tramgwydd.

G11.2 Os byddwch yn torri mwy nag un rheol yn yr un maes Trawsgydymffurfio (e.e. iechyd pobl, anifeiliaid a phlanhigion), byddant i gyd yn cael eu hystyried fel un achos o anghydymffurfio.

G11.3 Mae tri maes Trawsgydymffurfio:

- Amgylchedd, newid yn yr hinsawdd a chyflwr Amaethyddol da y tir (SMR1-3 a GAEC 1-7)
- Iechyd pobl, anifeiliaid a phlanhigion (SMR 4-10)
- Lles anifeiliaid (SMR 11-13).

G11.4 Os byddwch yn torri rheolau mewn meysydd Trawsgydymffurfio gwahanol, byddwch yn cael eich cosbi am bob un ar wahân. Bydd y gostyngiadau canrannol yn cael eu cyfrif gyda'i gilydd ond ni fydd y gostyngiad yn fwy na 5% o gyfanswm y taliad os nad ydych torri'r rheol o'r blaen neu os nad yw'r rheol wedi'i thorri'n fwriadol. Mae tabl o daflenni ffeithiau Trawsgydymffurfio i'w weld yn Adran E y llyfryn hwn.

G11.5 Os byddwch yn torri'r un rheol neu safon eto o fewn cyfnod o dair blynedd, bydd y gostyngiad a roddir am dorri'r rheol eto yn cael ei luosi â 3, cyn belled â'ch bod wedi cael gwybod ichi dorri'r rheol y tro cyntaf a'ch bod wedi cael amser i unioni unrhyw gam. Os byddwch yn torri'r un rheol eto wedi hynny, bydd y gostyngiad a gawsoch am dorri'r rheol y tro blaenorol yn parhau i gael ei luosi â 3 nes ei fod yn cyrraedd 15%. Dyna uchafswm y gosb am esgeulustod.

G11.6 Unwaith y bydd cosb am esgeulustod yn cyrraedd yr uchafswm o 15%, os na fyddwch yn cadw at yr un safon neu ofyn unwaith eto o fewn cyfnod o dair blynedd, yna ystyrir eich bod wedi torri'r rheol yn fwriadol. Caiff y gosb am dorri'r rheol yn fwriadol ei chyfrif ar sail y gostyngiad diwethaf a gawsoch cyn cyrraedd y trothwy o 15%. Caiff ei luosi â 3. Bydd y rheolau ar dorri amodau'n fwriadol yn cael eu rhoi ar waith yn awr bob tro y byddwch yn torri'r amod. Mae cosb uwch o lawer am dorri

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

safon yn fwriadol.

Angydymffurfio bwriadol

G11.7 Os ydych yn torri rheol yn fwriadol, caiff eich taliadau cyffredinol eu gostwng 20% ond gellid lleihau'r gostyngiad i 15% neu ei gynyddu i 100% gan ddibynnu ar bwysigrwydd y tramgwydd o'i fesur yn ôl ei faint, ei ddifrifoldeb, a yw'n barhaol neu a yw'n dramgwydd eildro.

G11.8 Os gwelir ichi dorri rheol yn fwriadol mewn cysylltiad â chynllun penodol, cewch eich gwahardd o'r cynllun am y flwyddyn galendr honno.

G12 Asesu cosbau

G12.1 Mae Llywodraeth Cymru yn asesu unrhyw achos o dorri rheol trawsgydymffurfio ar sail y safonau dilysadwy. Mae matrices yn cael ei ddefnyddio i benderfynu ar lefel y gosb. Mae'r safonau dilysadwy a'r matrices cosbau i'w gweld ar wefan Llywodraeth Cymru.

G13 Crynhoi gostyngiadau

G13.1 Ar gyfer y BPS, bydd gostyngiadau gwahanol yn effeithio ar rannau perthnasol y taliad, gan ddibynnu ai'r hawliau neu'r taliad Ailddosbarthu neu'r taliad Ffermwr Ifanc fydd yn cael eu gostwng. Felly, disgrifir pob un ar wahân. Bydd taliadau'n cael eu gostwng yn y drefn ganlynol a bydd pob gostyngiad dilynol yn seiliedig ar y swm sy'n weddill ar ôl y gostyngiad blaenorol:

BPS (sy'n deillio o hawliau)

- gorddatgan tir
- cyflwyno SAF yn hwyr a dogfennau ategol yn hwyr
- peidio â datgan arwynebedd
- capio; gostyngiadau llinellol er mwyn cadw at gyllideb BPS
- Trawsgydymffurfio.

Taliad Ailddosbarthu

- gorddatgan
- cyflwyno SAF yn hwyr a chyflwyno dogfennau ategol yn hwyr
- peidio â datgan arwynebedd
- gostyngiadau llinellol er mwyn cadw at gyllideb BPS
- Trawsgydymffurfio.

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

Taliad Ffermwr Ifanc

- gorddatgan tir a chosb Ffermwr Ifanc
- cyflwyno SAF yn hwyr a chyflwyno dogfennau ategol yn hwyr
- peidio â datgan arwynebedd
- gostyngiadau llinellol er mwyn cadw at derfyn y taliad i ffermwr ifanc
- gostyngiadau llinellol er mwyn cadw at gyllideb BPS
- Trawsgydymffurfio.

G13.2 Ar gyfer Cynlluniau Eraill a Chynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig , bydd y taliadau'n cael eu gostwng yn y drefn ganlynol a bydd pob gostyngiad dilynol yn seiliedig ar y swm sy'n weddill ar ôl y gostyngiad blaenorol:

- gorddatgan arwynebedd
- torri amod ymuno â chynllun
- cais hwyr
- peidio â datgan arwynebedd
- Trawsgydymffurfio.

G14 Amgylchiadau pan na chaiff taliadau eu lleihau na'u hatal

G14.1 Bydd Llywodraeth Cymru yn barod i dderbyn y gallai force majeure neu amgylchiadau eithriadol rwystro ffermwr rhag cadw at ymrwymadau penodol. Os felly, bydd y ffermwr yn cadw ei hawl i gael cymorth ar gyfer y tir oedd ganddo ar y pryd pan ddigwyddodd y force majeure neu amgylchiadau eithriadol, ac mae'n bosib na roddir cosb na gofyn am ad-daliad. Force majeure yw amgylchiadau anarferol y tu hwnt i reolaeth y ffermwr, na fyddai'r ffermwr er gwaethaf pob gofal wedi gallu osgoi eu canlyniadau heb aberth ormodol. Dyma enghreifftiau o force majeure ac amgylchiadau eithriadol:

- marwolaeth y ffermwr/rheolwr tir
- cyflwr tymor hir sy'n rhwystro'r ffermwr/rheolwr tir rhag gweithio
- trychineb naturiol ddifrifol sy'n effeithio'n andwyol ar dir y daliad
- damwain sy'n dinistrio adeiladau da byw ar y daliad
- clefyd episootig neu glefyd planhigion sy'n effeithio ar dda byw neu ar gnydau'r ffermwr/rheolwr tir, neu ar rai ohonynt
- colli rhan fawr o'r daliad os nad oedd modd rhagweld hynny ar ddiwrnod cyflwyno'r cais.

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

G14.2 Rhaid rhoi gwybod i Lywodraeth Cymru am y force majeure neu'r amgylchiad eithriadol trwy lythyr o fewn 15 diwrnod gwaith ar ôl ichi neu rywun ar eich rhan allu gwneud hynny. Bydd pob cais yn cael ei ystyried yn ôl ei rinweddau. Er mwyn i Lywodraeth Cymru allai ei bwysu a'i fesur, rhaid dangos tystiolaeth bendant bod y digwyddiad wedi digwydd. Dylech wneud yn siŵr felly fod y cais yn cynnwys yr holl dystiolaeth berthnasol i gefnogi'ch achos a'i hanfon trwy'ch cyfrif RPW Ar-lein neu i'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid.

G14.3 Ar gyfer BPS, bydd force majeure ac amgylchiadau eithriadol ar gael mewn cysylltiad â:

- chyflwyno cais yn hwyr
- yr hawl i daliad ar dir cymwys sydd wedi'i ddatgan ar y SAF ond nad yw ar gael ichi mwyach
- heb fodloni'r amod BPS bod y tir o dan eich rheolaeth ar 15 Mai 2026
- heb gydymffurfio â rhwymedigaethau Trawsgydymffurfio
- heb fodloni'r amod BPS bod y tir yn gymwys o dan y cynllun gydol y flwyddyn galendr.

G14.4 Ar gyfer Cynlluniau Eraill a Chynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig, bydd force majeure ac amgylchiadau eithriadol ar gael mewn cysylltiad â:

- chyflwyno cais yn hwyr
- yr hawl i daliad ar dir cymwys sydd wedi'i ddatgan ar y SAF ond nad yw ar gael ichi mwyach oherwydd force majeure/amgylchiadau eithriadol
- heb gydymffurfio ag amodau Trawsgydymffurfio
- y gofyn i ad-dalu'r cymorth, neu ran ohono
- cosbau gweinyddol.

G15 Camgymeriadau amlwg

G15.1 Mae Llywodraeth Cymru yn gweithredu'r amod hwn yn unol ag erthygl 4 Rheoliad Gweithredu'r Comisiwn 809/2014 (a ddargedwir yng nghyfraith domestig) a chaiff ond derbyn y camgymeriadau sydd i'w gweld yn amlwg wrth gynnal archwiliad gweinyddol o'r wybodaeth mewn ceisiadau am gymorth, ceisiadau am gefnogaeth, hawlio taliadau neu ddogfennau ategol.

G15.2 Fel rheol gyffredinol, i gamgymeriad fod yn un amlwg, byddwn wedi gallu ei ddarganfod gan ddefnyddio'r wybodaeth yr oeddech wedi'i chyflwyno ar eich SAF h.y. bod archwiliad gweinyddol o'r dogfennau a'r wybodaeth a gyflwynwyd i gefnogi'r cais (yn enwedig y ffurflen gais, dogfennau ategol, datganiadau ac ati) yn datgelu camgymeriadau o'r fath.

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

G16 Newid ac ychwanegu

G16.1 Cyn belled â bod eich SAF yn cael ei chyflwyno erbyn canol nos 15 Mai 2026, mae gennych tan 1 Mehefin 2026, gan gynnwys y diwrnod hwnnw, i newid eich SAF heb gosb i:

- ychwanegu parseli o dir amaethyddol oedd o dan eich rheolaeth ar 15 Mai 2026
- newid defnydd parseli o dir, a/neu
- hawlio cynllun gwahanol ar barseli unigol o dir.

G16.2 Os byddwch yn newid manylion parseli tir ar ôl 1 Mehefin 2026 bydd cosb o 1% am bob diwrnod gwaith yr oedd yn hwyr. Ni dderbynnir newidiadau ar ôl 9 Mehefin 2026.

G16.3 Ond, os byddwn wedi rhoi gwybod ichi fod camgymeriad ar eich SAF neu fod archwiliad ar gael ei gynnal sydd wedyn yn datgelu camgymeriad, ni chewch gywiro'r camgymeriad na newid manylion eich parseli dan sylw.

G17 Rhoi gwybod am gamgymeriad

G17.1 Cewch roi gwybod i Lywodraeth Cymru trwy lythyr unrhyw bryd os oes unrhyw ran o'ch SAF yn anghywir neu wedi dod yn anghywir ers cyflwyno'r cais. Bydd yr wybodaeth a rowch yn cael ei defnyddio i newid eich cais heb eich cosbi, er na fydd modd ichi gynyddu'ch hawliad trwy'r dull hwn. Ond, ni chewch gywiro camgymeriad os bydd Llywodraeth Cymru eisoes wedi rhoi gwybod ichi am y camgymeriad neu fod archwiliad ar gael ei gynnal sydd wedyn yn datgelu camgymeriad. Enghraifft o hyn fyddai ffermwr sy'n dweud nad oedd cae a gafodd ei ddatgan ar gyfer y BPS o dan ei reolaeth ar 15 Mai 2026.

G17.2 Mae'r rheol rhoi gwybod am gamgymeriad ar gael ar gyfer Cynlluniau Eraill a Chynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig. Enghraifft o hyn fyddai pe baech yn rhoi gwybod am gae y gwnaethoch ei ddatgan ar gyfer Cynllun Troi'n Organig nad yw o dan eich rheolaeth mwyach.

G17.3 Os gwelwch fod camgymeriad neu wybodaeth ar goll ar gofnodion y System Orlhain Gwartheg, rhowch wybod i BCMS ar unwaith. Gallech osgoi cosbau Trawsgydymffurfio os bydd y cronfeydd data canolog ar symud da byw yn cael eu cywiro cyn i unrhyw archwiliad Trawsgydymffurfio gychwyn neu eich bod yn bodloni'r gofynion o ran rhoi gwybod am gamgymeriadau.

G18 Tynnu'r SAF yn ôl

G18.1 Mae gennych yr hawl unrhyw bryd i dynnu'ch SAF yn ôl heb gosb, ond nid pan fyddwch wedi cael gwybod bod camgymeriadau arni neu fod archwiliad ar gael ei gynnal.

G18.2 Rhaid ichi wneud cais i dynnu'r SAF yn ôl naill ai drwy'ch cyfrif RPW Ar-lein neu drwy lythyr at y Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid. Os byddwch yn tynnu'ch SAF yn ôl, cewch gyfle i gyflwyno cais arall yn y cyfnod cyflwyno. Bydd gofyn ichi ad-dalu unrhyw gostau sy'n gysylltiedig â thynnu'r cais yn ôl, ynghyd â llog.

Adran H – Archwiliadau

H1 Archwiliadau

H1.1 Rhaid archwilio canran o ffermwyr bob blwyddyn er mwyn gwneud yn siŵr eu bod yn cadw at reolau'r cynlluniau gwahanol, gan gynnwys Cynllun y Taliad Sylfaenol, Cynllun Ffermwr Ifanc, y Taliad Ailddosbarthu, Cynlluniau Eraill, Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwlediga Thrawsgydymffurfio, yn ogystal ag archwiliadau eraill a wneir gan Adrannau eraill y Llywodraeth neu Gynlluniau Gwarant Ffermydd.

H1.2 Os gwelir bod rheolau wedi'u torri, mae'n bosib y rhoddir cosbau ar daliadau BPS, Ffermwr Ifanc ac Ailddosbarthu a thaliadau Cynlluniau Eraill neu Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig y byddwch yn eu cael.

H2 Beth yw'r archwiliadau?

H2.1 Rhaid i RPW gynnal archwiliadau rheoli ar y fferm bob blwyddyn i gadarnhau bod ffermwyr yn cadw at reoliadau ac amodau'r cynlluniau. Arolygiaeth Wledig Cymru (RIW) ac Awdurdodau Rheoli Cymwys (CCA) eraill fydd yn cynnal yr archwiliadau hyn.

H2.2 Mae'r ddeddfwriaethyn nodi'r nifer gofynnol o archwiliadau y mae'n rhaid eu cynnal bob blwyddyn, ac maent yn cael eu dewis trwy broses awtomatig sy'n cyfuno asesu risg a dewis ar hap.

H2.3 Canran y ffermydd sy'n gorfod cael eu harchwilio:

- Cynllun y Taliad Sylfaenol (gan gynnwys Cynllun Ffermwr Ifanc a'r Taliad Ailddosbarthu) – 1% o'r holl fuddiolwyr
- Cynlluniau Eraill – 5% o'r holl fuddiolwyr
- Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig – 5% o'r holl fuddiolwyr
- Adnabod Gwartheg – 3% o'r ceidwaid/buddiolwyr
- Adnabod Defaid a Geifr – 3% o'r ceidwaid/buddiolwyr
- Trawsgydymffurfio – 1% o'r holl fuddiolwyr.

H2.4 Mae'n bosibl y bydd angen cynyddu'r canrannau hyn, yn y flwyddyn galendr hon neu'r nesaf os bydd lefel y camgymeriadau a welir mewn archwiliadau yn fwy na'r lefelau a ganiateir yn y rheoliadau. Mae'n bosibl y cynhelir archwiliadau ychwanegol os bydd aelod o'r cyhoedd neu sefydliadau eraill yn cyfeirio achos.

H2.5 Mae rheolau caeth iawn ynghylch rhoi rhybudd bod archwiliad ar fin cael ei gynnal ac mae rheoliadau'n nodi'r union amseriad. Ni fyddwn fel arfer yn rhoi rhybudd ichi, ond o dan amgylchiadau arbennig, mae'n dderbyniol rhoi hyd at 48 awr o rybudd. Fel rheol, un archwilydd fydd yn cynnal yr archwiliad ond ambell waith caiff ei gydweithwyr neu archwilwyr eraill (neu'r ddau) fod yn bresennol hefyd.

ADRAN H: ARCHWILIADAU

H2.6 Gellir defnyddio lluniau lloeren hefyd er mwyn asesu cymhwysra tir, ac mae'n bosibl y cynhelir archwiliad ar y fferm lle nodir anghysonderau.

H3 Pam mae angen ymweld â chi?

H3.1 Bydd angen inni ymweld â chi i wneud yn siŵr:

- bod eich datganiadau a'ch hawliadau am daliad yn gywir
- eich bod yn bodloni gofynion y cynllun
- bod eich anifeiliaid wedi'u tagio a'u cofrestru'n gywir
- eich bod yn cadw at y safonau Trawsgydymffurfio.

H4 Beth byddwn yn ei wneud?

H4.1 Bydd yr archwilydd yn archwilio'ch fferm ac yn edrych, yn ôl y gofyn, ar eich tir, cnydau, da byw ar gofnodion y fferm a'r symudiadau sydd wedi'u hadrodd i BCMS ar gyfer gwartheg neu EID Cymru ar gyfer defaid.

H4.2 Ar ôl cyrraedd eich fferm neu wrth drefnu apwyntiad, bydd yr archwilydd yn esbonio:

- pwrpas yr ymweliad
- y rheswm dros yr archwiliad
- beth fydd gofyn ichi ei wneud
- sut y caiff yr archwiliad ei gynnal
- am faint y bydd yr archwiliad yn para (er gallai hyn ddibynnu ar yr hyn a welir yn yr archwiliad).

H5 Sut gallwch baratoi ar gyfer archwiliad?

H5.1 Gallwch baratoi ar gyfer archwiliad drwy:

- sicrhau eich bod wedi ymateb i holl ohebiaeth Llywodraeth Cymru ac wedi ateb unrhyw ymholiadau ynghylch eich ceisiadau
- rhoi gwybod i Lywodraeth Cymru am unrhyw newidiadau yn eich ceisiadau, e.e. sut mae'r tir yn cael ei ddefnyddio, a hynny mewn da bryd
- cadw cofnodion diweddar sy'n gywir ac yn gyflawn.

H5.2 Mae rhestr cyn archwiliad wedi'i darparu ar dudalen 79 y Llyfryn hwn i'ch helpu i baratoi ar gyfer archwiliad.

ADRAN H: ARCHWILIADAU

H5.3 Mae rhagor o wybodaeth ar gael hefyd yn y llyfryn 'Pan ddaw'r archwilydd: Canllaw defnyddiol i ffermwyr' sydd ar gael ar [Archwiliadau fferm](#) neu gan y Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid.

H6 Cynlluniau Tir

Pa gynlluniau fydd yn cael eu harchwilio?

H6.1 Dyma'r cynlluniau sy'n cael archwiliadau tir:

- BPS (gan gynnwys y taliad i Ffermwyr Ifanc a'r Taliad Ailddosbarthu)
- Cynlluniau Eraill
- Cynlluniau Creu Coetir DG.

Beth mae'r archwilydd yn ei wneud

H6.2 Bydd yr archwilydd yn sicrhau nad yw'r tir a hawliwyd yn cynnwys tir anghymwys ar gyfer y cynllun a bod gofynion y cynllun yn cael eu bodloni. Bydd hynny'n golygu mesur caeau, gan gynnwys tir dan borfa neu gnydau â'r, a heb gynnwys nodweddion fel heolydd, pyllau dŵr a thir â mwy na 100 o goed fesul hectar neu adeiladau ac ati.

H6.3 Bydd yr archwilydd am weld dogfennau sy'n cefnogi'ch hawliad e.e. cytundebau rhentu ar dir pori tymhorol. Mae'n bosibl hefyd y bydd rhaid iddo gynnal archwiliadau pellach i brofi'ch bod yn bodloni'r diffiniad o ffermwr a'ch bod yn cyflawni gweithgareddau amaethyddol. Gallai hyn olygu edrych ar dderbynebau ac anfonebau.

H6.4 Os ydych yn hawlio taliad y Ffermwr Ifanc, bydd yr archwilydd yn gofyn am dystiolaeth i gefnogi'ch hawliad.

H6.5. Ar gyfer Cynlluniau Eraill a Chynlluniau Creu Coetir DG byddwn yn cynnal archwiliad er mwyn sicrhau eich bod yn cydymffurfio â holl ofynion y cynllun.

H6.6 Byddwn yn cynnal rhai archwiliadau gyda chymorth delweddau lloeren Synhwyro o Bell. Rydym yn eu defnyddio nhw a lluniau o'r awyr i weld faint o dir cymwys sydd gennych heb orfod anfon archwilydd atoch. Os nad oes gennym gwestiynau, wnewch chi ddim clywed gennym. Os oes rhywbeth yn bod, byddwn yn anfon llythyr atoch ac yn gofyn ichi am esboniad neu fe allwn anfon archwilydd i'ch gweld.

Am beth rydym yn chwilio?

H6.7 Bydd yr archwilydd yn edrych i weld:

- bod ffiniau pob cae yn gywir
- bod pob nodwedd anghymwys fel adeiladau, ffyrdd, traciau, rhedyn, prysg ac ati wedi cael ei datgan
- bod pob grŵp o goed a choetir anghymwys wedi cael ei dynnu o ran pori'r cae

ADRAN H: ARCHWILIADAU

- bod gwybodaeth, fel cytundebau rhentu, yn dangos mai chi sydd â'r hawl i ddefnyddio'r tir
- bod gwybodaeth, fel cytundebau rhentu, derbynebau, anfonebau yn dangos mai chi sydd â rheolaeth ar y tir
- eich bod wedi cydymffurfio â holl ofynion Cynlluniau Eraill a Chynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig.

H7 Archwiliadau Trawsgydymffurfio

H7.1 Set o ofynion yw Trawsgydymffurfio y mae'n rhaid i bob cwsmer gydymffurfio â nhw er mwyn medru cael taliad llawn. O dorri'r amodau hyn, caiff eich taliadau eu cosbi.

H7.2 Dyma'r cyfrifoldebau:

Awdurdod Rheolwr Cymwys	Y Maes y mae'r yn gyfrifol amdano
Llywodraeth Cymru	SMRs 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10 GAECs 1, 2, 4, 5, 6 a 7
Llywodraeth Cymru (Gyda Cyfoeth Naturiol Cymru)	SMR 1 a GAEC 3
Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion	SMRs 11, 12, 13
Y Gyfarwyddiaeth Meddyginiaethau Milfeddygol (Archwiliadau gan yr Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion)	SMR 5

H7.3 Caiff mwy nag un archwilydd gynnal archwiliad Trawsgydymffurfio a gallech gael eich archwilio fwy nag unwaith mewn blwyddyn, hynny efallai am fod yr Awdurdod Rheoli Cymwys wedi methu ag archwilio'r holl ofynion y mae'n gyfrifol amdany'n nhw mewn un archwiliad neu am fod mwy nag un Awdurdod wedi dewis archwilio'ch busnes.

H7.4 Bydd pob Awdurdod yn dewis ac yn cynnal archwiliadau ar wahân, a bydd Llywodraeth Cymru yn archwilio gwartheg a defaid ar wahân i'r prif archwiliadau trawsgydymffurfio. Ond, lle y bo'n bosibl o gwbl, byddwn yn ceisio cyfuno a chydrefnu archwiliadau.

Yr hyn sydd angen ichi ei wneud cyn yr ymweliad

H7.5 Bydd y rhestr cyn archwiliad ar dudalen 68 y llyfryn hwn yn eich helpu.

Beth byddwn yn ei archwilio

H7.6 Bydd y swyddog archwilio'n cadarnhau bod y SMR ac GAEC yn cael eu bodloni drwy:

ADRAN H: ARCHWILIADAU

- asesu'r tir yn weledol
- archwilio anifeiliaid yn gorfforol
- archwilio cofnodion.

H7.7 Byddwn hefyd yn sicrhau bod profion TB Gwartheg yn unol ag SMR 4 (Cyfraith ar Fwyd a Phorthiant) yn cael eu cwblhau drwy edrych yn uniongyrchol ar gronfa ddata'r Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion.

H8 Cadw cofnodion

H8.1 Rhaid ichi gadw, am hyd at 10 mlynedd, yr holl gofnodion a gwybodaeth angenrheidiol i ddangos eich bod wedi darparu gwybodaeth gyflawn a chywir ar eich SAF, a cheisiadau eraill, a'ch bod wedi gwneud yr hyn y mae angen ichi ei wneud.

H8.2 Rhaid glynu at y gofynion penodol ar gyfer cofnodi da byw hefyd. Rhaid i'r cofnodion hyn fodloni'r rheoliadau presennol o ran cofrestru ac adnabod anifeiliaid, symud anifeiliaid a niferoedd anifeiliaid. Mae llyfrau cofnodi safonol ar gyfer gwartheg, defaid a geifr ar gael gan y Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid a'r Gwasanaeth Cysylltwyr Fferm.

H8.3 Os hoffech i Lywodraeth Cymru fwrw golwg ar eich cofnodion i weld a ydynt yn bodloni'r safonau angenrheidiol, dylech gysylltu â'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid i drefnu apwyntiad gyda'r Gwasanaeth Cysylltwyr Fferm. Nid yw'r gwasanaeth yn cael dweud a yw'r cofnodion yn gywir ond fe fydd yn gallu dweud a yw'r fformat yn bodloni'r rheoliadau gofynnol. Cofiwch na all y gwasanaeth hwn gywiro camgymeriadau os oes archwiliad eisoes wedi'i gyhoeddi na chamgymeriadau sydd eisoes wedi'u gweld mewn archwiliad.

H9 Beth sy'n digwydd ar ôl archwiliad?

H9.1 Ar ddiwedd yr archwiliad corfforol, bydd yr archwilydd yn llenwi ffurflen a fydd yn crynhoi prif ganfyddiadau'r archwiliad ac yn nodi manylion unrhyw amodau fydd wedi'u torri. **Cofiwch**, gallai archwiliad gweinyddol sy'n cael ei gynnal ar ôl yr archwiliad weld bod amodau eraill wedi'u torri.

H9.2 Gofynnir ichi lofnodi'r ffurflen i gydnabod bod yr archwiliad wedi'i gynnal a'ch bod yn deall y prif ganfyddiadau.

H9.3 Byddwch chi'n cadw copi uchaf y ffurflen a bydd yr archwilydd yn cadw'r copi isaf. Weithiau bydd ffurflenni eraill yn cael eu gadael gyda chi, i nodi'r canfyddiadau ychwanegol yn fanwl.

H9.4 Os byddwn wedi cynnal archwiliad gwartheg ac wedi gweld camgymeriadau, byddwn yn gadael ffurflen arall ichi sy'n rhestru rhifau'r tagiau y gwelwyd camgymeriadau arnynt. Byddwn yn mynd ag unrhyw basbort sbâr ac yn rhoi derbynneb ichi amdano.

H9.5 Os byddwn yn cynnal archwiliad o dda byw ac yn gweld bod rhywbeth yn bod ar lawer o dagiau clust neu'n methu â chael hyd i gofnod ar gyfer pob anifail ar y fferm, efallai y byddwn yn gosod gorchymyn ar y fferm i gyfyngu ar symudiadau anifeiliaid.

ADRAN H: ARCHWILIADAU

H9.6 Os oes unrhyw beth ar y ffurflenni nad ydych yn ei ddeall, gofynnwch i'r archwilydd esbonio.

H9.7 Yn achos pob archwiliad, mae'n bosibl y bydd angen cynnal archwiliadau gweinyddol ar ôl yr archwiliad cyn bod cyhoeddi'r manylion.

H9.8 Pan fydd yr holl archwiliadau wedi'u cynnal, bydd y manylion yn cael eu rhoi yn ein cronfa ddata inni allu dilysu'ch hawliad. Byddwn yn anfon llythyr atoch i esbonio effaith unrhyw dramgwydd fydd wedi cael ei weld yn ystod yr archwiliadau.

H9.9 Ni fydd buddiolwyr a cheidwaid anifeiliaid sydd wedi cydymffurfio yn cael llythyr.

H10 Y camgymeriadau mwyaf cyffredin – sy'n arwain at gosbau ariannol

H10.1 Dyma rai o'r camgymeriadau mwyaf cyffredin:

Pob archwiliad:

- heb gadw cofnodion cyfoes, cyflawn a digonol.

Da byw:

- heb sicrhau bod tagiau clust yn cael eu cynnal yn briodol.

Gwartheg:

- peidio â rhoi gwybod i'r BCMS am symudiadau gwartheg o fewn 3 diwrnod calendr
- peidio â rhoi gwybod i'r BCMS o fewn 7 diwrnod calendr am farwolaeth gwartheg

Cynlluniau Eraill:

- Gofynion gwahardd stoc ddim yn cael eu bodloni
- peidio â datgan newidiadau i dir a nodweddion anghymwys.

H11 – Rhwystro archwiliad

H11.1 Mae'n ofyniad cyfreithiol eich bod yn caniatáu i archwiliad gael ei gynnal i gwirio cymhwysedd a gofynion cynlluniau, gan gynnwys gwirio bod rheolau Trawsgydymffurfio wedi eu bodloni.

Os byddwch chi neu eich cynrychiolydd yn rhwystro archwiliad rhag cael ei gynnal, bydd eich cais neu eich hawliadau yn cael eu gwrthod.

H12 Rhestr i ffermwyr o bethau i'w gwneud cyn archwiliad

Fe welwch isod restr i'ch helpu i baratoi ar gyfer archwiliad ac i'ch atgoffa o rai o'r pethau y dylech gadw golwg reolaidd arnyn nhw. Nid yw hon yn rhestr gyflawn a byddem yn eich cynghori i darllen y rhestr hon ar y cyd â'r set gyfan o ofynion.

Pob Archwiliad:
Gwnewch yn siŵr bod eich holl gofnodion, cofrestrau a dyddiaduron yn gyfoes. Enghraifft: gofalwch fod y cofnodion ar gyfer y canlynol yn gywir: Trawsgydymffurfio (e.e. bod y gofrestr wartheg yn cynnwys dyddiadau geni, symudiadau a marwolaethau; eich bod yn cofnodi'r moddion a Chynnyrch Amddiffyn Planhigion).
Archwilio Tir:
Gwnewch yn siŵr bod yr holl dir sydd ar gael ichi wedi cael ei ddatgan yn gywir, gan gynnwys unrhyw newidiadau ers cyflwyno'r SAF.
Gwnewch yn siŵr bod ffin pob cae yn gywir a bod pob nodwedd anghymwys wedi'i thynnu o'r arwynebedd.
Archwiliadau Cynlluniau Eraill a Chynllun Creu Coetir Datblygu Gwledig:
Edrychwch ar eich Contract a/neu Ddyfarniad Grant i wneud yn siŵr eich bod wedi bodloni pob gofyn.
Archwiliadau Da Byw:
Gwnewch yn siŵr bod yr holl gofnodion yn gyflawn ac yn gyfoes, ac yn cynnwys manylion pob genedigaeth, symudiad a marwolaeth.
Gwnewch yn siŵr nad yw'ch anifeiliaid wedi colli eu tagiau. Os oes tagiau ar goll, bydd angen archebu rhai yn eu lle ac aildagio'r anifeiliaid.
Gwnewch yn siŵr bod gennych basbortau ar gyfer yr holl wartheg ar eich daliad. Dychwelwch basbortau nad oes gennych anifeiliaid ar eu cyfer yn ôl i'r BCMS.
Gwnewch yn siŵr bod y BCMS yn gwybod am bob anifail sy'n marw neu sy'n cael ei werthu.

ADRAN H: Archwiliadau

Archwiliadau Da Byw (parhad):
Os oes gennych dir mewn lle ar wahân i'r prif ddaliad neu stoc oddi cartref, holwch eich swyddfa lechyd Anifeiliaid leol a oes angen cadw cofnodion ar wahân a rhoi gwybod am symudiadau.
Gwnewch yn siŵr bod gennych gyfleusterau trin da byw yn ystod yr archwiliad e.e. craets ar gyfer gwartheg.
Archwiliad Trawsgydymffurfio:
Darllenwch y taflenni ffeithiau am Drawsgydymffurfio ar wefan Llywodraeth Cymru i fod yn siŵr eich bod yn bodloni'r Gofynion SMR ac GAEC.
Ar ôl cwblhau'r Archwiliad:
Gofynnwch am gael llofnodi ffurflen Crynodeb yr Archwiliad ac unrhyw ffurflenni eraill i gydnabod bod yr archwiliad wedi cael ei gynnal a'ch bod yn deall y prif ganfyddiadau.
Gwnewch yn siŵr bod unrhyw ofynion sydd ar restr Crynodeb yr Archwiliad yn cael eu cyflawni o fewn yr amserlen a nodir.
Ar gyfer archwiliadau gwartheg: Cewch restr o rifau'r tagiau y gwelwyd camgymeriadau arnynt. Byddwn yn cymryd pasbortau nad oes gennych anifeiliaid ar eu cyfer ac yn rhoi derbynneb ichi ar eich cyfer.

Adran I – Y Drefn Apelio a Chwyno

I1 Y drefn apelio

I1.1 Mae'r 'Proses Apelio Annibynnol ar gyfer Grantiau a Thaliadau Gwledig' yn cynnig trefn apelio annibynnol ichi os ydych yn teimlo nad yw Llywodraeth Cymru wedi dod i benderfyniad cywir yn ôl rheolau cynllun. Bydd y broses yn edrych ar benderfyniadau'n ymwneud â:

- BPS
- Cynllun Coetir Ffermydd, Cynllun Premiwm Coetir Ffermydd
- Cynlluniau Eraill
- Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig.

I1.2 Mae'r broses apelio wedi'i rhannu'n ddwy ran:

- Cam 1: RPW i adolygu'r achos
- Cam 2: Panel Apelio Annibynnol i adolygu'r achos (os byddwch yn anhapus â'r penderfyniad yng Ngham 1).

I1.3 Mae'r Panel Annibynnol yn gwneud argymhellion i Weinidogion Cymru, a fydd yn penderfynu'n derfynol ar y mater gan ddod â'r broses i ben.

I1.4 Nid oes tâl am Gam 1 y broses ond codir tâl ar gyfer Cam 2. Ar gyfer apeliadau Cam 2 sy'n cyrraedd ar neu ar ôl 1 Ionawr 2026, codir tâl newydd o £220 am wrandawriad ysgrifenedig neu £290 am wrandawriad llafar. Mae'r tâl wedi codi i gyd-fynd â chost ffioedd y Panel Apêl Annibynnol (ni fydd unrhyw gost arall yn cael ei chynnwys). Bydd yr arian hwn yn cael ei dalu'n ôl yn llawn os bydd Cam 2 yn llwyddiannus.

I1.5 Rhaid i apêl, gan gynnwys y dystiolaeth ategol, gyrraedd o fewn 60 diwrnod ar ôl dyddiad y llythyr sy'n disgrifio'r penderfyniad rydych am apelio yn ei erbyn.

I1.6 Mae croeso ichi ohebu â ni yn y Gymraeg a byddwn yn ateb unrhyw lythyr yn y Gymraeg os mai honno yw'r iaith sy'n well gennych ei defnyddio. Ni fydd hyn yn arwain at unrhyw oedi.

I1.7 Ni ddylai apelwyr na'u cynrychiolwyr gysylltu ag aelodau o'r Panel Apeliadau Annibynnol yn uniongyrchol. Mae'n bosibl y byddwn yn ystyried hyn yn Ymddygiad Annerbyniol yn unol â chanllawiau [Rheoli ymddygiad annerbyniol cwsmeriaid Llywodraeth Cymru](#). Mae'n bosibl y bydd ymddygiad annerbyniol yn arwain at **ganslo taliadau a / neu wrthod ceisiadau, hawliadau neu apelau** (gweler adran A13.1).

I1.8 Er mwyn cael rhagor o wybodaeth am y drefn apelio ac am sut i gyflwyno apêl gan ddefnyddio'r ffurflen ar-lein cysylltwch â'ch Canolfan Gyswllt i Gwsmeriaid neu ewch i: [Apeliadau Grantiau a Thaliadau Gwledig: Canllaw](#).

I2 Y drefn gwyn

I2.1 Byddwn yn delio â chwynion yn unol â Chod Ymarfer Llywodraeth Cymru ar Gwynion. Cewch fwy o wybodaeth am sut i wneud gan y Tîm Cyngori ar Gwynion:

Y Tîm Cyngori ar Gwynion
Llywodraeth Cymru
Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ

Ffôn: 03000 251378
E-bost: cwynion@llyw.cymru
Gwefan: [Cwyn am Lywodraeth Cymru](#)

I2.2 Gallwch gysylltu hefyd ag Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru:

1 Ffordd yr Hen Gae,
Pen-coed,
CF35 5LJ
Ffôn: 0300 790 0203
Gwefan: [Ombwdsmon](#)

Adran J – Datgelu Data

J1 Deddf Diogelu Data 1998: Hysbysiad Preifatrwydd

J1.1 Mae'r hysbysiad hwn yn esbonio sut y bydd Llywodraeth Cymru'n defnyddio'r wybodaeth y byddwch yn ei rhoi ar Ffurflen y Cais Sengl (SAF) neu unrhyw ddogfen arall a ddefnyddir mewn cysylltiad â'ch cais am gymorth o dan Daliad Uniongyrchol, Cynlluniau Eraill a Chynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig. Mae'n esbonio hefyd sut y bydd Llywodraeth Cymru'n prosesu ac yn defnyddio'ch data personol a'ch hawliau o dan y Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol.

Rheolydd data'r wybodaeth a gyflwynir fel rhan o SAF 2026 yw **Llywodraeth Cymru, Parc Cathays, Caerdydd CF10 3NQ**.

Swyddog diogelu data yr wybodaeth honno yw'r **Swyddog Diogelu Data, Llywodraeth Cymru, Parc Cathays, Caerdydd CF10 3NQ**.

E-bost: Swyddogdiogeludata@llyw.cymru

J1.2 Bydd Llywodraeth Cymru'n prosesu ac yn rheoli'r wybodaeth y byddwch yn ei rhoi iddi yn unol â'i hymrwymadau a'i dyletswyddau o dan y Rheoliadau Ewropeaidd canlynol (fel y'u cedwir gan Ddeddf Taliadau Uniongyrchol i Ffermwyr (Parhad Deddfwriaethol) 2020 (c.2) a Rheoliadau (DU) 2020/90 a 2020/91):

- Rheoliad y Cyngor Rhif 1305/2013
- Rheoliad y Cyngor Rhif 1306/2013
- Rheoliad y Cyngor Rhif 1307/2013
- Rheoliad y Comisiwn Rhif 640/2014
- Rheoliad y Comisiwn Rhif 807/2014
- Rheoliad y Comisiwn Rhif 808/2014
- Rheoliad y Comisiwn Rhif 809/2014
- Rheoliad y Comisiwn Rhif 907/2014
- Rheoliad y Comisiwn Rhif 908/2014
- Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol rhif 679/2016.

Bydd yr wybodaeth yn cael ei defnyddio gan fwyaf i brosesu ac asesu'r SAF. Ond, caiff Llywodraeth Cymru ddefnyddio'r wybodaeth hefyd at bwrpasau eraill, gan gynnwys y rheini sy'n gysylltiedig â'i swyddogaethau a'i dyletswyddau o dan Daliad Uniongyrchol, Cynlluniau Eraill a Chynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig a'i hymrwymadau amgylcheddol statudol.

J1.3 Sail cyfreithiol y prosesu yw bod ei angen i gyflawni tasg a gynhelir wrth arfer yr awdurdod swyddogol a roddir i Lywodraeth Cymru.

J1.4 Mae Llywodraeth Cymru'n casglu data personol er mwyn gallu nodi'ch lleoliad chi a busnes eich fferm.

J1.5 Prosesir y data trwy broses wedi'i hawtomeiddio o reolau busnes sy'n defnyddio Cyfeirnod y Cwsmer (CRN) fel allwedd i fwyafrif yr adroddiadau.

J1.6 Caiff eich gwybodaeth ei storio am ddeng mlynedd ar ôl blwyddyn y gwnaed y taliad.

J2 Rhesymau dros rannu data personol

J2.1 Rhaid i ymgeiswyr fodloni'r safonau Trawsgydymffurfio, ymhlith pethau eraill, cyn cael taliad. Dyma'r asiantaethau sy'n gyfrifol am sicrhau bod cwsmeriaid yn cydymffurfio â'r gofynion hyn ac y caiff Llywodraeth Cymru rannu gwybodaeth â nhw:

- Cyfoeth Naturiol Cymru
- Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion
- Y Gyfarwyddiaeth Meddyginiaethau Milfeddygol
- Awdurdodau Lleol Cymru
- Asiantaeth Safonau Bwyd Cymru
- DEFRA
- Swyddfeydd Amaeth eraill Llywodraeth y DU.

Yn benodol, defnyddir yr wybodaeth fel a ganlyn:

- croeswrio gwybodaeth a Thrawsgydymffurfio rhwng sefydliadau'r Llywodraeth er mwyn sicrhau nad oes neb yn torri rheolau
- cynhyrchu a chyhoeddi mapiau sy'n dangos y tir sydd wedi cael cyllid amaethyddol
- llunio adroddiadau o ddata o wahanol ffynonellau a/neu grynodedbau ystadegol, ar gyfer eu cyhoeddi
- llywio penderfyniadau sy'n gysylltiedig â newid polisi a chyllid gan gynnwys astudiaethau sy'n cael eu cynnal ar ran Llywodraeth Cymru.
- medru cysylltu â thirfeddianwyr/defnyddwyr mewn argyfwng e.e. rheoli clefydau a rheoli tramgwyddau
- diogelu budd ymgeiswyr mewn cadwraeth tir a materion a all godi yn sgil ymholiadau am ariannu
- caniatáu i bartneriaid allu gwneud eu dyletswyddau cyfreithiol

- datgelu gwybodaeth i awdurdodau rheoleiddio, fel Tollau a Chyllid Ei Mawrhydi, Awdurdodau Lleol a'r Heddlu
- cyhoeddi gwybodaeth benodol ac ymateb i geisiadau am wybodaeth. Am ragor o wybodaeth, gweler paragraffau J3.2 – J3.3 y llyfryn hwn.

J3 Cyhoeddi a Datgelu Gwybodaeth

J3.1 Caiff yr wybodaeth ei rheoli a'i defnyddio gan Lywodraeth Cymru yn unol â'i hymrwymiaadau a'i dyletswyddau o dan y canlynol:

- Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000
- Deddf Diogelu Data 2018
- Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol 2004
- Rheoliad y Comisiwn Rhif 908/2014.
- Deddf yr Undeb Ewropeaidd (Ymadael) 2018.

J3.2 Gall aelod o'r cyhoedd ofyn am gael gweld eich gwybodaeth, gan gynnwys gwybodaeth bersonol amdanoch. Mae'n bosibl y bydd yn rhaid i Lywodraeth Cymru ryddhau gwybodaeth, gan gynnwys gwybodaeth bersonol amdanoch, wrth ymateb i gais o'r fath.

J3.3 Rhaid i Lywodraeth Cymru gyhoeddi manylion y symiau a dalwyd i fuddiolwrycymorth gwledig. Cyhoeddir data ar gyfer pob buddiolwr a bydd yn cynnwys enw a lleoliad y ffermwr/rheolwr tir a manylion y symiau ac enw'r cynllun. Ond, ni ddatgelir enwau'r rheini sy'n cael llai na'r hyn sy'n gyfwerth â €1,250 mewn cymorthdaliadau. Cyhoeddir y data bob blwyddyn ar 31 Mai a bydd y data ar gael am ddwy flynedd o'r dyddiad y cawsant eu cyhoeddi.

J4 Hawliau o dan y Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol (GDPR)

J4.1 Mae'r GDPR yn rhoi hawliau i unigolion mewn perthynas â'r data personol a gedwir amdanynt. Mae'r hawliau hynny'n cynnwys:

- yr hawl i gael gwybod (yr hysbysiad hwn)
- yr hawl i ofyn a chael copïau o'r data personol sydd gan Lywodraeth Cymru amdanynt, er y gall Llywodraeth Cymru gadw peth data weithiau neu wrthod rhoi copïau
- yr hawl, o dan rai amgylchiadau, i rwystro neu gyfyngu Llywodraeth Cymru rhag prosesu data personol
- yr hawl o dan rai amgylchiadau i ofyn am gywiro gwybodaeth anghywir
- yr hawl o dan rai amgylchiadau i gael data wedi'u dileu (eu hanghofio).

ADRAN J: DATGELU DATA

Os hoffech arfer unrhyw un o'r hawliau GDPR hyn, cysylltwch â Llywodraeth Cymru yn y cyfeiriad ar ddechrau'r hysbysiad hwn.

J4.2 Bydd hawl gan unigolion hefyd i ofyn i'r Comisiynydd Gwybodaeth, sy'n gorfodi ac yn cadw golwg ar y GDPR, farnu a fyddwn, wrth brosesu'ch gwybodaeth bersonol, yn debygol o gadw at amodau'r GDPR. Cysylltwch â'r Comisiynydd Gwybodaeth yn:

Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth – Cymru
Yr Ail Lawr, Tŷ Churchill
Ffordd Churchill
Caerdydd
CF10 2HH

Ffôn: 0330 414 6421. Ebost: cymru@ico.org.uk.
Gwefan: [Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth](#).

Adran K – Ffurflen y Cais Sengl

K1 Cyfarwyddyd a help i lenwi'ch SAF

K1.1 Mae 'Llawlyfr Sut i Lenwi Ffurflen y Cais Sengl (SAF) 2026' ar gael ichi ei ddarllen ar [wefan Llywodraeth Cymru](#). Fe welwch gyfarwyddyd manwl ynddo ar sut i lenwi pob rhan o'r SAF.

K1.2 Fe welwch gyfarwyddyd penodol o fewn y SAF ei hun:

- Os oes cyngor ar gael am y dudalen rydych chi'n ei llenwi ar hyn o bryd, fe welwch y botwm Help ar gyfer y Dudalen hon ar gornel dde ucha'r dudalen. Cliciwch ar y botwm i weld esboniad pellach ar bob cwestiwn ac eitem ar y dudalen.
- Bydd rhai cwestiynau ar y SAF yn cynnig help penodol ichi ar sut i ateb. Os oes help penodol ar gael ar gyfer y cwestiwn, fe welwch y botwm Help.

K1.3 Os ydych yn ei chael yn anodd llenwi'ch SAF, cysylltwch â'ch Canolfan Gyswllt i Gwsmeriaid am ragor o arweiniad (gweler Atodiad 7 am y manylion cysylltu). Bydd staff RPW yn gallu'ch helpu ac esbonio sut y dylech lenwi'r cais.

K1.4 Mae ein Swyddfeydd Rhanbarthol ar agor i'r cyhoedd trwy apwyntiad yn unig. Os oes angen rhagor o gymorth arnoch, yn enwedig i lenwi'r SAF am y tro cyntaf, gall y Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid eich helpu dros y ffôn. Efallai y bydd y Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid hefyd yn gallu gwneud apwyntiad 'Cymorth Digidol' i chi fynychu Swyddfa Ranbarthol lle gall aelod o staff eich tywys trwy'r broses.

A fydddech cystal â gwneud trefniadau i lenwi eich SAF ar-lein cyn gynted â phosibl gan ddefnyddio'r canllawiau a'r cymorth sydd wedi'u nodi uchod.

K1.5 Pwysig: Gall staff yr RPW esbonio sut y dylech lenwi'r ffurflen, ond ni allant fod yn gyfrifol am yr hyn rydych yn ei hawlio neu ddim yn ei hawlio – eich cyfrifoldeb chi yw hynny.

K2 Y dyddiad cau ar gyfer cyflwyno'r SAF

K2.1 Rhaid i'ch SAF gyrraedd Llywodraeth Cymru ddim hwyrach na chanol nos dydd Gwener, 15 Mai 2026. Bydd ceisiadau sy'n cyrraedd rhwng 16 Mai 2026 hyd at a chan gynnwys 9 Mehefin 2026 yn cael eu cosbi. Bydd ceisiadau a hawliadau sy'n cyrraedd ar ôl 9 Mehefin 2026 yn cael eu gwrthod.

Bydd neges ddarlledu sy'n atgoffa ynghylch cyflwyno SAF yn cael ei hanfon yr wythnos sy'n cychwyn ar 20 Ebrill, a'r wythnos sy'n cychwyn ar 4 Mai 2026 ac a'r wythnos sy'n cychwyn ar 1 Mehefin 2026 i'r cwsmeriaid hynny sydd heb gyflwyno eu cais eto.

K2.2 Rhaid i holl ddogfennau ategol y BPS gyrraedd erbyn 31 Rhagfyr 2026. Ni chaiff unrhyw daliad (gan gynnwys Rhagdaliad BPS) ei wneud tan y bydd tystiolaeth wedi dod i law eich bod yn cynnal gweithgarwch amaethyddol yn 2026. Os na fydd tystiolaeth wedi cyrraedd erbyn 31 Rhagfyr 2026, caiff eich hawliad ei wrthod.

ADRAN K: FFURFLEN Y CAIS SENGL

K2.3 Rhaid i bob dogfen ategol ar gyfer y Cynlluniau Eraill (Cymorth Organig a Chynllun Troi'n Organig) ein cyrraedd erbyn 31 Rhagfyr 2026. Os na fydd y dogfennau ategol wedi cyrraedd erbyn y dyddiad hwnnw, caiff eich hawliad ei wrthod.

K2.4 O beidio â chyflwyno'ch dogfennau ategol, gallech golli'ch taliad neu ran ohono a gallem wrthod eich cais a'ch hawliadau. Gweler K8 am restr lawn o'r dogfennau ategol.

K2.5 Darllenwch Adran G y llyfryn hwn am fanylion cosbau a gostyngiadau am gyflwyno'r SAF a dogfennau ategol yn hwyr.

K3 Pwy sy'n cael cyflwyno'ch SAF?

K3.1 Dim ond person sydd wedi cael caniatâd y busnes i gyflwyno ceisiadau ar ran y busnes fydd yn cael cyflwyno SAF Ar-lein.

K3.2 Os ydych am i asiant neu drydydd parti gyflwyno cais ar ran y busnes ac nad ydych wedi rhoi'ch caniatâd iddyn nhw wneud hynny, dilynwch y cyfarwyddiadau ar RPW Ar-lein neu gysylltwch â'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid i ofyn am ffurflen 'Awdurdodi Asiant / Asiant Coetiroedd / Undeb Ffermio / Cymdeithas Ffermwyr Taliadau Gwledig Cymru (RPW) Ar-lein'.

K4 Hawlio taliadau ar y SAF

K4.1 Bydd gofyn ichi wneud yn siŵr eich bod wedi hawlio'r holl daliadau rydych am eu hawlio ar eich SAF. Y dudalen 'Hawlio' fydd y dudalen gyntaf a welwch pan fyddwch yn dechrau llenwi'ch SAF a dyma lle bydd yn rhaid ichi ddangos eich bod am hawlio BPS 2026, taliad o dan Cynlluniau Eraill, Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig.

K4.2 Bydd gofyn ichi ddangos hefyd y caeau rydych am eu defnyddio i gefnogi taliad o dan bob cynllun rydych yn ei hawlio. Rhaid gwneud hynny ar dudalen Data Caeau'r SAF.

K4.3 Bydd taliadau Cymorth Organig yn cael eu talu ar arwynebedd cymwys o fewn y gaeau sydd wedi'u datgan ar eich SAF ac wedi'u hardystio fel rhai cwbl organig gyda Chorff Rheoli Organig (OCB) cydnabyddedig o 1 Ionawr 2026 a 31 Rhagfyr 2026. Bydd eich taliad yn seiliedig ar y tir sydd wedi'i gynnwys yn y Rhestr Tir ddiweddaraf y byddwch wedi'i chael gan eich OCB. Rhaid hawlio ar o leiaf 0.10 hectar.

K4.4 Ar gyfer y cynllun BPS, bydd gofyn ichi nodi'r hawliau pori tir comin rydych am eu defnyddio i hawlio taliad ar y dudalen Tir Comin.

K4.5 Er mwyn helpu i wneud y SAF yn haws i'w gwblhau, lle bynnag y bo'n bosibl, bydd eich SAF yn cael ei llenwi ymlaen llaw gyda thiciau hawlio cynllun yn y dudalen 'Hawliadau' ac ar y dudalen 'Data Caeau'. Bydd y dudalen 'Hawliadau' yn cael ei llenwi ymlaen llaw gyda thiciau hawlio cynllun lle mae ein cofnodion yn dangos bod gennych contract a/neu dyfarniad grant ar gyfer y cynlluniau canlynol; Cynllun Troi'n Organig, Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig, Grant Creu Coetir a/neu Grantiau Bach – Creu Coetir.

K4.6 Bydd y dudalen 'Data Caeau' yn cael ei llenwi ymlaen llaw lle mae ein cofnodion yn dangos bod gennych gontract a/neu ddyfarniad grant ar gyfer y cynlluniau canlynol; Cynllun Troi'n Organig, Cynlluniau Datblygu Gwledig Creu Coetir, Creu a Chynnal Coetir a Premiwm Creu Coetir.

Ar gyfer BPS 2026 byddwch yn gallu dewis yr opsiwn i roi ticiau hawliadau ymlaen llaw os cawsoch daliad ar gyfer BPS 2025.

K4.7 Mae'n bwysig eich bod yn darllen yr wybodaeth fydd wedi'i llenwi ymlaen llaw ar eich SAF er mwyn ichi allu gwneud newidiadau i wneud yn siŵr eich bod yn hawlio taliad ar bob cynllun a darn o dir rydych am ei hawlio.

K4.8 Os na fyddwch yn nodi'r cynlluniau rydych am hawlio'u taliad na'r caeau a hawliau pori tir comin rydych yn eu defnyddio i gefnogi'ch taliad, mae'n bosibl y bydd yn rhaid lleihau'ch taliad neu'ch cosbi neu hyd yn oed beidio â'ch talu o gwbl.

K4.9 Gallwch ddefnyddio tudalen y Crynodeb ar y SAF i gadarnhau bod eich cais yn rhestru'r holl gynlluniau rydych am hawlio'u taliad. Gallwch fynd iddi unrhyw bryd wrth ichi lenwi'ch SAF.

K5 Datgan tir ar y SAF

K5.1 Rhaid ichi ddatgan ar y SAF yr holl dir amaethyddol sydd o dan eich rheolaeth ar 15 Mai 2026, gan gynnwys yr holl dir sydd mewn Cynlluniau Eraill neu Chynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig.

K5.2 Ni ddylech ddatgan tir rydych yn berchen arno ond yn ei rentu i ffermwr arall (gan nad yw'r tir hwn o dan eich rheolaeth a dim ond y ffermwr sy'n ei rentu ddylai ei ddatgan).

K5.3 Byddwch yn gallu datgan y caeau sydd o dan eich rheolaeth ar dudalen 'Data Caeau' eich SAF. Ar y dudalen hon, gofynnir ichi ddatgan yr holl fathau o dir a nodweddion sydd ym mhob cae. Darllenwch Atodiad 2 y Llyfryn hwn am restr lawn o'r codau cynydau y gallwch eu defnyddio i wneud hyn. Hefyd, yn Atodiad 3, cewch fwy o wybodaeth am y codau cynydau y dylech eu defnyddio i gefnogi Creu Coetir.

K5.4 Hefyd, rhaid ichi ddatgan yn gywir yr holl nodweddion anghymwys a pharhaol ar y daliad a'r nodweddion anghymwys dros dro. Esbonnir y drefn yn Atodiad 1 y Llyfryn hwn.

K5.5 Rhaid ichi ystyried hefyd unrhyw dir cymwys rydych wedi rhoi'r gorau i gynhyrchu arno am gyfnod byr (e.e. ar gyfer gosod piblin).

K5.6 I wneud y SAF yn haws ei llenwi, byddwn wedi nodi ar eich rhan y caeau sydd yn ôl ein cofnodion ni o dan eich rheolaeth ar 15 Mai 2026. Mae'n bwysig eich bod yn gwneud yn siŵr bod yr holl dir y mae angen ichi ei ddatgan wedi'i nodi ar eich SAF. Bydd angen ichi ychwanegu unrhyw gaeau sydd o dan eich rheolaeth ond nad ydym wedi eu nodi ar eich rhan, gan gynnwys tir sydd wedi'i

ADRAN K: FFURFLEN Y CAIS SENGL

drosglwyddo a thir sydd ar rent tymor byr ar gyfer 2026. Bydd gofyn ichi ddileu caeau nad yw o dan eich rheolaethmwyach ar 15 Mai 2026.

K5.7 Lle medrwn, byddwn wedi rhoi'r codau cnydau a'r arwynebeddau ar eich SAF ar eich rhan, ar sail yr wybodaeth y gwnaethoch ei datgan yn 2025. Rhaid ichi gadarnhau bod yr wybodaeth yn gywir, a'i newid os oes angen i adlewyrchu'r sefyllfa fel y mae ar 15 Mai 2026. Os na fydd y colofnau 'Arwynebedd' a/neu 'Cnwd' yn adran Data Caeau eich SAF wedi'u llenwi ar eich rhan ar gyfer unrhyw gaeau, gwnewch yn siŵr eich bod chi yn llenwi'r blychau hyn. Gofalwch fod eich datganiad tir yn adlewyrchu'r sefyllfa fel y mae ar 15 Mai 2026.

K6 Datgan Tir Comin ar y SAF

K6.1 Defnyddiwch adran 'Tir Comin' eich SAF i ddatgan unrhyw hawliau pori tir comin sydd gennych. Os gwnaethoch chi ddatgan hawliau pori tir comin ar eich SAF 2025, byddwn wedi'u llenwi ar eich rhan ar eich SAF. Gofalwch eich bod yn datgan yr holl hawliau pori tir comin sydd ar gael ichi eu defnyddio a rhoi tic yn y blwch BPS i ddangos yr hawliau rydych am hawlio BPS arnyn nhw.

K6.2 Os ydych wedi gwneud cais am rif adnabod cae newydd ar gyfer tir comin sy'n cael ei bori gan un porwr, byddwn wedi'i llenwi ar eich rhan yn yr adran Data Caeau ar eich SAF. Peidiwch â'i ddatgan yn yr adran Tir Comin os mai un porwr sy'n pori'r tir comin.

K7 Gwybodaeth sydd wedi'i llenwi ar eich rhan ar eich SAF

K7.1 Byddwn wedi llenwi gymaint o'ch SAF 2026 â phosibl, gan ddefnyddio'r wybodaeth sydd gan yr RPW ac y gwnaethoch ei datgan yn 2025, fel y gwelwch isod.

Adran y SAF	Gwybodaeth wedi'i nodi ar eich rhan
Hawlio	Ticiau i hawlio Cynllun Troi'n Organig a/neu Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig a'r premiwm Cynnal Creu Coetir a'r Premiwm Creu Coetir lle mae ein cofnodion yn dangos bod gennych Gytundeb a/neu Ddyfarniad Grant. Sylwer: Ni fydd ticiau i hawlio yn cael eu llenwi ymlaen llaw ar gyfer Cymorth Organig. Os ydych am hawlio taliad, rhaid i chi roi tic yn y blwch Cymorth Organig yn yr Adran Hawliadau. Wrth ddechrau'ch SAF, gallwch ganiatáu inni roi tic i hawlio BPS 2026 ar eich rhan. Ni allwn wneud hynny os na chawsoch daliad BPS 2025. Pwysig: Os nad yw ticiau hawlio BPS 2026 wedi'u nodi ar eich rhan a'ch bod am hawlio taliad, gofalwch eich bod yn ticio BPS 2026 yn yr Adran Hawlio.

ADRAN K: FFURFLEN Y CAIS SENGL

Hawliau BPS	Yr hawliau sydd gennych yn ôl ein cofnodion ni. Ond nid hawliau sydd wedi'u trosglwyddo a heb eu prosesu eto.
Trefniadaeth y Busnes	Nifer yr unigolion yn y busnes yn ôl ein cofnodion cyfredol.
Trawsgydymffurfio	Wrth ddechrau'ch SAF, gallwch ddewis ein bod yn rhoi'r un atebion ag a gawsom gennych yn 2025.
Tir Comin	Yr hawliau pori tir comin y gwnaethoch eu datgan llynedd. Wrth ddechrau'ch SAF, gallwch ganiatáu inni roi tic wrth dir comin i hawlio BPS 2026. Ni allwn wneud hynny os na chawsoch daliad BPS 2025. Pwysig: Os nad yw ticiau hawlio BPS 2026 wedi'u rhoi ar eich rhan a'ch bod am hawlio taliad, yna rhaid ichi sicrhau'ch bod yn ticio BPS 2026 ar gyfer pob comin rydych am gael taliad ar ei gyfer.
Data Caeau	Caeau sydd yn ôl ein cofnodion ar gael ichi o dan eich rheolaeth ar 15 Mai 2026. Lle medrir, cofnodir cnydau, nodweddion parhaol wedi'u mapio ac arwynebeddau. Ticiau i hawlio Cynllun Troi'n Organig a/neu Cynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig a'r premiwm Cynnal Creu Coetir a'r Premiwm Creu Coetir lle mae ein cofnodion yn dangos bod gennych Gytundeb a/neu Ddyfarniad Grant. Sylwer: Ni fydd ticiau hawlio yn cael eu rhoi ymlaen llaw ar gyfer Cymorth Organig. Os hoffech hawlio'r taliad hwn, bydd angen i chi ychwanegu tic hawlio yn y blwch hawlio Cymorth Organig yn yr Adran Data Caeau ar yr holl barseli tir cymwys yr hoffech hawlio taliad arnynt. Wrth ddechrau'ch SAF, gallwch ganiatáu inni roi tic wrth gnydau cymwys i hawlio BPS 2026. Ni allwn wneud hynny os na chawsoch daliad BPS 2025. Pwysig: Os nad yw ticiau hawlio BPS 2026 wedi'u rhoi ar eich rhan a'ch bod am hawlio taliad, yna rhaid ichi sicrhau'ch bod yn ticio BPS 2026 ar gyfer pob cnwd parhaol rydych am gael taliad ar ei gyfer.

K7.2 Gofalwch eich bod yn darllen yr wybodaeth fydd wedi'i llenwi ymlaen llaw ar eich SAF er mwyn ichi allu ei newid a chyflwyno datganiad cywir ar gyfer 2026. Eich cyfrifoldeb chi yw sicrhau bod yr wybodaeth, gan gynnwys yr wybodaeth gafodd ei llenwi ar eich rhan, yn gywir.

K8 Dogfennau ategol

K8.1 Bydd gofyn ichi gyflwyno'r dogfennau ategol sydd eu hangen ar gyfer y Cynlluniau Eraill –Cymorth Organig a Chynllun Troi'n Organig, gan gynnwys y rhai i ddangos eich bod yn cynnal gweithgaredd amaethyddol, cyn y dyddiad cau o 31 Rhagfyr 2026.

Rhaid cyflwyno dogfennau ategol BPS erbyn 31 Rhagfyr 2026.

BPS, Cymorth Organig a Chnllun Troi'n Organig – Gweithgarwch Amaethyddol	
Os nad ydych yn datgan manylion eich da byw yn yr adran Lefelau Stocio neu os nad ydych yn datgan y cnydau Âr neu Barhaol yn yr adran Data Caea, rhaid ichi roi tystiolaeth eich bod yn cynhyrchu cynnyrch amaethyddol.	Mae'r busnes yn cynhyrchu cynnyrch amaethyddol. Gallai tystiolaeth gynnwys: • Cofnodion diadell neu fuches • Derbynebau hadau glaswellt / cnydau âr • Cofnodion llaeth • Derbynebau gwerthu • Tystiolaeth filfeddygol • Adroddiad gan agronomegydd • Derbynebau ffensys • Derbynebau perthi • Derbynebau gwrtaith • Derbynebau plaladdwyr • Derbynebau silwair, gwywair a gwair. Mae'r busnes yn cadw'r tir mewn cyflwr sy'n addas ar gyfer ei bori a'i drin. Gallai tystiolaeth gynnwys: • Copïau o anfonebau a ddefnyddiwyd i reoli chwyn goresgynnol estron a phrysgwydd e.e. plaladdwyr. • Copïau o gofnodion fferm sy'n dangos gwaith rheoli chwyn goresgynnol estron a phrysgwydd e.e.ocio, llyfnu, rholio, torri, plaladdwyr. • Copïau o gontractau neu gofnodion fferm ar gyfer gwaith cynnal a chadw ar ffiniau cadw stoc e.e. ffensys, plannu/torri perthi.

ADRAN K: FFURFLEN Y CAIS SENGL

BPS - Gorchmynion Cadw Coed (TPO)	
Coed sydd â Gorchymyn Cadw Coed i'w hamddiffyn.	• Copi o'r Gorchymyn Cadw Coed ar gyfer y coed rydych yn hawlio BPS arnyn nhw. • Llythyr oddi wrth yr Awdurdod Cynllunio Lleol sy'n dweud bod y coed rydych yn hawlio BPS arnyn nhw yn destun Gorchymyn Cadw Coed.

Cynllun Troi'n Organig	
Tystiolaeth os ydych yn y 2 flynedd gyntaf o'ch Ddyfarniad Grant Cynllun Troi'n Organig.	• Tystiolaeth o weithgarwch amaethyddol, os oes angen. • Copi o Dystysgrif a Rhestr Tir diweddaraf y Corff Rheoli Organig (OCB). • Copi o'r cais Corff Rheoli Organig. • Cynllun troi'n organig. • Hawlwyr Garddwriaethol – cofnodion cnydau, anfonebau a derbynebau. • Hawlwyr sy'n godro: naill ai llythyr bwriad oddi wrth brynwr/prosesydd llaeth sy'n dangos y byddant, mewn egwyddor, yn prynu'r llaeth organig ar ôl ichi droi'n organig NEU gadarnhad ac esboniad oddi wrth y rheini sy'n prosesu llaeth ar y daliad, o sut ydynt yn bwriadu newid eu dulliau prosesu a'u cynnyrch fel ymateb i faint o laeth organig sydd ar gael.
Tystiolaeth os ydych ym mlynnyddoedd 3 i 5 o'ch Contract Cynllun Troi'n Organig.	• Tystiolaeth o weithgarwch amaethyddol, os oes angen. • Copi o Dystysgrif a Rhestr Tir diweddaraf y Corff Rheoli Organig (OCB).

Cymorth Organig	
Tystiolaeth, os ydych yn hawlio Cymorth Organig	• Os oes angen ichi gyflwyno tystiolaeth i ddangos eich bod yn ymgymryd â gweithgarwch amaethyddol ar gyfer BPS neu os nad ydych wedi hawlio BPS, bydd angen ichi gyflwyno tystiolaeth i ddangos eich bod yn bodloni'r gofynion ar gyfer cynhyrchwyr cynradd.

ADRAN K: FFURFLEN Y CAIS SENGL

	Mae cynhyrchwyr cynnyrch amaethyddol cynradd yn cynnwys y sectorau ffermio canlynol: âr, cig eidion, godro, geifr, garddwriaeth, moch, dofednod, defaid, gwenyna. • Copi o Dystysgrif ddiweddaraf oddi wrth eich Corff Rheoli Organig (OCB) a Rhestr Tir diweddaraf. • Os ydych yn hawlio ar gyfer Garddwriaeth, tystiolaeth o werthu cnydau garddwriaethol organig nad ydynt yn borthiant ar raddfa fasnachol. Os nad oes gennych dystiolaeth eich bod yn gwerthu'n fasnachol, er enghraifft, gan nad yw'r cnwd yn barod i'w gynaeafu, e.e. gwinllan neu berllan sydd newydd ei sefydlu, efallai y gallwn eich talu os gallwch gyflwyno tystiolaeth, e.e. anfonebau ar gyfer y planhigion a / neu luniau geo-dag o'r cnwd yn y ddaear, i ddangos y bydd eich menter yn gweithredu ar raddfa fasnachol. • Os ydych chi'n hawlio ar gyfer llaeth, tystiolaeth o werthu llaeth organig neu gynhyrchion sy'n deillio o laeth. • Os oes gennych lai na 3 hectar o dir amaethyddol cymwys wedi'i gofrestru gyda Taliadau Gwledig Cymru yng Nghymru, mae'n rhaid i chi gyflwyno tystiolaeth i ddangos dros 550 o oriau llafur safonol. • Llythyr cyfrifwyr i gadarnhau bod y busnes wedi cwblhau mwy na 550 awr yn y flwyddyn galendr flaenorol Neu • Dim ond os yw'n darparu lefel gyfatebol o sicrwydd y derbynnir tystiolaeth heblaw llythyr gan gyfrifydd achrededig fel prawf. Mae hyn yn golygu y dylid ei wirio gan ffynhonnell annibynnol, achrededig, fel cyfreithiwr, sydd â digon o ddealltwriaeth o'r busnes i gadarnhau'r hawliad o waith 550 awr yn cael ei wneud.
--	---

K8.2 Os ydych yn cyflwyno'ch dogfennau ategol trwy'r post, yn hytrach na thrwy RPW Ar-lein, gofalwch eich bod yn eu postio mewn da bryd a'ch bod yn rhoi digon o stampiau.

Pwysig: Ni fydd Llywodraeth Cymru'n gallu cymryd post heb ddigon o stampiau. Gallai hynny olygu na fydd modd derbyn eich dogfennau na rhoi derbynneb ar eu cyfer.

K8.3 Rydym yn eich cyngori i ddefnyddio post cofnodedig (*recorded delivery*) neu wedi'i olrhain (*tracked*) ond cofiwch nad yw hyn yn warant y bydd eich dogfennau yn cyrraedd Llywodraeth Cymru erbyn y dyddiadau cau a nodwyd uchod. Nid oes gwahaniaeth pa drefniadau postio a ddefnyddir, na beth yw'r rhesymau dros unrhyw oedi (h.y. dim digon o stampiau), bydd ceisiadau hwyr yn cael eu cosbi neu'n cael eu gwrthod a gallech golli taliadau.

K9 Cyflwyno'ch SAF

K9.1 Fe welwch Gynodeb sy'n dod gyda'r SAF tuag at ddiwedd y cais. Mae hwn yn crynhoi'ch datganiad a gallwch ei ddefnyddio i wneud yn siŵr eich bod wedi hawlio'r holl gynlluniau ac wedi cynnwys yr holl dir sydd ei angen.

K9.2 Adran Cyflwyno'r SAF yw rhan ola'r cais. Mae hon yn cynnwys y dudalen 'Gwallau a Gwybodaeth' fydd yn dangos neu â dolen i'r holl negeseuon gwybodaeth a gwall sy'n dal yn ymddangos ar eich cais. Bydd angen ichi gywiro'r gwallau cyn cyflwyno'ch SAF. Os oes yna negeseuon gwybodaeth yn dal yn y golwg, dylech edrych arnynt ac ystyried a oes angen ichi newid eich datganiad.

K9.3 Cyn cyflwyno'ch SAF, byddwn yn gofyn ichi dicio blwch i gadarnhau'ch bod wedi darllen y 'Datganiadau a'r Ymrwymadau' a'ch bod yn cytuno â nhw. Trwy dicio'r blwch hwn ar eich SAF, rydych yn cadarnhau'ch bod yn cydymffurfio â:

- rheolau cynlluniau'r SAF
- y 'Datganiad a'r Ymrwymadau' ar y SAF
- 'Llyfryn Rheolau Cais Sengl 2026'
- Y 'Taflenni Ffeithiau Trawsgydymffurfio i Ffermwyr' diweddaraf.

K9.4 Trwy gytuno â'r "Datganiadau a'r Ymrwymadau", rydych yn derbyn mai'ch cyfrifoldeb chi yw sicrhau bod yr wybodaeth rydych chi'n ei datgan ar eich SAF yn gywir. Gellid erlyn unrhyw un sy'n gwneud datganiad ffug neu sydd ddim yn rhoi gwybod i Lywodraeth Cymru am unrhyw newid perthnasol i'r wybodaeth gafodd ei rhoi ar y SAF. Gallai datganiad ffug, anghywir neu anghyflawn neu fethiant i roi gwybod i Lywodraeth Cymru am unrhyw newid perthnasol i'r wybodaeth gafodd ei rhoi ar y SAF arwain at golli'r hawl i daliad a/neu adennill taliadau sydd wedi'u gwneud.

K9.5 Byddwch yn cael cadarnhad ar-lein gennym yn syth ar ôl cyflwyno'ch SAF. Gallwch ei brintio ar gyfer eich ffeiliau. Os na fyddwch wedi cael cadarnhad ar-lein, anfonwch neges ar-lein trwy'ch cyfrif RPW Ar-lein neu cysylltwch â'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid.

K9.6 O fewn diwrnod wedi ichi gyflwyno'ch SAF, dylech gael copi o'ch cais terfynol yn adran 'Negeseuon' eich cyfrif RPW Ar-lein. Yn ogystal â chopi o'r ffurflen, bydd y neges yn cynnwys copi o unrhyw frasfapiau rydych wedi'u cyflwyno a chopi o'r Crynodeb. Os na fyddwch wedi cael y neges hon, rhwch wybod inni trwy anfon neges ar-lein atom o'ch cyfrif RPW Ar-lein neu cysylltwch â'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid.

K9.7 Rydym yn eich cynghori i ddefnyddio'r copi o'r SAF a gawsoch yn adran 'negeseuon' eich cyfrif RPW Ar-lein i wneud yn siŵr eich bod wedi nodi'r holl gynlluniau a'r tir rydych am eu hawlio. Rhaid rhoi gwybod i'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid am unrhyw ddata sy'n eisiau neu wallau sydd angen eu cywiro erbyn 9 Mehefin 2026 er mwyn i'ch cais allu cael ei newid, ond os bydd eich newidiadau'n cyrraedd o 3 Mehefin 2026 tan a chan gynnwys 9 Mehefin 2026, cewch gosb am hawlio'n hwyr.

K10 Ymateb i ymholiadau

K10.1 Dylech ymateb i unrhyw ymholiadau gan Lywodraeth Cymru am eich SAF cyn gynted ag y bo modd. O beidio â gwneud, gallai arwain at oedi o ran taliadau, gostyngiadau ac atal taliadau.

K10.2 Mae croeso ichi ohebu â ni yn y Gymraeg a byddwn yn ateb unrhyw lythyr yn y Gymraeg os mai honno yw'r iaith sy'n well gennych ei defnyddio. Ni fydd hyn yn arwain at unrhyw oedi wrth brosesu'ch SAF.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

Atodiad 1: Datgan a Thynnu Nodweddion Anghymwys

AN1.1 Cyflwyniad

AN1.1.1 Nodweddion anghymwys yw'r rhannau hynny o gae nad oes modd tyfu porfa na chnydau arnynt. Maen nhw'n cynnwys rhannau a wnaed gan ddyn, fel adeiladau, arwynebau caled, traciau na ellir eu pori a nodweddion dŵr a rhannau naturiol, fel creigiau, sgri (mannau moel), prysgwydd, rhedyn a grwpiau o goed.

AN1.1.2 Dylech ddatgan darnau anamaethyddol o dir, fel gerddi, paneli solar, parciau carafanau a chylchoedd marchogaeth ar eich SAF fel nodweddion anghymwys gan ddefnyddio'r cod cnydau cywir (NO1) gan eu bod yn anghymwys.

AN1.1.3 Rhaid datgan y nodweddion anghymwys hyn ar eich SAF gan defnyddio'r cod cywir a thynnu'r arwynebedd anghymwys o arwynebedd cyfan y cae. Fe welwch restr lawn o'r holl nodweddion anghymwys yn Atodiad 2 y llyfryn hwn.

AN1.2 Gwybodaeth bwysig am dynnu coed/coetir

AN1.2.1 Mae'r rheolau bellach yn gofyn am drefn lymach ar gyfer caeau â choed a nodweddion gwasgaredig anghymwys.

AN1.2.2 Os oes grŵp o goed, caiff y darn tir cyfan o dan goed ei dynnu o arwynebedd cymwys y cae (nid dim ond arwynebedd y boncyffion). Gallai hynny olygu leihad yn eich arwynebedd cymwys.

AN1.2.3 Os oes mwy na 100 o goed yn tyfu fesul hectar o'r arwynebedd cymwys mwyaf, ni chewch daliad BPS ar y cae hwnnw.

AN1.2.4 Os oes 100 neu lai o goed yn tyfu yn wasgaredig fesul hectar o'r arwynebedd cymwys mwyaf, bydd angen ichi dynnu arwynebedd boncyffion y coed a'r gwreiddiau sydd yn y golwg i weld faint o'r cae y gellir ei bori.

AN1.3 Beth yw'r Arwynebedd Cymwys Mwyaf?

AN1.3.1 Arwynebedd Cymwys Mwyaf cae yw'r arwynebedd sydd ar ôl wedi tynnu'r holl nodweddion anghymwys o arwynebedd y cae cyfan.

AN1.3.2 I gyfrif Arwynebedd Cymwys Mwyaf eich cae ac i fesur arwynebedd y darn gwasgaredig o goed, tynnwch yr holl nodweddion anghymwys o arwynebedd y cae cyfan yn y drefn ganlynol:

- 1 tynnwch arwynebedd y nodweddion anghymwys a wnaed gan ddyn gan gynnwys pyllau dŵr artiffisial
- 2 tynnwch arwynebedd nodweddion dŵr: afonydd (100m² a mwy), nentydd (100m² a mwy) a phyllau naturiol (dros 0.10 hectar)
- 3 tynnwch arwynebedd grwpiau o ddarnau moel naturiol o dir, fel creigiau/sgri sydd 100m² a mwy
- 4 tynnwch arwynebedd grwpiau o brysgwydd/rhedyn sydd 100m² a mwy
- 5 tynnwch arwynebedd grwpiau o goed sydd 100m² a mwy

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

- 6 cynhaliwch asesiad o nodweddion naturiol gwasgaredig sydd lai na 100m²:
- darnau moel naturiol o dir (creigiau/sgri)
 - prysgwydd/rhedyn.

AN1.4 Cyfrif 100 coeden yr hectar (100 coeden/hectar)

AN1.4.1 Ar ôl cyfri'r Arwynebedd Cymwys Mwyaf, bydd angen asesu a oes 100 o goed yr hectar yn yr Arwynebedd Cymwys Mwyaf, gan gynnwys grwpiau gwasgaredig o lai na 100m²

- Os oes mwy na 100 coeden/hectar, ni chewch daliad BPS o gwbl ar y cae hwnnw. Gweler enghraifft (a) yn AN1.4.2 isod.
- Os oes 100 coeden/hectar neu lai, mae'r cae'n gymwys am BPS ond rhaid tynnu'r arwynebedd sydd o dan goed. Gweler enghraifft (b) yn AN1.4.2 isod.

Enghraifft:

Cyfanswm maint cae yw 5.50 hectar.

Cyfanswm arwynebedd y nodweddion a wnaed gan ddyn, y nodweddion dŵr a'r nodweddion naturiol anghymwys sy'n fwy na 100m² (gweler camau 1-5 yn AN1.3.2 uchod) yw 1.25 hectar.

Cynhelir asesiad pellach o'r creigiau a'r rhedyn gwasgaredig (camau 6a – 6b yn AN1.3.2 uchod) a gwelir bod ganddynt arwynebedd anghymwys o 0.25 hectar. Yr Arwynebedd Cymwys Mwyaf felly yw:

Maint y Cae	= 5.50 hectar
Tynnu'r Arwynebedd Anghymwys	= 1.25 hectar (Swm cam 1-5 uchod)
Tynnu'r asesiad o nodweddion gwasgaredig	= 0.25 hectar (Swm cam 6a-b uchod)
Arwynebedd Cymwys Mwyaf	= 4.00 hectar

AN1.4.2 Enghreifftiau o 100 coeden/hectar

- (a) 4.00 hectar yw Arwynebedd Cymwys Mwyaf y cae hwn ac mae mwy na 400 o goed yn tyfu arno. **Nid yw'r cae cyfan felly'n gymwys am BPS.**
- (b) 4.00 hectar yw Arwynebedd Cymwys Mwyaf y cae hwn a dim ond 50 o goed gwasgaredig sy'n tyfu arno. Mae'r cae yn gymwys am y BPS, ond **dylech gynnal asesiad i fesur arwynebedd y coed gwasgaredig a dylech dynnu'r arwynebedd hwn o Arwynebedd Cymwys Mwyaf y cae:**

Arwynebedd Cymwys Mwyaf	= 4.00 ha
Tynnu'r Asesiad	= 0.25 ha (o goed gwasgaredig)
Arwynebedd Cymwys y Cae	= 3.75 ha

AN1.5 Sut mae nodi'r Nodweddion Anghymwys a'u cyfrif?

AN1.5.1 Rhaid ichi gael hyd a nodi'r holl nodweddion anghymwys ym mhob cae rydych yn ei ddatgan yn eich SAF a'u mesur mewn hectarau.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

AN1.5.2 I fesur arwynebedd nodwedd mewn hectarau, dylech fesur ei hyd a'i lled mewn metrau, eu lluosu a rhannu'r canlyniad â 10,000m² (arwynebedd 1 hectar). Er enghraifft: adeilad sy'n 10m x 10m = 100m², ac yna ei rannu â 10,000m² = 0.01 hectar.

AN1.5.3 Rhaid datgan arwynebedd hyd at 2 bwynt degol, dylech felly ei dalgrynnu i'r rhif agosaf; er enghraifft, dylech dalgrynnu 0.005 hectar i 0.01 hectar, a dylech dalgrynnu 0.014 hectar i 0.01 hectar.

AN1.6 Mapiau Rhyngweithiol SAF 2026

AN1.6.1 Ar RPW Ar-lein, cewch ddefnyddio'r erfyn mapio rhyngweithiol a lluniau o'r awyr i'ch helpu i ddangos a mesur nodweddion anghymwys yn eich cae.

AN1.6.2 Mae'r cyngor sy'n dilyn yn esbonio sut i nodi, mesur a datgan pob math o nodweddion anghymwys ym mhob cae.

Nodweddion a wnaed gan ddyn

AN1.7 Beth yw nodwedd a wnaed gan ddyn?

AN1.7.1 Adeiladwaith sydd wedi'i adeiladu, fel adeiladau, arwynebau caled, traciau na ellir eu pori, ffyrdd a phyllau dŵr, yn hytrach na rhywbeth sy'n bod yn naturiol yw nodwedd a wnaed gan ddyn. Fe welwch restr lawn o'r nodweddion o waith dyn yn Atodiad 2 y Llyfryn hwn.

AN1.7.2 Sut mae mesur arwynebedd nodweddion a wnaed gan ddyn a nodweddion anamaethyddol?

- Nodwch y nodwedd a wnaed gan ddyn yn y parcel tir
- mesurwch hyd a lled y nodwedd.

Enghraifft: mae adeilad 20m wrth 10m yn 200m² o faint – dylech ei ddatgan fel 0.02 hectar; mae trac 100m wrth 3m yn 300m² o faint – dylech ei ddatgan fel 0.03 hectar.

- Os oes mwy nag un o'r un math o nodweddion yn y cae, dylech adio arwynebedd pob un.

Enghraifft: mae dau adeilad mewn cae, un yn 0.01 hectar a'r llall yn 0.02 hectar. Adiwrch nhw at ei gilydd a chyfanswm arwynebedd yr adeiladau felly yw 0.03 hectar (0.01 hectar + 0.02 hectar).

- Os ydy arwynebedd nodwedd unigol yn 0.01 hectar neu fwy, dewiswch y cod priodol yn Atodiad 2 y Llyfryn a datgan arwynebedd y nodwedd wrth y cae ar y ffurflen
- dylech ddatgan yr arwynebedd a'i dynnu o arwynebedd y cae cyfan yn y drefn a nodir yn AN1.3.2 uchod.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

Beth os yw arwynebedd y nodwedd unigol a wnaed gan ddyn yn llai na 0.01ha?

AN1.7.3 Os yw arwynebedd nodwedd a waith dyn yn llai na 0.01 hectar ac os nad oes nodweddion eraill a wnaed gan ddyn yn y cae, yna ystyrir bod y nodwedd yn un ddi-nod ac nad oes angen ei datgan.

AN1.7.4 Fodd bynnag, os oes mwy nag un o'r un nodwedd yn y cae, e.e. tylcau, yna dylid cynnal asesiad o'r cae cyfan ac adio arwynebedd pob un o'r nodweddion unigol hyn. Fe welwch gyfarwyddiadau sut i gynnal asesiad yn AN1.12 y Llyfryn hwn.

AN1.7.5 Os oes mwy nag un math o nodwedd anghymwys yn y cae, ac os yw eu harwynebedd o'u hadio at ei gilydd yn 0.01 hectar neu fwy, yna dylech ddatgan cyfanswm arwynebedd yr holl nodweddion hyn ar y SAF wrth y brif nodwedd.

Enghraifft: mae adeilad 0.004 hectar o faint, arwyneb galed 0.004 hectar o faint a thrac 0.003ha yn y cae. Cyfanswm arwynebedd y tri yw 0.01 hectar (0.004 hectar + 0.004 hectar + 0.003 hectar = 0.011 hectar). Dylech ei ddatgan wrth y cod ZZ89.

Pryd mae pwll a wnaed gan ddyn yn gymwys?

AN1.7.6 Rhaid datgan pob pwll o waith dyn fel nodwedd; ond mae pyllau sydd wedi eu hadeiladu o ganlyniad i gynllun Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 yr UE – 2020 ac sy'n llai na 0.10 hectar yn gymwys am BPS. Gweler y codau cynyda ar gyfer pyllau dŵr yn Atodiad 2 y Llyfryn hwn.

Nodweddion dŵr

AN1.8 Beth yw nodwedd dŵr?

AN1.8.1 Mae nodweddion dŵr yn cynnwys nentydd, afonydd a phyllau naturiol (mwy na 0.01 hectar). Fe welwch restr lawn o'r holl nodweddion dŵr yn Atodiad 2 y Llyfryn hwn.

AN1.8.2 Sut mae mesur arwynebedd nodweddion dŵr?

- Nodwch yr holl nodweddion dŵr yn y cae; afonydd a nentydd a phyllau (0.01 hectar neu fwy)
- mesurwch eu hyd a'u lled.

Enghraifft: mae afon 55 m o hyd wrth gyfartaledd o 6 m yn 330 m² – dylech ei datgan yn afon/nant 0.03 hectar.

- Os oes mwy nag un o'r nodweddion hyn yn y cae, rhaid adio pob un.

Enghraifft: mae dwy afon mewn cae, mae un yn 0.01 hectar a'r llall yn 0.02 hectar. Dylech adio arwynebedd y ddwy afon. Cyfanswm arwynebedd y ddwy gyda'i gilydd yw 0.03 hectar (0.01ha + 0.02ha).

- Os ydy arwynebedd nodwedd unigol yn 0.01 hectar neu fwy, dewiswch y cod priodol yn Atodiad 2 y Llyfryn hwn (ZZ30 ar gyfer pyllau, ZZ31 ar gyfer afonydd/nentydd) a datgan arwynebedd y nodwedd wrth y cae ar y ffurflen

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

- dylech ddatgan yr arwynebedd a'i dynnu o arwynebedd y cae cyfan yn y drefn a nodir yn AN1.3.2 uchod.

Beth os yw arwynebedd y nodwedd dŵr unigol yn llai na 0.01ha?

AN1.8.3 Os yw arwynebedd nodwedd dŵr yn llai na 0.01 hectar ac os nad oes nodweddion dŵr eraill yn y cae, yna ystyrir bod y nodwedd yn un ddi-nod ac nad oes angen ei datgan.

AN1.8.4 Fodd bynnag, os oes mwy nag un o'r un nodwedd dŵr yn y cae, e.e. nifer o nentydd ac afon, dylid cynnal asesiad o'r cae cyfan ac adio arwynebedd pob un o'r nodweddion unigol hyn. Fe welwch gyfarwyddiadau sut i gynnal asesiad yn AN1.12 y Llyfryn hwn.

Pryd bydd pwll yn gymwys?

AN1.8.5 O dan Gynllun y Taliad Sylfaenol, mae pyllau naturiol a phyllau a grëwyd o dan gynllun Datblygu Gwledig yr UE sydd hyd at 0.10 hectar o faint yn gymwys am y BPS. Gweler y cod cymwys yn Atodiad 2 y Llyfryn hwn.

Tir moel naturiol

AN1.9 Beth yw Tir Moel Naturiol?

AN1.9.1 Mae tir moel naturiol sy'n 100 m² neu fwy, yn cynnwys sgri, creigiau, meini, cnycâu a thywod, hynny yw tir nad yw ar gael i dda byw ei bori.

AN1.9.2 Darllenwch y tabl sy'n disgrifio'r cyfrannau o sgri, meini a chreigiau ym mharagraff AN1.14 y Llyfryn hwn.

AN1.9.3 Sut mae mesur arwynebedd tir moel naturiol anghymwys?

- Nodwch y darnau moel o dir anghymwys yn y cae sy'n 100m² neu fwy
- mesurwch arwynebedd y nodweddion ar wahân
- os oes mwy nag un o'r nodweddion hyn yn y cae, rhaid ichi adio pob un o'r nodweddion sy'n 100m² neu fwy at ei gilydd.

Enghraifft: mae dau glwt mawr o sgri a meini mewn cae. Mae'r sgri yn 0.92 hectar o faint ac arwynebedd y meini yw 0.47 hectar. Arwynebedd y sgri a'r meini gyda'i gilydd felly yw 1.39 hectar (0.92 hectar + 0.47 hectar) o dan sgri/cnycâu/meini/tywod.

- Sewiswch y cod priodol yn Atodiad 2 y Llyfryn hwn a datgan arwynebedd y nodwedd wrth y cae ar y ffurflen
- dylech ddatgan yr arwynebedd a'i dynnu o arwynebedd y cae cyfan yn y drefn a nodir yn AN1.3.2 uchod.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

Beth os yw arwynebedd y grwpiau unigol yn llai na 100m²?

AN1.9.4 Os yw arwynebedd y grŵp unigol yn llai na 0.01 hectar ac os nad oes darnau eraill o dir moel yn y cae, ystyrir bod y nodwedd yn un ddi-nod ac nad oes angen ei datgan.

AN1.9.5 Fodd bynnag, os oes mwy nag un o'r darnau moel yn y cae, e.e. nifer o grwpiau ar wahân ar wasgar yn y cae neu nodweddion nad ydyn nhw'n gwbl anghymwys (gweler y tabl sy'n disgrifio cyfrannau'r nodweddion anghymwys yn AN1.14 y Llyfryn hwn), dylech gynnal asesiad o'r tir moel naturiol ar lefel y cae.

AN1.9.6 Fe welwch y manylion sut i gynnal asesiad yn AN1.14 y Llyfryn hwn.

Grwpiau o brysgwydd a rhedyn

AN1.10 Beth yw prysgwydd a rhedyn?

AN1.10.1 Clystyrau o lwyni yw prysgwydd, yn ddigon trwchus naill ai i gadw anifeiliaid allan neu i gadw'r borfa rhag tyfu (e.e. Eithin, Llwyni, Drain Gwynion, Mieri). Mae rhedyn yn blanhigyn tal â ffrondiau llabedog bras sy'n tyfu'n drwch, yn enwedig ar fryniau ac mewn coedwigoedd.

- Grŵp o Brysgwydd – Darn 100m² neu fwy sy'n rhy drwchus i dda byw allu mynd iddo, heb arwydd bod llwybrau trwyddo.
- Grŵp o Redyn – Darn 100m² neu fwy sy'n rhy drwchus i dda byw allu mynd iddo, heb dystiolaeth bod llwybrau trwyddo. Hefyd, bydd trwch o ddail marw wedi crynhoi'n haen organig oddi tano yn lle pridd, i gadarnhau eu bod wedi ymgasglu dros flynyddoedd.

AN1.10.2 Mae'r tabl yn AN1.14 y Llyfryn hwn yn disgrifio'r cyfrannau posibl o brysgwydd a rhedyn.

AN1.10.3 Sut mae mesur arwynebedd grŵp anghymwys o brysgwydd neu redyn?

- Nodwch y nodweddion cwbl anghymwys yn y cae sy'n 100m² neu fwy
- mesurwch arwynebedd y nodweddion ar wahân
- os oes mwy nag un o'r nodweddion hyn yn y cae, rhaid ichi adio pob un o'r nodweddion sy'n 100m² neu fwy at ei gilydd.

Enghraifft: mae dau ddarn mawr o brysgwydd mewn cae, y naill yn 0.25 hectar a'r llall yn 0.56 hectar. Dylech adio'r ddau ddarn o brysgwydd a chyfanswm arwynebedd y prysgwydd fydd 0.81 hectar (0.25 hectar + 0.56 hectar).

- Dewiswch y cod priodol yn Atodiad 2 y Llyfryn hwn a datgan arwynebedd y nodwedd wrth y cae ar y ffurflen.

AN1.10.4 Mae angen datganiad ar wahân ar gyfer grwpiau o brysgwydd a grwpiau o redyn a dylech ddatgan eu harwynebedd a'u tynnu o arwynebedd y cae cyfan yn y drefn a nodir yn AN1.3.2 uchod.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

Beth os yw arwynebedd y grwpiau unigol yn llai na 100m²?

AN1.10.5 Os yw arwynebedd grŵp unigol yn llai na 0.01 hectar ac os nad oes nodweddion eraill yn y cae, yna ystyrir bod y nodwedd yn un ddi-nod ac nad oes angen ei datgan.

AN1.10.6 Fodd bynnag, os oes mwy nag un o'r un nodweddion yn y cae, e.e. nifer o grwpiau ar wahân ar wasgar yn y cae neu nodweddion nad ydyn nhw'n gwbl anghymwys (gweler y disgrifiad o gyfrannau'r nodwedd anghymwys yn y tabl yn AN1.14 y Llyfryn hwn), dylech gynnal asesiad o'r prysgwydd a'r rhedyn ar lefel y cae.

AN1.10.7 Fe welwch y manylion sut i gynnal asesiad yn AN1.12 y Llyfryn hwn.

Grwpiau o goed

AN1.11 Beth yw grŵp o goed?

AN1.11.1 Ystyr grŵp o goed yw tair coeden neu fwy (nad ydyn nhw'n rhan o ffin draddodiadol) sy'n tyfu'n agos at ei gilydd ac sy'n creu canopi o ganghennau sy'n ffurfio gorchudd dros y llawr o 100m² neu fwy (10m x 10m).

AN1.11.2 Yr arwynebedd o dan y canopi ac nid yr hyn sydd o dan y boncyffion ddylai gael ei ddefnyddio i gyfrif yr arwynebedd anghymwys sydd o dan grŵp o goed. Er enghraifft, bydd gan grŵp o 5 coeden yng nghanol cae, gyda chanopi o ryw 25m x 25m, arwynebedd anghymwys o 625m², sef 0.06 hectar.

AN1.11.3 Planhigyn prenaidd lluosflwydd yw coeden, fel arfer ag un coesyn neu fonyn sy'n gallu tyfu'n eithriadol o dal (fel arfer dros 1.3m) gyda changhennau'n tyfu o'r bonyn ychydig bellter o'r llawr. Mae gan rai coed fwy nag un coesyn/bonyn yn tyfu o'r bôn, ond un goeden ydynt serch hynny.

AN1.11.4 Mae un llinell o ddwy goeden neu fwy o fewn perth (gwrych) neu ffin draddodiadol sy'n cael ei hystyried o dan y GAEC yn nodwedd ar y dirwedd, yn gymwys. Nid oes angen tynnu arwynebedd.

AN1.11.5 Rhaid gwahaniaethu rhwng coed collddail a choed conwydd. Fe welwch restr lawn o godau ar gyfer coed anghymwys yn Atodiad 2 y Llyfryn hwn.

AN1.11.6 Mae perllannau, coedlannau cylchdro byr a choed sydd o dan Orchymyn Cadw Coed yn gymwys am daliadau'r BPS ac ni ddylech eu defnyddio i gyfrif grwpiau anghymwys o goed. Dylech fesur arwynebedd y coed hyn a'i ddatgan ar y SAF gan ddefnyddio'r codau crydau priodol yn Atodiad 2 y Llyfryn hwn.

AN1.11.7 Sut mae mesur arwynebedd grŵp anghymwys o goed?

- Nodwch y grŵp o goed a'u math, sy'n 100m² neu fwy yn y cae
- mesurwch arwynebedd y grwpiau a'r mathau gwahanol o goed
- os oes mwy nag un o'r grwpiau hyn yn y cae, rhaid ichi adio arwynebedd pob grŵp o goed sy'n 100m² neu fwy.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

Enghraifft: mae tri grŵp o goed llydanddail mewn cae, mae un yn 0.30 hectar, yr ail yn 0.25 hectar a'r trydydd yn 0.56 hectar. O'u hadio at ei gilydd, cyfanswm arwynebedd y grŵp o goed collddail yw 1.11 hectar (0.30 hectar + 0.25 hectar + 0.56 hectar).

- Dewiswch y cod priodol yn Atodiad 2 y llyfryn hwn a datgan arwynebedd y math hwn o goeden wrth y cae ar y ffurflen
- mae angen datganiad ar wahân ar gyfer pob math o grŵp o goed a'i dynnu o arwynebedd y cae cyfan yn y drefn a nodir yn AN1.3.2 uchod.

Beth os yw'r cae cyfan o dan y canopi?

AN1.11.8 Os yw canopi'r coed yn gorchuddio'r cae cyfan, yna dylech ddatgan y cae cyfan naill ai yn goetir conwydd di-stoc neu'n goetir llydanddail di-stoc.

AN1.11.9 Mewn sefyllfa o'r fath, bydd angen datgan a thynnu arwynebedd anghymwys nodweddion a wnaed gan ddyn, nodweddion dŵr a darnau moel o dir ond ni fydd angen mesur a oes 100 coeden/hectar.

Beth os yw arwynebedd y grŵp unigol o goed yn llai na 100m² neu os mai dim ond coed unigol sydd yn y cae?

AN1.11.10 Os yw arwynebedd grŵp unigol o goed yn llai na 100m² (0.01 hectar) neu os oes coed unigol yn tyfu ar wasgar ar y cae, rhaid cynnal asesiad i weld a oes 100 coeden/hectar yn y cae.

AN1.11.11 Cewch fanylion sut i asesu a oes 100 coeden/ha yn AN1.13 y Llyfryn hwn.

Asesiad ar gyfer nodweddion anghymwys gan gynnwys y rheini sy'n llai na 100m²

AN1.12 Beth yw Asesiad?

AN1.12.1 Amcangyfrif yw asesiad o faint o dir y cae cyfan sy'n anghymwys oherwydd nodweddion gwasgaredig (tir moel naturiol, prysgwydd a rhedyn) ac y bydd yn rhaid ichi ei ddatgan ar eich SAF a'i dynnu o arwynebedd cyfan eich cae.

AN1.12.2 Bydd angen asesiad:

- os oes modd pori peth o'r gyfran sydd o dan y nodwedd ac nad yw felly'n gwbl anghymwys

a/neu

- os yw arwynebedd y nodweddion cwbl anghymwys yn llai na 100m².

AN1.12.3 Cyfrifir yr asesiad technegol trwy luosi arwynebedd y nodwedd wasgaredig â'r ganran sydd o dan y nodwedd anghymwys yn ôl y cyfrannau a ddisgrifir yn y tabl yn AN1.14 y Llyfryn hwn.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

Enghraifft: Mae darn 5 hectar o dir o dan redyn gwasgaredig, mae 30% ohono'n anghymwys. Mae'r asesiad yn dangos felly bod $5 \text{ hectar} \times 30\% = 1.50 \text{ hectar}$ o arwynebedd y rhedyn gwasgaredig yn anghymwys.

Sut mae dweud pa nodweddion gwasgaredig y mae angen cynnal asesiad ohonynt?

AN1.12.4 Dylid cynnal yr asesiad ar lefel y parcel tir os yw'r nodweddion gwasgaredig yn gorchuddio'r cae cyfan e.e. rhedyn neu'n gorchuddio un neu fwy o rannau penodol y cae e.e. sgri/meini.

AN1.12.5 Darllenwch y tabl sy'n disgrifio'r cyfrannau o dir moel naturiol, prysgwydd a rhedyn yn AN1.14 y llyfryn hwn i ddewis y disgrifiad sy'n cyfateb orau i'r nodweddion gwasgaredig ar y cae.

AN1.12.6 Os mai dim ond un math o nodwedd wasgaredig sydd yn y cae e.e. rhedyn a bod y nodwedd yn gorchuddio'r cae cyfan yn drwch cyson, gellir cynnal asesiad o'r nodwedd wasgaredig honno ar lefel y cae cyfan.

AN1.12.7 Fodd bynnag, os oes mwy nag un math o nodwedd wasgaredig yn y cae e.e. rhedyn a sgri, ac os ydyn nhw'n gorchuddio cyfrannau gwahanol neu os nad ydyn nhw'n gorchuddio'r cae cyfan, bydd angen cynnal asesiad o'r rhannau penodol hynny lle ceir nodweddion gwasgaredig yn y cae.

Sut mae dweud pa gyfran o dir sydd o dan nodwedd anghymwys a pha ganran o ostyngiad sydd ei angen?

AN1.12.8 Ar sail y disgrifiad o wahanol gyfrannau o dir moel naturiol, prysgwydd a rhedyn yn y tabl yn AN1.14 yn y llyfryn hwn dylech ddewis disgrifiad sy'n cyfateb orau i'ch nodweddion gwasgaredig. Mae gan bob disgrifiad ystod gynrychioliadol o ganrannau ar gyfer pob nodwedd. Nid yw'r canrannau hyn yn rhai pendant a dylid eu defnyddio fel canllaw wrth benderfynu pa gyfran i'w defnyddio i gyfrif arwynebedd terfynol y nodweddion gwasgaredig yn y cae, ac sydd felly'n anghymwys. Byddwch yn ofalus wrth wneud hyn ac os nad ydych yn siŵr, datganwch yr arwynebedd cymwys isaf.

Asesiad ar lefel y parcel

AN1.12.9 Os mai dim ond un math o nodwedd wasgaredig e.e. rhedyn sydd mewn cae, a'i bod o'r un trwch dros y parcel cyfan, gallwch gynnal asesiad ar lefel y parcel cyfan.

- Cynhelir yr asesiad o'r cae cyfan heb y darnau sydd wedi'u tynnu eisoes o arwynebedd y cae cyfan ar gyfer nodweddion a wnaed gan ddyn, nodweddion dŵr, grwpiau o nodweddion anghymwys sydd 100m^2 neu fwy
- dewiswch y ganran i'w thynnu o'r ystod yn Atodiad AN1.14 y Llyfryn hwn
- lluoswch yr arwynebedd yr ydych yn cynnal asesiad ohono â'r ganran o ostyngiad rydych wedi'i dewis, i fesur arwynebedd y nodweddion gwasgaredig sy'n anghymwys

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

- dyma'r arwynebedd y dylech ei ddatgan a'i dynnu o gyfanswm maint y cae (yn y drefn a nodir yn AN1.3.2 uchod).

Enghraifft: cyfanswm arwynebedd parcel yw 10.20 hectar:

- Rydych wedi cyfrif bod 0.70 hectar ohono'n nodweddion o waith dyn, yn nodweddion dŵr, yn grwpiau o nodweddion anghymwys sy'n 100m² neu fwy ac wedi'i dynnu, gan adael arwynebedd o 9.50 hectar i gynnal asesiad ohono
- rydych yn amcangyfrif gostyngiad o 5% ar sail y disgrifiad yn y tabl yn AN1.14 y Llyfryn hwn: 'Cyfran fwy yn glytiau o redyn trwchus, ond stoc yn dal yn gallu mynd iddynt yn ddirwystr. Ychydig o ddeiliach marw ar y llawr ond gyda phorfa'n tyfu trwyddo' Ystod 3 – 9%
- mae'r asesiad wedi cyfrif bod gennych 0.48 hectar (9.50 hectar x 5% yn anghymwys) o redyn anghymwys
- datganwch yr arwynebedd hwn o 0.48 hectar wrth y cae hwn ar eich SAF gan ddefnyddio'r cod YY21
- Arwynebedd Cymwys Mwyaf y cae hwn nawr yw 9.02 hectar (9.50ha – 0.48ha ar gyfer rhedyn gwasgaredig) a dyna'r arwynebedd sydd ar gael ar gyfer cynnal y rheol 100 coeden/hectar.

Asesiad ar gyfer darn penodol o fewn parcel

AN1.12.10 Os oes un nodwedd mewn parcel ond bod ei chyfran anghymwys yn amrywio mewn rhannau gwahanol o'r cae neu os oes mwy nag un math o nodwedd wasgaredig e.e. rhedyn a sgri, gellir cynnal asesiad o rannau ar wahân a phenodol o nodweddion gwasgaredig cyn belled â bod yr holl arwynebeddau anghymwys yn cael eu hadio i roi un arwynebedd anghymwys ar gyfer y nodwedd wasgaredig a nodir ar eich SAF.

- Mesurwch arwynebedd y rhannau rydych yn cynnal asesiad ohonynt
- dewiswch y ganran i'w thynnu o'r ystod yn Atodiad AN1.14 y Llyfryn hwn
- lluoswch yr arwynebedd yr ydych yn cynnal asesiad ohono â'r ganran o ostyngiad rydych wedi'i dewis, i fesur arwynebedd y nodweddion gwasgaredig sy'n anghymwys o fewn y rhan benodol honno
- adiwch yr holl arwynebeddau anghymwys o'r asesiadau ar gyfer pob math o nodwedd
- dewiswch y cod priodol o Atodiad 2 y llyfryn hwn a datgan yr arwynebedd sydd wedi'i gyfrif ar gyfer y nodwedd wrth y cae
- bydd angen datganiadau gwahanol ar gyfer tir moel naturiol (sgri/meini/creigiau/tywod), Prysgwydd a Rhedyn a dylech dynnu eu harwynebedd o gyfanswm maint y cae yn y drefn yn AN1.3.2 uchod.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

Enghraifft: cyfanswm arwynebedd parcel yw 10.20 hectar:

- rydych yn nodi bod darnau ar wahân o redyn gwasgaredig, yn mesur rhyngddynt 5.00 hectar a dau ddarn gwahanol o sgri gwasgaredig, y naill yn mesur 2.30 hectar a'r llall yn mesur 1.50 hectar
- rydych yn amcangyfrif faint o ganran i'w thynnu ar gyfer pob darn gwahanol:
 - a. 5% ar gyfer rhedyn, ar sail y disgrifiad yn y tabl yn AN1.14 y Llyfryn hwn 'Cyfran fwy yn glytiau o redyn trwchus, ond stoc yn dal yn gallu mynd iddynt yn ddirwystr. Ychydig o ddeiliach marw ar y llawr ond gyda phorfa'n tyfu trwyddo'. Ystod 3 – 9%
 - b. 15% ar gyfer y darn sgri mwyaf, ar sail y disgrifiad yn y tabl yn AN1.14 y llyfryn hwn 'Creigiau a meini gwasgaredig yn ffurfio darnau mân o dir lle ceir ond ychydig o borfa'. Ystod 15 – 19%
 - c. 40% ar gyfer y darn arall o sgri, ar sail y disgrifiad yn y tabl yn AN1.14 y Llyfryn hwn 'Creigiau a meini moel yn ffurfio darnau mwy o dir lle ceir ond ychydig o borfa'. Ystod 20 – 50%
- cyfrifir eich asesiad o'r nodweddion gwasgaredig fel a ganlyn:
 - a. cyfrifir bod gennych 0.25 hectar o redyn gwasgaredig anghymwys (5.00 hectar x 5% yn anghymwys)
 - b. cyfrifir bod gennych 0.35 hectar o sgri/creigiau anghymwys (2.30 hectar x 15% yn anghymwys)
 - c. cyfrifir bod gennych 0.60 hectar o sgri/creigiau anghymwys (1.50 hectar x 40% yn anghymwys)
- ar lefel y parcel, mae'r asesiad wedi cyfrif bod 0.25 hectar o redyn gwasgaredig a bod 0.95 hectar (0.35 hectar + 0.60 hectar) o sgri/craig
- byddwch yn datgan yr 0.25 hectar a 0.95 hectar wrth y cae ar eich SAF gan ddefnyddio'r cod YY21 ar gyfer y cyntaf a'r cod YY41 ar gyfer yr ail.

Arwynebedd Cymwys Mwyaf y cae hwn nawr yw 9.00 hectar (10.20 hectar – 1.20 hectar ar gyfer rhedyn a sgri gwasgaredig) a dyma'r arwynebedd sydd ar gael ar gyfer cynnal y rheol 100 coeden/ha.

AN1.13 Trwch coed (100 o goed yr hectar)

AN1.13.1 O 2015 ymlaen, os oes mwy na 100 o goed yn tyfu ar wasgar fesul hectar o arwynebedd cymwys mwyaf y cae, ni chewch daliad BPS ar y cae hwnnw – bydd y cae cyfan yn anghymwys o ran y BPS.

AN1.13.2 Ar y llaw arall, os oes 100 neu lai o goed yn tyfu fesul hectar o arwynebedd cymwys mwyaf y cae, bydd angen ichi gyfrif yr arwynebedd o dan y coed a'i dynnu o arwynebedd y cae y gellir ei bori.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

AN1.13.3 Planhigyn prenaidd lluosflwydd yw coeden, fel arfer ag un coesyn neu fonyn, sy'n gallu tyfu'n eithriadol o dal (fel arfer dros 1.3m) gyda changhennau'n tyfu o'r bonyn ychydig bellter o'r llawr. Mae gan rai coed fwy nag un coesyn/bonyn yn tyfu o'r bôn, ond un goeden ydynt serch hynny.

AN1.13.4 Mae un llinell o ddwy goeden neu fwy o fewn perth (gwrych) neu ffin draddodiadol sy'n cael ei hystyried o dan y GAEC yn nodwedd ar y tirlun, yn gymwys. Nid oes angen tynnu arwynebedd.

Beth yw'r diffiniad o goed gwasgaredig?

AN1.13.5 At bwrpas cyfrif a oes 100 coeden/hectar, diffinnir coed gwasgaredig fel a ganlyn:

- coed unigol lle nad yw eu canopi yn cyffwrdd â choed eraill
- un llinell o ddwy neu fwy o goed yn tyfu'n agos iawn at ei gilydd gan greu canopi o fewn cae ond heb fod yn rhan o ffin draddodiadol
- grwpiau o goed ag arwynebedd anghymwys o lai na 100m².

Sut mae cyfrif a oes gennyf 100 coeden/hectar?

AN1.13.6 Gellir meddwl am 100 coeden/hectar fel 100 o goed ar arwynebedd o 10,000m². Mae hynny'n golygu mai arwynebedd coeden unigol ar gyfartaledd yw 100m² neu ei bod yn gorchuddio darn 10m x 10m o dir. Felly byddai gorchudd o goed gwasgaredig â llai na 10m o fwllch rhwng pob un mewn unrhyw gyfeiriad yn croesi'r trothwy o 100 coeden/hectar. Rhagwelir felly y byddai coed â llai na 10m o fwllch rhyngddynt yn cael eu hystyried yn grŵp o goed ac y dylid eu tynnu o'r cyfanswm yn ôl y gofyn. Gweler AN1.11 uchod.

AN1.13.7 Ar gyfer y datganiad ar eich SAF, gellir cyfrif trwch y coed trwy luosi'r Arwynebedd Cymwys Mwyaf â 100 i weld beth yw cyfanswm y coed yn y cae. Os gwelir bod 100 coeden/hectar neu fwy, mae'r cae yn anghymwys ar gyfer y BPS a dylech ei ddatgan gan ddefnyddio'r cod cnydau priodol (YY15 neu YY14).

Enghraifft: Cyfrifwyd mai 9.50 hectar yw Arwynebedd Cymwys Mwyaf cae (maint y cae cyfan 10.20 hectar, llai 0.70 hectar ar gyfer nodweddion cwbl anghymwys. Y nifer mwyaf o goed ar gyfer yr arwynebedd hwnnw yw 950 o goed (9.50ha x 100 coeden/ha). Amcangyfrifir/cyfrifir bod 950 o goed yn Arwynebedd Cymwys Mwyaf y cae. Y mae felly yn anghymwys ar gyfer y BPS.

- dylech ddatgan yr arwynebedd cymwys mwyaf ar eich SAF â'r cod cnydau priodol – YY14 ar gyfer coed conwydd neu YY15 ar gyfer coed collddail.

Beth os oes llai na 100 coeden/hectar?

AN1.13.8 Os oes llai na 100 o goed yr hectar, mae arwynebedd cymwys mwyaf y cae yn gymwys am y BPS, ond rhaid cynnal asesiad i gyfrif faint sydd i'w dynnu ar gyfer yr arwynebedd o dan foncyffion y coed.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

AN1.13.9 Unwaith eto, gallwch gynnal yr asesiad naill ai ar yr arwynebedd cymwys mwyaf neu ar ddarn(au) penodol o fewn yr arwynebedd cymwys mwyaf os ceir darnau amlwg eu ffiniau o goed gwasgaredig. Dylech ei gynnal fel a ganlyn:

- Cadarnhau'r arwynebedd o goed rydych am gynnal asesiad ohono (arwynebedd cymwys mwyaf neu ddarn amlwg ei ffiniau)
- cadarnhau'r ganran i'w thynnu o'r tabl yn AN1.14 yn y Llyfryn hwn
- lluoswch yr arwynebedd rydych yn cynnal asesiad ohono â'r ganran o ostyngiad rydych wedi'i dewis, i fesur arwynebedd anghymwys y boncyffion coed
- yna dylech ddatgan yr arwynebedd gan ddefnyddio cod YY16 Boncyffion (Trwch o lai na 100 o goed yr hectar) a'i dynnu o gyfanswm maint y cae yn y drefn a nodir yn AN1.3.2 uchod.

AN1.14 Disgrifiadau o gyfrannau'r nodweddion sy'n anghymwys

AN1.14.1 Mae'r asesiad yn mesur trwch pedwar math o nodwedd y mae'n rhaid eu datgan ar eich SAF:

Disgrifiad o'r Cnwd	Cod Cnydau
Boncyffion (Llai na 100 o goed yr hectar)	YY16
Rhedyn	YY21
Prysgwydd gan gynnwys eithin a mieri	YY23
Sgri/cnycau/meini/tywod	YY41

AN1.14.2 Dylech ddefnyddio'r tabl canlynol i benderfynu ar gyfran y nodwedd anghymwys a'r ganran o ostyngiad ar gyfer y nodwedd anghymwys.

- Mae pob nodwedd wedi'i rhannu'n categorïau gydag ystod o ostyngiad ar gyfer pob categori, wedi'i fynegi ar ffurf canran. Dewiswch y categori sy'n disgrifio'r nodwedd wasgaredig orau
- mae gan bob disgrifiad ystod gynrychioliadol o ganrannau ar gyfer pob nodwedd
- nid yw'r canrannau hyn yn rhai pendant a dylid eu defnyddio fel canllaw wrth benderfynu pa gyfran i'w defnyddio i gyfrif arwynebedd terfynol y nodweddion gwasgaredig yn y cae, ac sydd felly'n anghymwys
- dyma'r disgrifiadau y bydd Arolygiaeth Wledig Cymru yn eu defnyddio ac ar gyfer archwiliadau synhwyro o bell.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

AN1.14.3 Tabl cyfrannau nodweddion sy'n anghymwys

Tabl Cyfrannau Nodweddion sy'n Anghymwys				
Lefel y gyfran	Sgri/Cnycau/ Craig/Meini/ Tywod (YY41)	Prysgwydd gan gynnwys eithin a mieri (YY23)	Rhedyn (YY21)	Boncyffion (Llai na 100 o goed/ha) (YY16)
Disgrifiad Lefel 1	Craig foel wasgaredig o fewn cae sy'n cael ei bori.	Llawer o lwyni unigol (e.e, Eithin, Drain Gwynion) lle bo tir ar gael i'w bori.	Peth tystiolaeth o redyn i'w gweld yn y lluniau o'r awyr.	Coed unigol gwasgaredig lle na fyddai arwynebedd y boncyffion a'r coed o'u cyfuno yn 100m ² (0.01ha).
Ystod % anghymwys lefel 1	1 – 4%	1 – 4%	1 – 2%	0%
Disgrifiad Lefel 2	Creigiau a meini gwasgaredig yn ffurfio darnau mân o dir lle ceir ond ychydig o borfa.	Llawer o lwyni gwasgaredig yn bresennol gan ffurfio clystyrau mewn rhai mannau. Porfa ar gael oddi tanynt a rhyngddynt.	Cyfran fwy yn glytiau o redyn trwchus, ond stoc yn dal yn gallu mynd iddynt yn ddirwysr. Ychydig o ddeiliach marw ar y llawr ond gyda phorfa'n tyfu trwyddo.	Coed niferus gwasgaredig gyda phorfa oddi tanynt a rhyngddynt. Coetir agored (e.e. deri, llarwydd) lle nad yw'r canopi'n gysgod ac nad yw'r deiliach yn rhwystro tyfiant porfa oddi tanynt.
Ystod % anghymwys lefel 2	5 – 19%	5 – 9%	3 – 9%	1 – 9%
Disgrifiad Lefel 3	Creigiau a meini moel yn ffurfio darnau mwy o dir lle ceir ond ychydig o borfa.	Modd pori'r rhan fwyaf ond llawer clwstwr o lwyni, bob un yn ddigon trwchus naill ai i gadw stoc allan neu i rwystro porfa rhag tyfu.	Y rhan fwyaf yn rhedyn trwchus, ond stoc yn dal yn gallu mynd iddo. Rhedyn yn pydru'n gorchuddio llawr y safle ond heb fod o drwch mawr. Porfa'n tyfu trwy'r deiliach.	Amh
Ystod % anghymwys lefel 3	20 – 49%	10 – 39%	10 – 39%	Amh

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

Tabl cyfrannau nodweddion sy'n anghymwys				
Lefel y gyfran	Sgri/Cnycau/Craig/Meini/Tywod (YY41)	Prysgwydd gan gynnwys eithin a mieri (YY23)	Rhedyn (YY21)	Boncyffion (Llai na 100 o goed/ha) (YY16)
Disgrifiad Lefel 4	Nid yw'n bosibl pori dros hanner y cae oherwydd craig foel, rwbwl chwareli ac ati.	Darnau o lwyni trwchus, gydag ond ychydig o borfa oddi tanynt – rhaid wrth lwybrau i fynd atynt. Mieri'n bresennol. Gellioedd ar lethrau serth ar lan nentydd, ychydig iawn o oleuni, ychydig iawn o borfa – rhaid wrth lwybrau i fynd atynt.	Rhedyn tal a thrwchus sy'n cyfyngu symudiadau stoc i lwybrau. Trwch o ddeiliach ar lawr.	Amh
Ystod % anghymwys lefel 4	50 – 99%	40 – 99%	40 – 99%	Amh
Disgrifiad Lefel 5	Darnau o graig, graean a sbwriel cloddio a chwareli, lle nad oes tir pori ar gael.	Ardal drwchus o brysgwydd neu eithin, amhosibl i stoc fynd iddi. Dim arwydd o lwybrau.	Rhedyn trwchus amhosibl mynd trwyddo. Da byw yn cadw draw oddi wrtho y rhan fwyaf o'r flwyddyn. Trwch o ddeiliach ar lawr, wedi crynhoi'n haen organig yn lle pridd, i gadarnhau ei fod wedi bod yn casglu dros flynyddoedd.	Grŵp(iau) o dair neu fwy o goed (nad ydynt yn rhan o ffin draddodiadol) yn tyfu'n agos iawn i'w gilydd gan greu canopi o ganghennau sy'n ffurfio gorchudd di-dor uwchben).
Ystod % anghymwys lefel 5	100% yn anghymwys	100% yn anghymwys	100% yn anghymwys	100% yn anghymwys
	Dylid datgan darnau sydd fwy na 100m ² yn grŵp anghymwys a'u tynnu o arwynebedd y cae.	Dylid datgan darnau sydd fwy na 100m ² yn grŵp anghymwys a'u tynnu o arwynebedd y cae.	Dylid datgan darnau sydd fwy na 100m ² yn grŵp anghymwys a'u tynnu o arwynebedd y cae.	Dylid datgan darnau sydd fwy na 100m ² yn grŵp anghymwys a'u tynnu o arwynebedd y cae.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

Mae'r tabl isod yn nodi'r holl godau cynydau ar gyfer tir a nodweddion a allai fod yn bresennol yn y cae. Rhaid ichi ystyried y codau hyn a'u cofnodi yn adran Data Caeau'ch SAF i ddatgan yr arwynebeddau a'r nodweddion yn y caeau sydd o dan eich rheolaeth. Rhaid ichi ddarllen hefyd unrhyw godau sydd wedi'u cofnodi ar eich rhan a'u newid yn ôl y gofyn.

Pwysig: Rhaid datgan nodweddion/cnwd/tir gwahanol mewn cae ar linellau ar wahân ar eich SAF wrth rif y cae.

Enghraifft: Ar gae o 5.00 hectar, mae 4.95 hectar o borfa barhaol (GR2), 0.02 hectar o wyneb galed (ZZ92) a 0.03 hectar o drac heb ei bori (ZZ97). Rhaid datgan pob rhan ar linellau ar wahân o dan rif y cae.

Mae'r tabl isod hefyd yn nodi a yw'r cnwd yn gymwys am daliad dan Taliad Sylfaenol (BPS), Cynlluniau Eraill neu Cynlluniau Creu Coetir DG.

Esbonnir y rheolau ar gyfer datgan nodweddion y dirwedd a thir anghymwys ar eich daliad yn Atodiad 1 y llyfryn hwn. Mae'n bwysig asesu'r tiroedd hyn ar eich daliad. Gallai peidio â gwneud arwain at orddatgan arwynebedd cymwys a gallai hynny arwain at leihau'ch taliad a chosbau.

Codau cynydau ar gyfer Coetir

Mae grwpiau o goed a darnau tir â mwy na 100 o goed gwasgaredig yr hectar yn cael eu hystyried yn anghymwys am BPS.

Mae Atodiad 1 y llyfryn hwn yn esbonio sut i asesu'r tiroedd hyn er mwyn ichi allu eu datgan ar eich SAF, gan ddefnyddio'r codau cynydau canlynol:

ZZ10 – Coetir – conwydd – grŵp (ddim yn gymwys am BPS)

ZZ11 – Coetir – llydanddail – grŵp (ddim yn gymwys am BPS)

YY14 – Coetir – conwydd – gwasgaredig â mwy na 100 o goed yr hectar (ddim yn gymwys am BPS)

YY15 – Coetir – llyndanddail – gwasgaredig â mwy na 100 o goed yr hectar (ddim yn gymwys am BPS).

Mae caeau â 100 o goed gwasgaredig neu lai yr hectar yn gymwys am BPS. Ar gyfer y tir hwnnw, defnyddiwch y cod cynydau sy'n briodol ar gyfer y math o dir, e.e. GR2 (porfa barhaol – dros 5 oed). Dylech hefyd ddatgan YY16 (Coed – boncyffion unigol – ddim yn gymwys am y BPS) lle bydd cyfanswm yr arwynebedd o dan foncyffion yn y cae yn fwy na 50m².

Gweithgareddau heb fod yn rhai Amaethyddol

Mae paragraffau B22 y llyfryn hwn yn rhestru gweithgareddau anamaethyddol ar gyfer BPS. Rhaid defnyddio Cod NO1 pan gynhelir y gweithgareddau hyn ar y tir.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

Defnyddio Codau Cnydau/Defnyddio Tir ar gyfer Porfa

Mae tir sydd wedi bod o dan borfa am 5 mlynedd neu fwy'n cael ei ystyried yn dir pori parhaol felly defnyddiwrch y cod GR2.

Ar gyfer tir sydd wedi bod o dan borfa am lai na 5 mlynedd ar ôl tyfu cnwd â, defnyddiwrch GR1. Dim ond os cafwyd cylchdro cnydau â ar y tir yn y 5 mlynedd diwethaf y gallwch newid y categori o GR2 i GR1.

Os yw tir pori parhaol wedi bod o dan borfa am fwy na 5 mlynedd ac wedi'i ail-hau â phorfa yn y 12 mis diwethaf, dylech ddefnyddio'r cod GR8.

ATODIAD 2: CODAU DATGAN A DEFNYDD TIR

Atodiad 2 – Codau Datgan a Defnydd Tir

Tabl 1: Codau Cnydau i ddatgan cynydau yn yr adran Data Caeau

Mae'n rhaid i Gynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig, Cynnal Creu Coetir a Phremiwm Creu Coetir gyfeirio at Atodiad 3 i gael arweiniad ar ba godau cynydau i'w datgan i gefnogi eu hawliad.

Atodiad 2: Tabl 1: Disgrifiad o'r Cnwd / Gorchudd Tir	Cod y Cnwd	Categori Gorchudd Tir	Cymwys am BPS	Cymwys am OS/OCS	Cymwys am OS Cyfradd Dalu 1	Cymwys am OCS Cyfradd Dalu 1
Afalau	AP4	Cnwd Parhaol	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Artisiog	AR2	Cnwd Parhaol	Ydy	Ydy	Na	Na
Bambŵ	BA2	Cnwd Parhaol	Na	Ydy	Na	Na
Basil	BA6	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Berwr dŵr	CR5	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Berwr - salad	CR4	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Berwr y Gerddi (rocet)	RO2	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Betys/Mangolds	BT1	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Bresych a brassica eraill – wedi'u hau yn y gwanwyn	CA21	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Bresych a brassica eraill – wedi'u hau yn y gaeaf	CA22	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Brwyn	RU1	Arall	Na	Na	Na	Na
Bysedd y blaidd pêr	LU1	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Camelina	CA18	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Ceirch – wedi'i hau yn y gwanwyn	OA5	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Ceirch – wedi'i hau yn y gaeaf	OA4	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Cennin pedr	DA1	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Chili	CI1	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Chili - Goeden	CT1	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy

ATODIAD 2: CODAU DATGAN A DEFNYDD TIR

Atodiad 2: Tabl 1: Disgrifiad o'r Cnwd / Gorchudd Tir	Cod y Cnwd	Categori Gorchudd Tir	Cymwys am BPS	Cymwys am OS/OCS	Cymwys am OS Cyfradd Dalu 1	Cymwys am OCS Cyfradd Dalu 1
Ciwcymbrau	CU1	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Cnau castan	NU2	Cnwd Parhaol	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Cnau cyll / cob	NU5	Cnwd Parhaol	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Cnau Ffrengig	NU4	Cnwd Parhaol	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Cnau pistasio	PI1	Cnwd Parhaol	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Cnwd Gorchudd ar gyfer Bywyd Gwyllt	WB1	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Cnydau Âr – cymysg	MC3	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Cnydau cloi nitrogen – cymysg	MN1	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Coed â gorchymyn cadw coed	TP8	Arall	Ydy	Ydy	Na	Na
Coedlan cylchdro byr	CO4	Cnwd Parhaol	Ydy	Ydy	Na	Na
Corbys	LE1	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Coridor glan nant - stoc wedi'i wahardd - heb fod yn BPS	SC2	Arall	Na	Na	Na	Na
Corneli caeau neu ymylon coetir - stoc wedi'i wahardd - heb fod yn BPS	GC3	Arall	Na	Na	Na	Na
Cors / gwely cyrs- stoc wedi'i wahardd - heb fod yn BPS	RE3	Arall	Na	Na	Na	Na
Crambe	CR2	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Cymysgedd o ydau a chnwd protein wedi'u hau yn y gwanwyn, heb eu chwistrellu	UM1	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Cyrs	RE1	Arall	Na	Na	Na	Na
Cywarch	HE2	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Dil	DL1	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy

ATODIAD 2: CODAU DATGAN A DEFNYDD TIR

Atodiad 2: Tabl 1: Disgrifiad o'r Cnwd / Gorchudd Tir	Cod y Cnwd	Categori Gorchudd Tir	Cymwys am BPS	Cymwys am OS/OCS	Cymwys am OS Cyfradd Dalu 1	Cymwys am OCS Cyfradd Dalu 1
Eirin/Eirin Gwyrdd/Ceirios/Almonau	PL2	Cnwd Parhaol	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Eirin Mair/Cyrens coch/Cyrens duon/Cyrens gwyn	BS3	Cnwd Parhaol	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Erfin	SW4	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Gellyg	PE10	Cnwd Parhaol	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Ffa gwyrdd	BN2	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Ffa maes – wedi'i hau yn y gwanwyn	BN4	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Ffa maes – wedi'i hau yn y gaeaf	BN5	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Ffa mwng	BE11	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Ffa soia	BN3	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Ffawlys	SF1	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Ffenigl	FE2	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Ffenigrig	FE1	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Garddwriaeth cynnyrch cymysg	MP1	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Grawnwin	GR7	Cnwd Parhaol	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Grug	HE9	Porfa Barhaol	Ydy	Ydy	Na	Na
Gwenith – wedi'i hau yn y gaeaf	WT1	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Gwenith – wedi'i hau yn y gwanwyn	WT2	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Gwenith y Gors	BU1	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Gwenith yr almaen – wedi'i hau yn y gwanwyn	SP8	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Gwenith yr almaen – wedi'i hau yn y gaeaf	SP9	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na

ATODIAD 2: CODAU DATGAN A DEFNYDD TIR

Atodiad 2: Tabl 1: Disgrifiad o'r Cnwd / Gorchudd Tir	Cod y Cnwd	Categori Gorchudd Tir	Cymwys am BPS	Cymwys am OS/OCS	Cymwys am OS Cyfradd Dalu 1	Cymwys am OCS Cyfradd Dalu 1
Gweundir - stoc wedi'i wahardd - heb fod yn BPS	HE6	Arall	Na	Na	Na	Na
Gweundir pori	HE7	Porfa Barhaol	Ydy	Ydy	Na	Na
Gwyndynnydd cymysg (gwyndynnydd aml-rywogaeth neu flodeuog yn enwau eraill arnyn nhw)	ML1	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Gwyndwn – aildyfiant naturiol	FA3	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Gwyndwn – gorchudd bywyd gwyllt wedi'i hau	FA5	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Gwyndwn – Porfa wedi'i hau	FA4	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Had Blodau'r Haul	SU2	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Had Llin – wedi'i hau yn y gwanwyn	LI4	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Had Llin – wedi'i hau yn y gaeaf	LI5	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Had Pefrwellt/pefrwellt	CY1	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Had porthiant glas	HE8	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Haidd – wedi'i hau yn y gwanwyn	BA5	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Haidd – wedi'i hau yn y gaeaf	BA4	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Helyg gwiaill	OS1	Cnwd Parhaol	Ydy	Ydy	Na	Na
Hopys	HO1	Cnwd Parhaol	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Iam	YA1	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Indrawn	MA6	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Indrawn â chnwd wedi'i hau oddi	MA7	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Lafant	LA1	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Letys	LE3	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy

ATODIAD 2: CODAU DATGAN A DEFNYDD TIR

Atodiad 2: Tabl 1: Disgrifiad o'r Cnwd / Gorchudd Tir	Cod y Cnwd	Categori Gorchudd Tir	Cymwys am BPS	Cymwys am OS/OCS	Cymwys am OS Cyfradd Dalu 1	Cymwys am OCS Cyfradd Dalu 1
Liwsérn	LU2	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Llain clustogi pwll - stoc wedi'i wahardd - heb fod yn BPS	GC2	Arall	Na	Na	Na	Na
Llus / Llygaeron	BS2	Cnwd Parhaol	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Llyriad	PL3	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Llysiau'r Cwlwm	CO5	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Llysiau'r Iliw	WO1	Cnwd Parhaol	Ydy	Ydy	Na	Na
Madarch	MU2	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Maglys Du	ME6	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Maip/Teiffon/Colza	TU5	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Maro/Pwmpenni/Sgwash/Courget	MA5	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Mefus	ST1	Cnwd Parhaol	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Meillion	CL4	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Meillion – pys y ceirw	TR9	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Meillion melyn	CL3	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Meithrinfa – coed	NU11	Cnwd Parhaol	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Melonau	ME3	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Melonau dŵr	ME5	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Melyn yr hwyr	EV1	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Merllys	AS1	Cnwd Parhaol	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Miled	MI1	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Miscanthus	MI5	Cnwd Parhaol	Ydy	Ydy	Na	Na
Morfa Heli - stoc wedi'i wahardd - heb fod yn BPS	SM1	Arall	Na	Na	Na	Na

ATODIAD 2: CODAU DATGAN A DEFNYDD TIR

Atodiad 2: Tabl 1: Disgrifiad o'r Cnwd / Gorchudd Tir	Cod y Cnwd	Categori Gorchudd Tir	Cymwys am BPS	Cymwys am OS/OCS	Cymwys am OS Cyfradd Dalu 1	Cymwys am OCS Cyfradd Dalu 1
Morfa Heli – i'w phori	SM2	Porfa Barhaol	Ydy	Ydy	Na	Na
Moron	CA20	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Mwstard	MU3	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Mwstard brown	MU5	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Mwyar duon/Mwyar logan/Mafon	BS1	Cnwd Parhaol	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Oregano	OR2	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Pannas	PA2	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Perllan – cymysg	OR3	Cnwd Parhaol	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Persli	PA1	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Planhigyn wy	AU1	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Porfa barhaol – dros 5 oed	GR2	Porfa Barhaol	Ydy	Ydy	Na	Na
Porfa barhaol – wedi'i hailhau yn y 12 mis diwethaf	GR8	Porfa Barhaol	Ydy	Ydy	Na	Na
Porfa - stoc wedi'i wahardd - heb fod yn BPS	GR9	Arall	Na	Na	Na	Na
Porfa dros-dro – llai na 5 oed	GR1	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Prysgwydd/Eithin/Mieri - stoc wedi'i wahardd - heb fod yn BPS	GS1	Arall	Na	Na	Na	Na
Prysgwydd/Eithin/Mieri – di-stoc – ddim yn gymwys am BPS	GS2	Arall	Na	Na	Na	Na
Pupur	PP1	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Pupys	VE3	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Pwmpen - Siam	SP7	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Pyllau - cymwys am BPS (darllenwch baragraff B16)	PD1	Arall	Ydy	Na	Na	Na

ATODIAD 2: CODAU DATGAN A DEFNYDD TIR

Atodiad 2: Tabl 1: Disgrifiad o'r Cnwd / Gorchudd Tir	Cod y Cnwd	Categori Gorchudd Tir	Cymwys am BPS	Cymwys am OS/OCS	Cymwys am OS Cyfradd Dalu 1	Cymwys am OCS Cyfradd Dalu 1
Pyllau dŵr - yn gymwys ar gyfer yr SFS hyd at 1ha neu lai	PD2	Arall	Na	Na	Na	Na
Pŷs - ffacbys	PE3	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Pŷs (dringo ac eraill) – wedi'u hau yn y gwanwyn	PS2	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Pŷs (dringo ac eraill) – wedi'u hau yn y gaeaf	PS3	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Pŷs-y-Ceirw	TR5	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Radis	RA2	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Rêp had olew – wedi'i hau yn y gwanwyn	RA8	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Rêp had olew – wedi'i hau yn y gaeaf	RA7	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Rêp Porthiant	RA9	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Riwbob	RH1	Cnwd Parhaol	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Rhosynnau	RO1	Cnwd Parhaol	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Rhuddygl	RA4	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Rhyg – (gan gynnwys Meslin) – wedi'i hau yn y gwanwyn	RY4	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Rhyg – (gan gynnwys Meslin) – wedi'i hau yn y gaeaf	RY5	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Rhygwenith – wedi'i hau yn y gaeaf	TC3	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Rhygwenith – wedi'i hau yn y gwanwyn	TC4	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Saets	SA9	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy

ATODIAD 2: CODAU DATGAN A DEFNYDD TIR

Atodiad 2: Tabl 1: Disgrifiad o'r Cnwd / Gorchudd Tir	Cod y Cnwd	Categori Gorchudd Tir	Cymwys am BPS	Cymwys am OS/OCS	Cymwys am OS Cyfradd Dalu 1	Cymwys am OCS Cyfradd Dalu 1
Saffrwm	SA1	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Salsiffi	SA3	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Sbinaets	SP3	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Scorzonera	SC1	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Seleriac	CE2	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Sgwash – Banana	SQ1	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Sgwash - Cnau menyn	SQ2	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Sgwash - Japan	SQ3	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Sicori	CH5	Âr	Ydy	Ydy	No	No
Sorgwm	SO3	Âr	Ydy	Ydy	Na	Na
Tafod yr ŷch	BO1	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Tatws	PO1	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Tatws melys	PO2	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Tir nad oes modd ei ddefnyddio – dros dro	TT99	Arall	Na	Na	Na	Na
Tiwlipau	TU4	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Tomatos	TO2	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Traciau pori	GT1	Porfa Barhaol	Ydy	Ydy	Na	Na
Twyni tywod	SD1	Porfa Barhaol	Ydy	Ydy	Na	Na
Tybaco	TO1	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Winwns/Cennin/Sialóts/Garlleg	ON2	Âr	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy
Ymylon caeau	FM1	Arall	Ydy	Ydy	Na	Na
Ysgall bwyta	TH1	Cnwd Parhaol	Ydy	Ydy	Ydy	Ydy

ATODIAD 2: CODAU DATGAN A DEFNYDD TIR

Atodiad 2: Tabl 2:

Codau Cnydau i ddatgan tir yn yr adran Data Caeau, sydd dan gontract a/neu ddyfarniad grant creu coetir Cynllun Creu Coetir DG a/neu Gynlluniau Eraill **ac sy'n gymwys am gynllun y taliad sylfaenol dan amodau penodol** (gweler paragraffau B19 am arweiniad) h.y. ystyrir eu bod wedi'i coedwigo o dan gynllun creu coetir.

Nodwch, unwaith y bydd eich ymrwymiad Cynllun Creu Coetir DG neu gontract a/neu ddyfarniad grant creu coetir Cynlluniau Eraill yn dod i ben mae unrhyw ymrwymiad coedwigo cysylltiedig hefyd yn dod i ben. Rhaid cyhoeddi'r tir hwn wedyn gyda chod defnydd tir priodol a restrir yn Nhabl 1 a/neu Tabl 4. Os byddwch yn datgan tir fel neilltir ar ôl i gontract a/neu grant ddod i ben, mae'n bosibl y caiff eich hawliadau eu lleihau ac y byddwch yn cael eich cosbi am orddatgan.

O ran tir gafodd ei neilltuo'n neilltir o dan gytundeb Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014-2020 – Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru yr UE, ni fydd bellach yn gymwys am BPS trwy ddatgan codau cnydau BW1 neu CW1 os yw'r contract wedi dod i ben e.e. Glastir Sylfaenol/Uwch, Glastir Uwch. Rhaid ei ddatgan gyda chod defnydd tir priodol a restrir yn Nhabl 1 a/neu Dabl 4.

Atodiad 2: Tabl 2: Disgrifiad o'r Cnwd / Gorchudd Tir	Cod y Cnwd	Categori Gorchudd Tir	Cymwys am BPS	Cymwys am OCS/OS
Coetir conwydd – di-stoc – yn gymwys am BPS	CW1	Arall	Ydy	Na
Coetir llydanddail – di-stoc – yn gymwys am BPS	BW1	Arall	Ydy	Na

ATODIAD 2: CODAU DATGAN A DEFNYDD TIR

Atodiad 2: Tabl 3

Codau Cnydau i ddatgan tir yn yr adran Data Caeau, sydd wedi'u rhoi mewn cytundeb rheoli CNC ac **sy'n gymwys ar gyfer BPS yn ddarostyngedig i amodau penodol** (gweler paragraff B19 ac Atodiad 3).

Nodwch unwaith y bydd eich cytundeb rheoli CNC yn dod i ben mae'n rhaid datgan y tir hwn wedyn gyda chod defnydd tir priodol a restrir yn Nhabl 1 neu Dabl 4. Os ydych yn datgan tir yn neilltir ar ôl i gytundeb ddod i ben, mae'n bosibl y caiff eich hawliadau eu lleihau ac y byddwch yn cael eich cosbi am orddatgan.

Atodiad 2: Tabl 3: Disgrifiad o'r Cnwd/Gorchudd Tir	Cod y Cnwd	Categori Gorchudd Tir	Cymwys am BPS	Cymwys am OCS/OS
Coetir llydanddail – di-stoc – yn gymwys am BPS	BW1	Arall	Ydy	Na
Coetir conwydd – di-stoc – yn gymwys am BPS	CW1	Arall	Ydy	Na
Llain glustogi pwll - stoc wedi'i wahardd gan gytundeb rheoli	GC2B	Arall	Ydy	Na
Prysgwydd/Eithin/Mieri - stoc wedi'i wahardd gan gytundeb rheoli	GS1B	Arall	Ydy	Na
Corneli caeau neu ymylon coetir - stoc wedi'i wahardd gan gytundeb rheoli	GC3B	Arall	Ydy	Na
Porfa - stoc wedi'i wahardd gan gytundeb rheoli	GR9B	Arall	Ydy	Na
Gweundir - stoc wedi'i wahardd gan gytundeb rheoli	HE6B	Arall	Ydy	Na
Cors / gwely cyrs - stoc wedi'i wahardd gan gytundeb rheoli	RE3B	Arall	Ydy	Na
Morfa Heli - stoc wedi'i wahardd gan gytundeb rheoli	SM1B	Arall	Ydy	Na
Coridor glan nant - stoc wedi'i wahardd gan gytundeb rheoli	SC2B	Arall	Ydy	Na

ATODIAD 2: CODAU DATGAN A DEFNYDD TIR

Atodiad 2: Tabl 4:

Nodweddion parhaol nad ydynt yn gymwys ar gyfer Cynllun y Taliad Sylfaenol a rhai contractau a/neu ddyfarniadau grant creu coetir Cynllun Creu Coetir DG a Cynlluniau Eraill.

Atodiad 2: Tabl 4: Disgrifiad o'r Cnwd/Gorchudd Tir	Cod y Cnwd	Categori Gorchudd Tir	Cymwys am BPS	Cymwys am OCS/OS
Coetir – conwydd – grŵp	ZZ10	Arall	Na	Na
Coetir – llydanddail – grŵp	ZZ11	Arall	Na	Na
Coetir – conwydd – gwasgaredig	YY14	Arall	Na	Na
Coetir – llydanddail – gwasgaredig	YY15	Arall	Na	Na
Coetir – boncyffion	YY16	Arall	Na	Na
Coetir – conwydd – di-stoc – ddim yn gymwys am	TR2	Arall	Na	Na
Coetir – llydanddail – di-stoc – ddim yn gymwys am	WS1	Arall	Na	Na
Rhedyn – grŵp	ZZ20	Arall	Na	Na
Rhedyn – gwasgaredig	YY21	Arall	Na	Na
Prysgwydd/eithin/mieri – grŵp	ZZ22	Arall	Na	Na
Prysgwydd/eithin/mieri – gwasgaredig	YY23	Arall	Na	Na
Pyllau – anghymwys	ZZ30	Arall	Na	Na
Pyllau dŵr - yn gymwys ar gyfer yr SFS hyd at 1ha	PD2	Arall	Na	Na
Afonydd a Nentydd	ZZ31	Arall	Na	Na
Sgri/creigiau/cnycau/tywod – grŵp	ZZ40	Arall	Na	Na
Sgri/creigiau/cnycau/tywod – gwasgaredig	YY41	Arall	Na	Na
Adeiladau a Buarthau	ZZ89	Arall	Na	Na
Arwynebau caled	ZZ92	Arall	Na	Na
Heolydd	ZZ94	Arall	Na	Na
Traciau heb eu pori	ZZ97	Arall	Na	Na
Gweithgareddau anamaethyddol	NO1	Arall	Na	Na

ATODIAD 3 - CYNLLUNIAU COEDWIGO A CHYTUNDEBAU RHEOLI CYFOETH NATURIOL CYMRU(CNC)

Atodiad 3 – Cynlluniau Coedwigo a Chytundebau Rheoli Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC)

Ar gyfer tir sy'n rhan o gynllun coedwigo cymwys:

Ar gyfer tir sy'n rhan o gynllun coedwigo cymwys, os cawsoch daliad SPS ar y tir hwnnw yn 2008 a'i fod yn gymwys am yr SPS neu'r BPS pan gafodd ei blannu y tro cyntaf, gellid ystyried ei fod yn gymwys am y BPS tra bydd gofyn iddo fodloni amodau a thelerau'ch Contract a/neu Ddyfarniad Grant .

Cynllun Coedwigo	Opsionau Rheoli Cymwys	
Cynllun Grant Coetir (WGS 3)	LEAP	Coetir lle mae stoc wedi'i wahardd
	NB	Plannu newydd â chyfraniad Tir Gwell
	NC	Plannu coedlan newydd
	NK	Plannu coedlan newydd gyda chyfraniad tir gwell
	NP	Plannu newydd
	NS	Plannu newydd sy'n gymwys fel neilltir
	NZ	Plannu newydd trwy aildyfiant naturiol (neilltir)
Cynllun Premiwm Coetir Fferm (FWPS) *	Tir Âr – tu allan i'r ALFf	
	Tir Âr – Dan Anfantaïs	
	Tir Âr – Dan Anfantaïs Fawr	
Glastir – Creu Coetir Premiwm Creu Coetir Glastir (GWCP)	PLTD	Coetir newydd
Glastir – Creu Coetir Premiwm Creu Coetir Glastir (GCP) Cynnal Creu Coetir Glastir (GCM)	PLTD	Coetir newydd, wedi'i blannu ers 2015
Grant Creu Coetir Grantiau Bach – Creu Coetir Premiwm Creu Coetir (WCP) Cynnal Creu Coetir (WCM)	PLTD	Coetir newydd

ATODIAD 3 - CYNLLUNIAU COEDWIGO A CHYTUNDEBAU RHEOLI CYFOETH NATURIOL CYMRU(CNC)

*Ar gyfer y Cynllun Premiwm Coetir Fferm, gallai'ch Contract gynnwys y cyfnod ar ôl ichi gael eich taliadau blynyddol pan na fydd hawl gennych dorri coed.

Ar dir y plannwyd coed arno o dan un o'r contractau a/neu ddyfarniad grant coedwigo uchod, rhaid defnyddio un o'r codau canlynol:

- BW1 – Coetir Llydanddail di-stoc – i'w ddefnyddio os cawsoch daliad SPS ar y tir yn 2008 a bod opsiwn rheoli cymwys yn cael ei gynnal ar y tir sydd o dan Gontract a/neu Ddyfarniad Grant.
- CW1 – Coetir Conwydd di-stoc – i'w ddefnyddio os cawsoch daliad SPS ar y tir yn 2008 a bod opsiwn rheoli cymwys yn cael ei gynnal ar y tir sydd o dan Gontract.
- WS1 – Coetir Llydanddail di-stoc – i'w ddefnyddio os na chawsoch daliad SPS ar y tir yn 2008 neu nad oes opsiwn rheoli cymwys yn cael ei gynnal ar y tir sydd o dan Gontract a/neu Ddyfarniad Grant.
- TR2 – Coetir Conwydd di-stoc – i'w ddefnyddio os na chawsoch daliad SPS ar y tir yn 2008 neu nad oes opsiwn rheoli cymwys yn cael ei gynnal ar y tir sydd o dan Gontract a/neu Ddyfarniad Grant.

Dim ond tir y cynhelir gwaith 'plannu newydd' arno sy'n gymwys am BPS o dan y cynlluniau coedwigo hyn. Os ydych wedi arwyddo un o'r cytundebau hyn, edrychwch a yw'ch Contract a/neu Ddyfarniad Grant yn cynnwys un o'r opsiynau 'plannu newydd' ar gyfer y tir hwnnw.

Os ydych yn datgan tir fel BW1/CW1 a'n bod yn gweld nad yw'ch Contract a/neu Ddyfarniad Grant yn cynnwys opsiwn cymwys, ni fydd y tir yn gymwys am daliad BPS a chewch eich cosbi am orddatgan.

Unwaith y byddwch wedi cyflawni'ch ymrwymiad coedwigo, ni chewch barhau i ddatgan y tir ar gyfer BPS a rhaid ichi ddatgan y tir fel WS1 neu god coetir arall.

Tir sy'n rhan o Gytundeb Rheoli Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC)

Efallai bod Cyfoeth Naturiol Cymru (neu ei ragflaenydd) wedi dynodi peth o'ch tir, gan gynnwys ardaloedd cadwraeth arbennig ac ardaloedd gwarchodaeth arbennig, yn Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA).

Bydd y polisi rheoli y cytunwyd arno yn esbonio pam ac yn cynnwys trefniadau rheoli penodol y bydd yn rhaid ichi gadw atynt. Gallai hynny, ambell dro, gynnwys cadw stoc allan o ardaloedd pori.

Gan y gellir ystyried bod tir yn gymwys am y BPS os cynhelir y gweithgarwch amaethyddol lleiaf sy'n ofynnol arno, gan gynnwys cadw tir mewn cyflwr addas ar gyfer ei bori a'i drin (gweler Adran B), bydd tir sydd o dan gytundeb rheoli'r CNC yn gorfod bodloni'r un amodau o ran y BPS.

ATODIAD 3 - CYNLLUNIAU COEDWIGO A CHYTUNDEBAU RHEOLI CYFOETH NATURIOL CYMRU(CNC)

Dylech ddatgan y gorchudd tir sy'n disgrifio cyflwr eich tir orau, fel y mae ar 15 Mai bob blwyddyn e.e. GR2 ar gyfer porfa barhaol neu ZZ11 ar gyfer grwpiau o goed llydanddail.

Ni ddylech ddatgan coetir fel BW1/CW1 os ydy'r tir hwnnw yn rhan o gytundeb rheoli CNC gan y cewch eich cosbi am orddatgan pan fydd ein harchwiliadau'n dangos nad yw'r cytundeb rheoli'n rhwystro'r tir rhag bod yn gymwys am y BPS.

ATODIAD 4: DYDDIADAU PWYSIG

Atodiad 4: Dyddiadau Pwysig

Dyddiad	Digwyddiad
1 Ionawr 2026	Dechrau blwyddyn y BPS.
1 Ionawr 2026	Trawsgydymffurfio'n dechrau ar gyfer 2026.
12 Ionawr 2026	Cyfnod Trosglwyddo a Lesio Hawliau BPS 2026 yn agor.
2 Mawrth 2026	SAF 2026 ar gael.
20 Ebrill 2026	Bydd neges ddarlledu sy'n atgoffa ynghylch cyflwyno SAF yn cael ei hanfon yr wythnos sy'n cychwyn ar 20 Ebrill 2026.
4 Mai 2026	Bydd neges ddarlledu sy'n atgoffa ynghylch cyflwyno SAF yn cael ei hanfon yr wythnos sy'n cychwyn ar 4 Mai 2026.
15 Mai 2026	Cyfnod Trosglwyddo a Lesio Hawliau BPS 2026 yn cau.
15 Mai 2026	Dyddiad cau ar gyfer derbyn SAF 2026 heb gosb.
1 Mehefin 2026	Y diwrnod olaf ar gyfer newid manylion y tir ar eich SAF 2026 (heb gael cosb) ar ffurflenni a gyflwynwyd erbyn 15 Mai 2026.
1 Mehefin 2026	Bydd neges ddarlledu sy'n atgoffa ynghylch cyflwyno SAF yn cael ei hanfon yr wythnos sy'n cychwyn ar 1 Mehefin 2026.
9 Mehefin 2026	Y diwrnod olaf ar gyfer cyflwyno SAF 2026 (er y bydd cosbau am ei chyflwyno hyd at hynny). Gwrthodir pob SAF fydd yn cyrraedd ar ôl 9 Mehefin.
19 Mehefin 2026	Y diwrnod olaf i ymateb i'r llythyr 'Archwiliadau Cychwynnol: Nodweddion Parhaol' i osgoi cosb.
30 Mehefin 2026	Os ydych yn hau cywarch ar ôl 15 Mai, rhaid cyflwyno labeli had erbyn 30 Mehefin fan bellaf.
14 Hydref 2026	Bydd Rhagdaliad BPS yn dechrau.
11 Rhagfyr 2026	Bydd Taliadau Olaf BPS yn dechrau.

ATODIAD 4: DYDDIADAU PWYSIG

31 Rhagfyr 2026	Dyddiad cau ar gyfer cyflwyno Dogfennau Ategol BPS. Dyddiad cau ar gyfer cyflwyno Dogfennau Ategol Chymorth Organig. Dyddiad cau ar gyfer cyflwyno Dogfennau Ategol y Cynllun Troi'n Organig.
29 Ionawr 2027	Bydd taliadau Cynlluniau Eraill a Chynllun Creu Coetir Datblygu Gwledig yn dechrau.

Atodiad 5: Rhestr Termau

Acronymau a Thermau	Esboniad
Arwynebedd wedi'i gadarnhau (mewn archwiliad)	- Ar gyfer cynlluniau arwynebedd, arwynebedd y tir lle mae'r ffermwr/rheolwr tir wedi bodloni'r amodau a'r ymrwymadau ar gyfer cael cymorth, waeth faint o hawliau i daliad sydd o dan rheolaeth y ffermwr/rheolwr tir; - ar gyfer mesurau cymorth ar sail arwynebedd, arwynebedd y clytiau neu'r caeau sydd wedi'u cadarnhau trwy archwiliadau gweinyddol ac ar y fferm.
BACS	Bankers Automated Clearing System.
Buddiolwr	Ffermwr fel y'i diffinnir uchod sy'n ffermwr actif, sy'n bodloni'r amodau Trawsgydmffurfio ac sy'n derbyn taliadau uniongyrchol neu ffermwr/rheolwr tir sy'n derbyn cymorth datblygu cefn gwlad.
Ceidwad	Gweler y diffiniad yn Llawlyfr Gwartheg y BCMS a'r Llawlyfr Defaid a Geifr.
CNC	Cyfoeth Naturiol Cymru.
Cnydau Parhaol	Cnydau heblaw am dir pori barhaol, nad ydynt yn rhan o gylchdro, sy'n tyfu am bum mlynedd neu fwy ac sy'n cael eu cynaeafu dro ar ôl tro. Yn cynnwys meithrinfeydd a choedlannau cylchdro byr.
Coedlan cylchdro byr	Coedlan sydd wedi'i phlannu â choed i gynhyrchu cnydau pren lluosflwydd lle mae'r gwreiddgyff a'r boncyffion yn cael eu gadael yn y pridd ar ôl cynaeafu'r pren ac yn blaguro yn y tymor canlynol a lle mae'r cylch cynaeafu hiraf yn 20 mlynedd.
CPH	Rhif y Sir, Plwyf, Daliad. Cyfeirir ato fel Rhif y Daliad. Yn dangos lleoliad y daliad. Efallai y bydd gan ffermwyr fwy nag un CPH ond bydd pob CPH wedi'i gysylltu ag un CRN.
Creu amodau artiffisial	Ffermwyr sy'n creu amodau artiffisial i gael mantais o unrhyw rai o'r rheolau sy'n ymwneud â thalu'r BPS, gan gynnwys i osgoi cael eu capio, hynny drwy ddatgan/peidio â datgan tir sydd o dan ei rheolaeth ac ati. Byddwn yn ymchwilio i'r mater ac mae'n bosibl y gallwn gadw taliadau'n ôl, gwrthod eu talu neu ofyn am eu had-dalu. Mae hyn yn cynnwys y Taliad Ffermwyr Ifanc.

ATODIAD 5: RHESTR TERMAU

Acronymau a Thermau	Esboniad
CRN	Cyfeirnod y Ffermwr. Rhif unigryw i adnabod y busnes sy'n dilyn y fformat A0098765.
Cynhyrchudd Cynradd o Gynnyrch Amaethyddol.	Cynhyrchu, magu neu dyfu cynhyrchion amaethyddol. Mae hynny'n cynnwys cynaeafu cnydau neu cadw anifeiliaid ar gyfer eu godro, eu bridio neu at bwrpas amaethyddol arall. Mae hyn yn cynnwys y sectorau ffermio canlynol: Cnydau âr, Eidion, Llaeth, Geifr, Garddwriaeth (gan gynnwys hydroponeg a phlanhigion dŵr), Moch, Dodednod, Defaid, Cadw Gwenyn.
Daliad	Yr holl unedau a ddefnyddir ar gyfer cynnal gweithgareddau amaethyddol ac sy'n cael eu rheoli gan ffermwr (yn cynnwys y tir y mae'r ffermwr yn berchen arno a thir y mae'n ei rentu).
ESPG	Ardaloedd a ddynodwyd fel Porfeydd Parhaol Amgylcheddol Sensitif ac sydd wedi'u diogelu o dan Trawsgydymffurfio GAEC 7. Dyma'r ardaloedd:- • Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA) • Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGA) • ac ardaloedd mewn 'Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SDdGA) biolegol (nid y rheini sydd wedi'u dynodi oherwydd eu nodweddion daearegol/gwyddor daear).
Ffermwr	Person naturiol neu Berson Cyfreithiol neu grŵp o bobl naturiol neu Gyfreithiol sy'n cynnal gweithgarwch amaethyddol. Gweler Adran A1.
GAEC	Cyflwr Amaethyddol ac Amgylcheddol Da.

ATODIAD 5: RHESTR TERMAU

Acronymau a Thermau	Esboniad
Gweithgarwch amaethyddol	- Cynhyrchu, magu neu dyfu cynhyrchion amaethyddol. Mae hynny'n cynnwys cynaeafu cnydau neu cadw anifeiliaid ar gyfer eu godro, eu bridio neu at bwrpas amaethyddol arall. - Cadw tir amaethyddol mewn cyflwr sy'n ei wneud yn addas ar gyfer ei bori neu ei drin ond heb ei baratoi yn fwy na thrwy ddulliau neu beiriannau amaethyddol arferol. Yng Nghymru, mae hyn yn golygu rheoli chwyn estron goresgynnol a phrysgwydd. - Cynnal gweithgarwch sy'n bodloni gofynion sylfaenol ar dir amaethyddol sy'n cael ei gadw'n naturiol mewn cyflwr addas ar gyfer ei pori neu ei drin. Yng Nghymru, morfeydd heli a thwyni tywod yw'r tir hwnnw. Rhaid ichi o leiaf bori gydag o leiaf 0.01 i 0.05 uned da byw yr hectar y flwyddyn ar gyfartaledd ar y tir hwn, neu reoli chwyn estron goresgynnol a phrysgwydd.
Gwerthu	Gwerthu hawliau BPS gyda thir cysylltiedig yn unig, fel y disgrifir yn y BPS – Canllawiau Trosglwyddo Hawliau. Ni chaniateir unrhyw werthiant arall o hawliau BPS.
Gwlad – e-gylchgrawn	Cylchgrawn sy'n cael ei gyhoeddi ar-lein gan Lywodraeth Cymru i ffermwyr ac aelodau eraill cymunedau cefn gwlad.
IACS	System Integredig Gweinyddu a Rheoli. Dyma'r system y ar gyfer rheoli Taliad Uniongyrchol, Cynlluniau Eraill ar y tir a Chynlluniau Creu Coetir Datblygu Gwledig.
Les	Cytundeb rhentu neu drefniant dros dro tebyg.
LU	Unedau Da Byw.
Meithrinfeydd	Tir lle mae'r planhigion prenaidd ifanc canlynol yn cael eu tyfu yn yr awyr agored er mwyn eu trawsblannu'n ddiweddarach. Maent yn cynnwys: - meithrinfeydd gwreiddgyff a chyffion gwinwydd - meithrinfeydd coed ffrwythau a chnau ac aeron - meithrinfeydd coed addurnol - meithrinfeydd coed coedwig heb gynnwys y rheini sy'n cael eu tyfu o fewn coedlannau i'w plannu ar y daliad - meithrinfeydd coed a llwyni i'w plannu mewn gerddi, parciau, ar ymyl ffyrdd ac ar gloddiau (e.e. coed perthi, coed rhosod a llwyni addurnol eraill, coed conwydd addurnol) gan gynnwys gwreiddgyff a glasbrennau.

ATODIAD 5: RHESTR TERMAU

Acronymau a Thermau	Esboniad
Porfa barhaol / Tir pori parhaol / Glaswelltir parhaol	Tir sy'n cael ei defnyddio i dyfu porfa a phorthiant glas arall arno trwy aildyfiant naturiol (ei hau ei hun) neu drwy ei drin a'i hau ac nad yw wedi bod yn rhan o gylchdro cnydau'r daliad am bum mlynedd neu fwy.
Porthiant glas	Unrhyw blanhigyn glaswelltog a geir yn draddodiadol ar dir pori naturiol neu sy'n cael ei gynnwys fel arfer mewn cymysgeddau o hadau i'w hau ar dir pori neu ddolydd. Gall y cymysgeddau hyn gynnwys liwsern, ffawlys, pupys porthi a meillion.
RPW Ar-lein	Taliadau Gwledig Cymru ar-lein - System ar-lein Llywodraeth Cymru. Gall ffermwyr a'u Hasiantwyr/Undebau Amaethyddol gofrestru ar y system er mwyn cyflwyno ceisiadau, gweld gohebiaeth, taliadau, mapiau ac ati ac i gysylltu ag RPW.
SAF	Ffurflen y Cais Sengl.
SMR	Gofynion Rheoli Statudol.
Tir amaethyddol	Unrhyw dir sy'n dir âr, yn borfa barhaol neu'n dir pori barhaol, neu'n gnydau parhaol.
Tir âr	Tir sy'n cael ei drin i gynhyrchu cnydau a thir sydd ar gael ar gyfer tyfu cnydau arno ond sydd yn awr yn wyndwn, gan gynnwys tir sydd wedi'u neilltuo'n segur.
Trawsgydymffurfio	Y Gofynion Rheoli Statudol a chadw tir mewn Cyflwr Amaethyddol ac Amgylcheddol Da.
Trosglwyddo	Trosglwyddo hawliau BPS gyda thir cysylltiedig yn unig, fel y disgrifir yn y BPS – Canllawiau Trosglwyddo Hawliau. Ni chaniateir unrhyw drosglwyddiad arall o hawliau BPS

ATODIAD 6: RHESTR O DDOGFENNAU CYFEIRIO

Atodiad 6: Rhestr o Ddogfennau Cyfeirio

Isod, fe welwch restr o ddogfennau sydd ar gael i ffermwyr yng Nghymru. Mae llawer o wybodaeth a chyngor am amrywiaeth o agweddau ar y cynlluniau sy'n rhan o Ffurflen y Cais Sengl wedi'u cyhoeddi hefyd yn e-gylchlythyr Gwlad a'u rhoi ar [wefan Llywodraeth Cymru](#).

Dogfen	Am beth mae'n sôn
Taflen Ffeithiau i Ffermwyr: Trawsgydymffurfio	Gwybodaeth fanwl i helpu ffermwyr i fodloni'r Gofynion Rheoli Statudol (SMRs) a'r safonau ar gyfer cadw tir mewn Cyflwr Amaethyddol ac Amgylcheddol Da (GAEC), hefyd ble i fynd am ragor o wybodaeth.
Canllaw'r SAF	'Llawlyfr Sut i Lenwi Ffurflen Cais Sengl (SAF) 2026.' 'Llyfryn Rheolau Cais Sengl 2026'.
Cynllun y Taliad Sylfaenol (BPS) – Trosglwyddo Hawliau	Canllaw ar broses trosglwyddo Hawliau BPS.

ATODIAD 7: MANYLION CYSYLLTU

Atodiad 7: Manylion Cysylltu

Mae [gwefan Llywodraeth Cymru](#) a'r e-gylchgrawn Gwlad yn cynnwys gwybodaeth allweddol am y BPS a chynlluniau eraill sydd yn y SAF.

RPW Ar-lein

Ewch i'r gwasanaeth RPW Ar-lein trwy [wefan Llywodraeth Cymru](#). I ofyn am gael mynd ar RPW Ar-lein neu os oes gennych gwestiynau am ddefnyddio'r system ar-lein, ffoniwch y Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid ar 0300 062 5004.

Ymholiadau gan Ffermwyr – Y Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid

Y lle cyntaf i'w ffonio neu ei e-bostio os oes gennych gwestiwn yw'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid lle bydd staff wrth law i roi gwybodaeth ac i ateb cwestiynau.

Gallwch ddefnyddio'r dudalen 'Negeseuon' yn eich cyfrif RPW Ar-lein i holi'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid. Fel arall, defnyddiwch y manylion cysylltu canlynol:

Ffôn: 0300 062 5004

Cyfeiriad Blwch Swyddfa Bost: Taliadau Gwledig Cymru, Blwch Post 251, Caernarfon, LL55 9DA

Bydd amserau agor y Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid yn cael ei estyn yn ystod y ffenest ymgeisio fel a ganlyn:

- 2 o Fawrth i 15 o Fai 2026 (ac eithrio Gwyliau Banc):
Llun i Gwener: 9:00am i 4:00pm

Swyddfeydd Rhanbarthol ac Ardal

Mae ein Swyddfeydd Rhanbarthol ar agor trwy apwyntiad yn unig.

Swyddfa Ranbarthol Caernarfon
Llywodraeth Cymru
Doc Fictoria
Caernarfon
Gwynedd LL55 1TH

Swyddfa Ranbarthol Caerfyrddin
Adeiladau'r Llywodraeth
Teras Picton Caerfyrddin
SA31 3BT

Swyddfa Ranbarthol Llandrindod
Llywodraeth Cymru
Neuadd y Sir
Spa Road East
Llandrindod LD1 5LG

ATODIAD 7: MANYLION CYSYLLTU

Mynediad at Swyddfeydd RPW i bobl ag anableddau neu anghenion ychwanegol

Os oes gennych anghenion ychwanegol a'ch bod yn teimlo nad yw ein cyfleusterau yn ateb eich gofynion, cysylltwch â'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid ar 0300 062 5004 i gael swyddogion Llywodraeth Cymru wneud trefniadau addas ar eich cyfer.

Gwefan Llywodraeth Cymru

Am yr wybodaeth ddiweddaraf am Amaethyddiaeth a Materion Gwledig, ewch i [wefan Llywodraeth Cymru](#) a chofrestru am e-gylchlythyr Materion Gwledig fydd yn cael ei e-bostio atoch.

Am yr wybodaeth ddiweddaraf am Amaethyddiaeth a Materion Gwledig, ewch i wefan Llywodraeth Cymru a chofrestru am e-gylchlythyr Materion Gwledig fydd yn cael ei e-bostio atoch.

Gwlad

E-gylchlythyr Gwlad yw e-gylchlythyr Llywodraeth Cymru i ffermwyr, busnesau coedwigaeth a phawb sydd â diddordeb mewn ffermio ac yng nghefn gwlad Cymru. Mae'n llawn newyddion, cyngor a gwybodaeth hawdd eu ffeindio a'u deall. I sicrhau eich bod yn clywed am y newyddion a'r datblygiadau diweddaraf gallwch gofrestru i dderbyn e-gylchlythyr Gwlad trwy fynd i: [Cofrestrwch ar gyfer newyddion amaethyddiaeth a choedydwigaeth \(Gwlad\)](#).